

P. S. SA NICOLAE COLAN
EPISCOPUL VADULUI, FELEACULUI ŞI CLUJULUI

Anul XXVI Iulie—Octomvrie 1936 Nr. 7—10

REVISTA TEOLOGICĂ

ORGAN PENTRU ŞTIINŢA ŞI VIAŢA BISERICEASCĂ

Redactor: Prof. GRIGORIE T. MARCU

CUVÂNTUL I. P. S. SALE MITROPOLITULUI NICOLAE

MERGEM ÎNAINTE

In fruntea fascicolului din urmă al publicaţiei noastre, directorul ei de până atunci, astăzi Prea Sfinţitul *Episcop Nicolae* al eparhiei Vadului, Feleacului şi Clujului, în cuvinte duioase şi-a luat rămas bun dela conducerea „Revistei Teologice".

Numai dela conducerea nemijlocită a ei. Căci Prea Sfinţia Sa de sigur îşi va păstra şi pe mai departe toată legătura sufletească cu „amvonul cel scump" pe care l-a ilustrat şi dela înălţimea căruia cu tinerească râvnă şi cu încercată înţelepciune a vorbit timp de patrusprezece ani slujitorilor sfintei noastre biserici. De pe scaunul vlădicesc, la care s'a învrednicit să fie chemat, va continua şi d'aci înainte să-l inspire cu căldura inimii Sale şi să-l ocrotească cu iubirea Sa.

In numele colaboratorilor grupaţi în jurul acestei reviste, cum şi în numele cetitorilor cari i-au îndrăgit scrisul, la cuvântul de despărţire al Prea Sfinţiei Sale răspund, că-L vom socoti totdeauna prezent între noi şi cu recunoscătoare dragoste însoţindu-L pe drumul misiunii celei noui, îi facem din toată inima urări de păstorire îndelungată şi plină de roade în ogorul bisericii şi neamului nostru.

Indeosebi însă eu, căruia mi-a fost în toate împrejurările iubit şi preţios colaborator, mă simt dator să-I exprim la acest loc mulţumita mea cea mai caldă pentru munca depusă în conducerea „Revistei Teologice" timp de

patrusprezece ani, reuşind să-i ridice nivelul intelectual la înălţimea cerinţelor vremii, să-i imprime o ţinută literară ireproşabilă şi o atitudine înţeleaptă şi demnă în toate chestiunile cari privesc biserica şi preoţimea noastră. Duioşia simţemântului de a nu-L mai avea în nemijlocita mea apropiere, mi-o înseninează numai certitudinea de a-L avea cu atât mai aproape cu sufletul şi de a-L şti, cu devotamentul ce-l are pentru biserică, la loc de răspundere mai mare în slujba ei.

„Revista Teologică" va continua să apară la Sibiu, locul ei de origine. Conducerea ei am încredinţat-o tinărului şi inimosului profesor dela Academia noastră teologică „Andreiană", *Grigorie T. Marcu.* El e numai suflet şi vorbă întraripată, ca şi scrisul lui, pe care cetitorii revistei îl cunosc de câţiva ani încoace. In zilele trecute, cu ocaziunea unei plăcute vizite ce mi-a făcut-o Prea Sfinţitul Episcop Nicolae la Sibiu, la rugămintea mea, prin punerea mânilor i-a împărtăşit prof. Grigorie T. Marcu darul diaconiei, act căruia eu i-am dat interpretarea simbolică de a-l fi uns totodată şi în succesiunea la conducerea revistei noastre. Bine'nţeles, binecuvântarea aceasta îl obligă pe succesor „să aprindă darul" (II Tim. 1, 6) şi „să nu stingă duhul" (I Tes. 5, 19) pe care i l-a predat antecesorul, ci să-l păstreze ca o putere vie şi ca o tradiţie animatoare pentru revistă. Sunt convins, că aşa va face — şi de aceea rog pe toţi colaboratorii de până acum şi pe cetitorii revistei să-l întimpine cu încredere şi să-i acorde sprijinul lor cu simpatie.

In viaţa noastră bisericească „Revista Teologică" s'a impus ca o necesitate indiscutabilă.

Preoţimea noastră îşi dă desigur tot mai bine seama, în ce măsură lucrarea ei pastorală în ogorul Domnului, săvârşită cu râvnă sfântă şi cu orientare sigură zi de zi, trebue să fie luminată şi călăuzită de adevărurile divine pe cari le propovădueşte biserica şi pe cari printr'o cugetare sistematică le înfăţişează teologia. Pe lângă rugăciune şi meditaţie, lectura operelor teologice bune trebue să fie un mijloc căutat şi întrebuinţat cu osârdie de fiecare preot al nostru pentru complectarea armaturii sale duhovniceşti.

Eu mi-am dat seama de insuficienţa pregătirii preoţimei noastre în această privinţă, provenită din multe cauze şi împrejurări, pentru cari nu totdeauna poartă ea vina. De aceea m'am silit, din cât am putut, să stimulez la lucru pe cei pregătiţi să ne dee o literatură teologică selectă şi să tipăresc, mai ales în cei câţiva ani din urmă, un număr considerabil de opere teologice valoroase şi folositoare, pe cari le-am pus la îndemâna iubitei noastre preoţimi şi chiar a intelectualilor noştri mireni, dornici de a se orienta mai temeinic în domeniul vieţii religioase. Lucrarea aceasta o voi continua cu ajutorul Domnului, şi de aici încolo, şi nu va întârzia să aducă roade binecuvântate. Căci e vai de-o armată ai cărei soldaţi pleacă la războiu cu mâna goală; dar mai vai de-o biserică, ai cărei apostoli pleacă la lupta de cucerire a împărăţiei lui Dumnezeu — cu sufletul gol! Slavă Domnului, că nu ne găsim în această situaţiune. Cu oricâtă nevoinţă s'ar face, constat totuşi cu bucurie, că suntem într'un progres simţit şi pe acest drum.

Revista e chemată să prezinte cetitorilor ei rezultatele cugetării teologice şi experienţele vieţii pastorale în tratate, studii, articole şi informaţiuni în nota actualităţii şi mai degajate de tonul solemn al volumelor. Scrisul ei, fără a pierde din adâncime, trebue să aibă, mai ales astăzi, un caracter militant, în legătură cu nevoile vremii. Noi slujitorii bisericii trebue să ne străduim cât mai mult să aşezăm problemele ştiinţii contemporane, ca şi realităţile şi sbuciumul din viaţa naţională a zilelor noastre *sub lumina izbăvitoare a evangheliei.*

Să ne ajute bunul Dumnezeu!

† NICOLAE
arhiepiscop şi mitropolit

SOBORUL IERARHILOR ARDELENI OSÂNDEŞTE COMUNISMUL

De Diacon GRIGORIE T. MARCU
Profesor la Academia teologică „Andreiană"

Când am luat-o în mână, involuntar mi-am rememorat o frântură din istoria strădaniilor pauline. Neostenitul apostol se simţea aproape de crepusculul uluitoarei sale diaconii atunci când, între două corăbii, chiemă la sine, în Milet, pe înaintestătătorii bisericii din Efes, şi le grăi: „Luaţi dară aminte de voi şi de toată turma, întru care Duhul Sfânt v'a pus pe voi episcopi ca să păstoriţi biserica Domnului, pe care a câştigat-o cu însuşi sângele său. Că eu ştiu aceasta, că după ducerea mea vor intra între voi lupi crânceni, cari nu vor cruţa turma. Şi dintre voi înşivă se vor scula bărbaţi, învăţând învăţături sucite, ca să tragă pe ucenici după ei" (Faptele Apost. 20, 28—30).

Râvnă paulină zace la temelia acelei cărţi de învăţătură pe care soborul Prea Sfinţiţilor Ierarhi ai scaunelor vlădiceşti din Mitropolia Ardealului ne-o trimet nouă tuturor, spunându-ne parcă: „vedeţi cum să umblaţi cu pază, căci lupii cei crânceni seamănă pierzanie în turma voastră". Intâlnindu-se la sfat, aici la Sibiu, în luna Septemvrie, Prea Sfinţiile Lor au băgat de seamă că unele stări strâmbe cari au prins rădăcini aiurea, încep să puieze şi'n viaţa neamului nostru. Şi chibzuind îndelung asupra urmărilor de plâns pe cari le-a avut pecinginea roşie — căci de comunism e vorba — în gospodăria neamurilor năpădite de ea, Prea Sfinţiile Lor ridică glas îndemnându-ne să ne ferim de-a cădea în rătăcirea ei.

Cum am fost în trecut? Cum suntem azi? Cum am putea fi în viitor şi nu trebue să fim şi ce trebue să lucrăm ca să fim aşa cum trebue să fim? — iată câteva întrebări la cari pastorala Prea Sfinţiţilor noştri Ierarhi răspunzând cu o înaltă înţelepciune, rezolvă cea mai acută problemă socială a prezentului.

Am fost un neam de oameni cumsecade. Ne-am pomenit pe lume români şi creştini. O singură lege ne-a călăuzit pe cărările aspre ale trecutului: legea lui Hristos, care, tâlcuită în limba noastră, a devenit pentru noi „legea românească". Am cinstit credinţa noastră, fără să o prigonim pe a altora. Ocrotiţi de binefacerile acestei credinţe, ne-am simţit împăcaţi cu viaţa pe care o duceam, totdeauna. Un lucru îmbucurător din cele multe — mulţimea de lăcaşuri dumnezeeşti ce se ridică de sârg în toate laturile ţării — stă mărturie că „poporul nostru vrea să rămână şi pe mai departe credincios predaniilor sale din trecut şi că nu crede în putinţa altei fericiri decât aceea care isvoreşte din ascultarea de evanghelia Domnului şi Mântuitorului nostru Isus Hristos şi din povăţuirea pe drumul unei vieţi creştineşti curate". E adevărat, că precum alţii, aşa nici noi, n'am ajuns încă la desăvârşirea morală cerută de Sf. Evanghelie. Dar, dacă-i aşa, nu-i Evanghelia de vină, ci tot omul care o calcă şi o nesocoteşte. Şi azi mai sunt săraci ca Lazăr pe lume; şi azi mai uită mulţi că peste bogăţiile în cari se răsfaţă nu sunt stăpâni, ci doar ispravnici vremelnici ai lui Dumnezeu. Rătăcirea comunistă făgăduieşte să realizeze raiul pe pământ, declarând răsboiu crâncen actualei ordine sociale. Am văzut-o la lucru în Rusia. Vedem cum fumegă Spania. Ajung aceste pilde ca să ne convingem că o fericire nu se poate plămădi din ruină şi sânge, din moarte şi blestem. Comunismul nu-i de noi. Ne asmuţă împotriva deaproapelui, vrea să ne prefacă'n cenuşe bisericile, să ni-l ia pe Dumnezeu din lume şi credinţa din suflete. Bir cu neputinţă de plătit.

Ţineţi la moşiile voastre şi să nu le vindeţi străinilor! Iubiţi-Vă *neamul, pământul* şi *regele!* — ne îndeamnă înalţii noştri Păstori.

I. P. S. Mitropolit Nicolae iniţiase cândva, aici la Sibiu, un cerc de studii social-creştine. Desigur din imperioasa nevoie de a obicinui pe slujitorii Bisericii şi pătura intelectualilor noştri să ia atitudine răspicată faţă de problemele pe cari le agită vremea noastră. Pastorala aceasta, după părerea mea, e un model clasic de atitudine creştină, faţă de-o problemă de natura aceasta.

Invesmântată'n straiele româneşti ale unei limbi de hrisov lesne de priceput de oricare creştin şi înarmată cu argumente definitive contra pomenitei primejdii care sapă rezistenţa noastră românească şi creştinească, ea a stârnit entuziaste comentarii în presa bună. A venit la timp. Adică tocmai când trebuia. Căci arşiţa bolşevismului ameninţă să pustiiască şi'ntre hotarele sufletului românesc. Şi e bine că tocmai mai marii bisericii strămoşeşti au zorit să-i răcorească pe cei cuprinşi de friptoarea ispitelor ei, iar pe ceilalţi, să-i întărească.

Poftim acestei hrănitoare pastorale, să-i fie hărăzit norocul de-a deveni *lege* pentru toţi fiii buni ai neamului.

Diacon GRIGORIE T. MARCU

OMAGIU ŞI RECUNOŞTINŢĂ

— P. S. SALE EPISCOP NICOLAE COLAN —

De Iconom-Stavrofor Dr. GH. CIUHANDU
Consilier-referent eparhial şi preşed. Asociaţiei clerului „A. Şaguna"

Era în toamna anului 1923.

La Arad, se ţinea congresul Preoţilor din mitropolia ardeleană, grupaţi în organizaţie profesională sub numirea aşa de grăitoare, „Andrei Şaguna". La ordinea zilei era restaurarea conducerii Asociaţiei noastre, care — după o vacanţă la secretariat — dorea să-şi aleagă, de secretar general un om cu inimă, aptitudini şi devotament.

Şi şi-a găsit omul, în persoana unui profesor, modest la înfăţişare şi neiubitor de sgomot în jurul persoanei sale. Era profesorul dela Academia teologică Andreiană din Sibiu, *Nicolae Colan.*

De atunci, au trecut doisprezece ani şi mai bine.

Când şi-a luat în primire onorifica misiune de secretar general m'a găsit la presidenţia Asociaţiei noastre. Aşa fiind, mă simt cel mai datornic din această parte să scriu aceste şire de amintire...

...D'atunci şi până astăzi, prin cât sbucium n'a trecut Clerul nostru, preocupat mereu nu numai de soarta sa, covârşită d'atâtea mizerii şi mari nedreptăţi, ci şi de durerile înseşi Bisericii noastre, ca Aşezământ duhovnicesc şi naţional. Această identificare a fost nota specifică a noastră, a Clerului ardelean. Şi dac'am avut parte de osteneli şi muncă, atât pentru îndrumarea Asociaţiei, cât şi pentru opera de asanare a neajunsurilor Clerului şi Bisericii ardelene, ieşită din robie milenară cu multe rane vechi şi cu usturimi noui, în această muncă — de devotament mai presus de toate — rolul aşa de covârşitor l-a avut, ca în toate organizaţiile, secretarul respectiv.

Acela, bine înţeles, care — după doisprezece ani de muncă săvârşită cu aceeaşi râvnă ce i-o nădăjduisem dela început, aureolată de aceeaşi modestie bucuroasă de stră-

dalnică muncă — astăzi este ridicat în scaunul episcopesc de vechi tradiţii româneşti şi de înaltă importanţă culturală, al Vadului, Feleacului şi Clujului...

Făgaşul lucrărilor de secretar general al Asociaţiei Clerului nostru era bine croit, de mai 'nainte, de un alt profesor, dela aceeaşi Şcoală teologică sibiană, de primul ei secretar general, — urzitor al organizării Clerului ardelean — astăzi I. P. Sf. Mitropolit Nicolae Bălan. Cu caldă tragere de inimă şi cu pricepere aleasă a activat, în acelaş rost de secretar general, mai apoi, alt P. C. Preot sibian, Pompeiu Moruşca, azi episcop Policarp al Americei, căruia i-a urmat la rostul de secretar general Acela, căruia i s'a dat înalta chemare, duhovnicească şi românească, de a fi „îndreptător credinţei şi chip blândeţelor" şi factor de netăgăduită autoritate morală şi culturală în capitala Ardealului desrobit...

Imi descopăr capul şi-mi plec sufletul înaintea Celui de sus, care a rânduit aşa de mare cinste Asociaţiei Clerului ardelean, de a-şi fi ştiut alege, de secretari generali, personalităţi, cărora, mai apoi, tuturora li s'a acordat intrarea în Episcopat!

...Celce scrie aceste rânduri e străin de meşteşugul graiului frumos către cei mari. Dar, tot aşa, o ştiu bine, şi Prea Sfinţitul Nicolae cel de al doilea, al Clujului, până ca ieri secretar general al Asociaţiei Clerului ardelean, n'a fost niciodată iubitor de asemenea graiuri de ispită. Şi nici nu va fi!

Şi-atunci, să mi se îngăduie — mie celuice regret profund o absenţă, de peste vrerea mea, dela serbările de sfinţirea şi instalarea Prea Sfinţiei Sale — ca, în loc de oricari alte cuvinte, să exprim Prea Sfinţitului omagiul meu şi al Preoţimei ardelene şi gratitudinea noastră obştească, pentru devotamentul şi priceperea, pentru calda inimă şi necontenitele osteneli ale Sale, cu cari a slujit Domnului, nu numai dela catedra ce a onorat-o şi prin condeiul de distins publicist bisericesc şi cultural-românesc, ci şi prin rostul de secretar general al Asociaţiei „A. Şaguna".

Intru mulţi ani, Prea Sfinţite! Dr. GH. CIUHANDU

PENTRU ÎMBUNĂTĂŢIREA ÎNVĂŢĂMÂNTULUI ISTORIC-RELIGIOS ÎN ŞCOALA SECUNDARĂ

De Prof. univ. Dr. I. LUPAŞ
Membru al „Academiei Române"

Domnule Profesor,

Intors dela Karlsbad cu gândul de a nu întârzia dela adunarea generală a „Asociaţiunii", am primit între două trenuri invitaţia D-Tale de colaborare la numărul pe care ţine „Revista Teologică" să-l închine, cu drept cuvânt, fostului ei director şi actualului nostru Episcop: P. Sf. Sale Nicolae Colan.

In astfel de împrejurări, oricât de mult aş dori, îmi este cu neputinţă să aflu răgazul necesar spre a zugrăvi „vre-o latură a multiplei sale activităţi", cum văd din însuş textul scrisorii, că mi s'ar cere.

Voiu reveni însă asupra unei chestiuni de netăgăduit interes educativ-religios, căreia ştiu că i-a acordat multă atenţiune fostul director al „Revistei Teologice" şi nu mă îndoiesc, că-i va acorda şi mai multă în calitatea sa de membru al Sf. Sinod şi în conştiinţa răspunderii duhovniceşti ce-i revine pentru îndrumarea viitoarelor generaţiuni de intelectuali ai neamului nostru şi ai sfintei lui biserici.

Chestiunea aceasta e în legătură cu nenumăratele mutilări de cari s'a izbit programa analitică a învăţământului religios pentru şcoalele secundare dela 1931 până în timpul de faţă.

S'a făcut trista constatare, că îndeosebi *Istoria bisericii române* a fost împărtăşită de un tratament cât se poate de vitreg, cu toate că o elementară cerinţă pedagogică ar fi impus a se da tocmai acestei materii importanţa şi atenţiunea ce i se cuvine ca uneia din cele mai apropiate de sufletul tine-

retului şi din cele mai potrivite a demonstra, cum a lucrat şi ce fel de roade a odrăslit sămânţa Evangheliei în viaţa poporului nostru.

In *Programa minimală pe anul şcolar 1932—33* (Bucureşti 1933 p. 12—13) se risca afirmaţiunea că „din toate materiile de învăţământ religios istoria bisericii române ar fi cea mai grea" din pricină că e în legătură cu istoria politică a Românilor „pe care elevii n'ar cunoaşte-o suficient spre înţelegerea istoriei bisericeşti"... Celce a aşternut pe hârtie aceste cuvinte pare a-şi fi dat el însuş seama, cât de puţin resistentă e motivarea lor în faţa unei cercetări serioase. De aceea a căutat să mai adauge şi alte argumente, arătând că la Universitatea din Bucureşti catedra de istoria bisericii române are numai o vechime de 23 de ani, de aceea actualii profesori de religie ori n'au studiat-o în Universitate, ori au ascultat lecţii foarte sumare, iar autorii de manuale n'au avut de unde *imita* metode şi lucrări străine, cum e cazul pentru alte obiecte de învăţământ ca morala, dogmatica şi apologetica. „In afară de aceasta profesorii şi autorii de manuale trebue să aibă cunoştinţe variate pentru tratarea cu succes a acestui obiect... Căci istoria bisericii române se întinde ca o vargă roşie prin toată pânza vieţii româneşti. Nu poţi desface varga fără sfâşierea pânzei; amândouă se completează, îşi dobândesc caracter propriu. De aceea nu se poate trata cu succes istoria bisericii române fără atenţia necesară, dată întregului trecut românesc. Altfel, noţiunile de istoria bisericii române vor pluti ca scândurile unei bărci sfărâmate de furtună pe întinsul mării, fără rost, vor fi aruncate la mal ca netrebnice sau vor fi înghiţite de abis. Mintea şcolarului, întocmită logic, le va elimina fără urmă. Pentru învingerea acestei dificultăţi trebue o grijă deosebită din partea profesorilor, atât la întocmirea manualelor şcolare, cât şi în modul de predare. Spre a veni în ajutorul profesorilor în tratarea chestiunilor de istoria bisericii române, se grupează aceste chestiuni, în nădejdea unei legături mai fireşti pentru cunoştinţele necesare unui absolvent de gimnaziu, în capitole mai largi... *Fiecare capitol va fi precedat de cunoştinţe de istorie politică:* ele vor alcătui cadrul, pe care se va desfăşura pânza tabloului istoriei bisericeşti. Profesorului i se lasă libertatea să insiste

asupra unor chestiuni şi să adaoge altele, ce i s'ar părea că lipsesc din aceste indicaţii.

După această apreciabilă solicitudine de „a veni în ajutorul profesorilor", ca să poată fi învinse toate dificultăţile „atât la întocmirea manualelor, cât şi în modul de predare", s'ar fi putut oricine aştepta să urmeze sfaturi privitoare la condiţiile de întocmire optimă a lecţiunilor „în nădejdea unei legături mai fireş i" a cunoştinţelor de împărtăşit elevilor.

In schimb ce a urmat?

O pretinsă „metodă nouă", în sensul căreia instrucţiunile publicate în *Programele analitice pentru învăţământul secundar* (Bucureşti 1934 p. 26) precizează că nu se mai cer profesorilor „lecţii expozitive, la catedră, ci lectură făcută de elevi... Elevii să citească în clasă lectura indicată, iar profesorul să lămurească cele citite, în cursul citirii, adăogând *numai* atâtea ştiri, ce nu se găsesc în bucata citită, câte sunt necesare ca să întregească tabloul urmărit prin lectură. Iar lectura să fie aleasă nu din manualele de învăţământ, ci *din materialul documentar al chestiei*, pe care urmăreşte s'o lămurească elevilor".

Iată-ne deci în faţa unei încercări de a introduce metoda de lucru a seminariilor universitare în clasa a patra de liceu! Cerinţa de a preda istoria bisericii române unor băieţi şi fete de 14—15 ani numai pe temeiul lecturii textelor culese din documente, corespondenţe, inscripţiuni, naraţiuni cronicăreşti sau prefeţe ale feluritelor tipărituri din trecut, au impus profesorilor din învăţământul secundar probleme foarte anevoie de rezolvat. Cei mai mulţi le-au lăsat nerezolvate.

Iar câţiva inşi, cari s'au străduit să urmeze instrucţiunile noui programe, au întimpinat dificultăţi asupra cărora scriitorul acestor pagini a ţinut să atragă chiar dela început atenţiunea ministerului, a Sfântului Sinod şi a corpului didactic. Acesta din urmă, precum şi consiliul permanent al ministerului instrucţiunii a ţinut seamă de observaţiunile cuprinse într'un memoriu din vara anului 1935 — memoriu rămas până în timpul de faţă fără nici un răspuns din partea Sfântului Sinod.

Intr'o conferinţă la Radio din Bucureşti, am arătat că tot ce se pretinde a fi nou în instrucţiunile amintite, nu este bun, precum tot ce ar putea fi bun în cuprinsul lor nu este

nou. Iar printr'un apel adresat profesorilor secundari îi rugam să-şi noteze în scris observaţiunile cu privire la experienţele didactice dobândite, sub regimul nouilor instrucţiuni, în legătură cu fiecare bucată de lectură, inscripţiune, frântură de document sau prefaţă, ce le-a fost recomandată sau impusă prin noua programă analitică (cf. *Tel. Rom.* din 8 Sept. 1935). Doream să ştiu anume, care din lecturile recomandate au putut fi valorificate, în mod real, cu mai mult efect în scopul educaţiei morale-religioase, trezind răsunet mai viu în sufletul elevilor şi care i-au lăsat cu totul indiferenţi.

Păr. Gh. Maior — acest distins şi conştiincios profesor secundar — publicându-şi experienţele didactice în *Tel. Rom.* din 10 Decemvrie 1935, arată că încercarea Sf. Sale de a preda istoria bisericii române cu „noua metodă, numită de unii monografică", a dat un *rezultat lamentabil.* Şi ţine să motiveze convingător această constatare tristă: „In clasa a IV-a secundară elevul nu e obişnuit cu stilul documentelor, cu polilogbia lor, cu arhaismele lor; aproape fiecare cuvânt trebue să-l explici. Ai cetit documentul şi vreai să-i faci rezumatul, să-i scoţi esenţa: descurajezi elevul, fiindcă *nu poate rezuma, n'a înţeles nimic.* Ba mai dai şi *texte latine* — aşa cere problema — unor elevi cari abia atunci sunt la începutul învăţăturii de latină! Am încercat altfel. Le-am cetit eu documentul, intonând mai apăsat părţile, cari dau înţelesul lui; abia câţiva s'au ales cu ceva. Rezultatul care e? Cel prevestit de dl profesor Dr. I. Lupaş în conferinţa dela Radio, conferinţă publicată apoi în foiletonul „Universului" şi cel arătat tot de D-sa în marele congres naţional-bisericesc din anul acesta dela Bucureşti: *dezastrul învăţământului religios la istoria bisericii româneşti* şi pierderea vremii cu lucruri străine de firea elevului — *copil* de clasa a IV-a secundară, — atât pentru profesor cât şi pentru elev. Dar pe lângă metoda nepotrivită şi străină de scopul religiei în şcoala secundară, programa are şi omisiuni cari urmăresc un ţel nemărturisit şi de osândit. In istoria bisericii româneşti din şcoala secundară nu e loc şi pentru istoria bisericilor din provinciile alipite? După autorul anonim al programei analitice, care îmi pare o persoană *foarte streină* de şcoala secundară, *provinciile n'au istorie...* In

schimb ne vom pierde în descifrarea de documente despre viaţa unui mucenic din Durostor sau a lui Sava Gotul sau a unui Bretanio din Tomi, citind minee, prefeţe de a le lui Coresi — şi nu vom aminti nimic despre Ilie Iorest, Sava Brancovici ş. a. Vom da abia câteva „ştiri" despre mănăstirile distruse din Ardeal, despre preoţii şi credincioşii prigoniţi pentru credinţă şi ceva despre Şaguna. Iar celelalte provincii n'au drept nici la atât. Aceasta este partea cea mai nouă, dar şi cea mai puţin norocoasă din programa în vigoare. Dacă se reduceau puţin datele istorice, anii şi numirile după programa veche — mult superioară celei nouă — s'ar fi făcut operă mai mult decât utilă.

Intr'o şedinţă a congresului naţional-bisericesc din Bucureşti (Octomvrie 1935) când se discuta problema învăţământului religios, am fost uimit de curajul unui coleg care nu găsea cuvinte să-şi exprime deplina-i mulţumire cu situaţia şi condiţiile acestui învăţământ în timpurile de faţă. Starea de nelinişte şi nedumerire în care ştiam că se găsesc cei mai mulţi profesori de această materie, m'a îndemnat să încerc a potoli hiperzelul inoportun al acestui coleg prin următoarele rectificări:

Mărturisesc că n'am auzit până în timpul de faţă pe nici unul dintre profesorii secundari, fie dela şcoale normale, fie dela licee, exprimându-şi mulţumirea pentru felul cum este tratat învăţământul religios din partea organelor ministerului de instrucţie. I-a fost rezervată părintelui Nicula, care e profesor la şcoala normală din Iaşi, ocazia de-a veni în incinta acestui mărit congres naţional-bisericesc să declare că Sf. Sa este deplin mulţumit şi că ar fi dorit chiar să comunice şi ministerului această mulţumire care poate fi personală, a Sfinţiei Sale, dar socot că nu este una obştească pe care să o poată împărtăşi toţi membrii congresului.

Noi nu am fost trimişi în această supremă corporaţiune reprezentativă a Patriarhiei române să facem declaraţiuni de renunţare la postulatele juste ale sfintei noastre Biserici, pentru a căror înfăptuire şi respectare perpetuă autorităţile noastre ierarhice luptă de atâta vreme şi au datoria de a continua lupta fără şovăire până la deplina izbândă. Dimpotrivă, trebue să cerem şi mai energic ceeace lipseşte în-

văţământului religios în timpul de faţă. Prin atitudinea noastră nu e bine să trezim în opinia publică, nici o clipă măcar, impresia că am fi în stare să dăm uitării desideratele Bisericii şi că ne-am lăsa înfrânţi de înţelepciunea senilă şi nepu incioasă că toate ar fi bune cum sunt. Mi se pare deci neadmisibil să dăm înapoi tocmai aici, în acest for bisericesc între atribuţiile căruia cea mai esenţială este apărarea autonomiei, deci şi grija de a crea învăţământului religios cele mai mulţumitoare condiţiuni, ca să se poată desfăşura în chip norm l, în toate categoriile de şcoale, fără nici un amestec incompetent sau străin de organele conducerii bisericeşti.

Căci, mai ales ce s'a întâmplat la noi în cei din urmă 7—8 ani de politică şcolară, este fără precedent, cred, în istoria şi în viaţa tuturor şcoalelor din lume. Nicăiri nu s'au mai pomenit atâtea schimbări de programe, din an în an, uneori chiar şi din lună în lună.

Programa analitică pentru învăţământul religios primar, alcătuită de o comisiune a Sfântului Sinod, s'a împotmolit în cartoanele ministerului. Cea pentru învăţământul secundar a avut o soartă şi mai tristă, fiind mutilată în cea mai esenţială parte a ei de către nişte feţe bisericeşti, cari şi-au permis a înlocui elaboratul, chibzuit temeinic, al comisiunii prezidate de către păr. I. Mihălcescu, decanul facultăţii de teclogie din Bucureşti, cu o improvizaţie nefericită, care ameninţă să distrugă efectul educativ al învăţământului nostru istoric-religios.

In timp ce programa aceasta se entusiasmează pentru câţiva pretinşi mucenici ai Goţilor din secolul IV, ale căror legende s'ar cuveni să le înveţe doar elevii saşi sau şvabi, uită cu totul că şi din sânul poporului român au răsărit mucenici ca Ilie Iorest, ca Sava Brancovici, ca vechiul boier şi Domn creştin Constantin Brâncoveanu. Prin această programă se dă profesorilor de religie sfatul să nu facă nici o lecţie din istoria bisericii române, ci un an întreg să-şi peardă timpul — şi ei şi elevii — cu lectura unor fragmente din cronici, hrisoave patriarhale şi inscripţii redactate adeseori în chipul cel mai încâlcit, încât chiar printre studenţii universitari se găsesc puţini, cari să aibă răbdarea de a le descifra şi interpreta. Veţi întreba ce folos edu-

cativ poate rezulta din astfel de texte, învechite şi încâlcite, pentru copilaşi de 14—15 ani?

Să-mi fie şi mie îngăduit a întreba, cum şi-au putut da P. Sf. membri ai Sinodului Episcopesc consimţământul pentru o asemenea procedare? Ori poate admite I. P. S. Mitropolit Nicolae al Transilvaniei o programă analitică de învăţământ religios, în care nu e prevăzută nici o lecţie despre Sava Brancovici, martirul ortodoxiei româneşti din secolul XVII, sau poate P. S. Lucian al Romanului să încuviinţeze o carte de istoria bisericii române, în care să nu fie nici o pomenire măcar despre activitatea binecuvântată a episcopului Melhisedec, această podoabă neperitoare a episcopatului ortodox din secolul XIX?

(I. P. S. Mitropolit Nicolae Bălan a declarat că nu are cunoştinţă de această programă!) Ori poate consimţi I. P. S. Gurie dela Chişinău, ca în programă să nu fie nici o lecţiune măcar despre soarta ortodoxiei româneşti dintre Prut şi Nistru dela 1812—1918? Aş întreba şi pe mitropolitul Bucovinei, dacă admite să fie acoperită sub tăcere activitatea lui Silvestru Morariu? Trebue să-mi amân însă întrebarea aceasta până după alegerea de mitropolit al Cernăuţilor.

Ar fi cazul deci să se aplice sancţiuni severe acelor feţe bisericeşti, cari şi-au permis această mutilare necuviincioasă a programei pentru clasa a IV-a, luându-se în acelaşi timp măsuri energice pentru îndreptarea acestor neajunsuri şi pentru pregătirea unei programe serioase, care să fie rezultatul unei munci colective a oamenilor cu pricepere şi cu dragoste pentru cauză, iar nu improvizaţie şi capriciu de unul singur sau de doi.

In ce priveşte şcoalele normale sunt convins că ele vor trebui lăsate mai mult în grija bisericii decât în a statului, deoarece s'a făcut dovada că organele statului nu sunt în stare să dea viitorilor luminători ai satelor o creştere şi îndrumare sufletească aşa de corăspunzătoare cum a fost cea împărtăşită de organele bisericeşti ale mitropoliei din Transilvania multor serii de învăţători confesionali, cari au lăsat cea mai frumoasă amintire în sufletul poporului nostru.

Şi, în sfârşit, în legătură cu cele arătate aici din partea dlui coleg Savin cu privire la deosebirea dintre academiile şi facultăţile de teologie, ţin să spun că pe cele dintâi le

consider mai corăspunzătoare necesităţilor practice ale bisericii, iar pe cele din urmă cerinţelor de ordin ştiinţific. Intrucât însă, după cuvântul apostolului Pavel, ştiinţa sumeţeşte şi dragostea zideşte, socot că în actualele împrejurări ale vieţii noastre bisericeşti este de mai mare folos dragostea, care zideşte sufletele, decât ştiinţa care sumeţeşte cugetele.

Se împlineşte curând un an, de când au fost rostite aceste cuvinte în şedinţa congresului naţional-bisericesc din Bucureşti. Nu am cunoştinţă să fi urmat vre-o măsură menită a contribui la o cât mai grabnică înlăturare a gravelor scăderi şi omisiuni din programa analitică a învăţământului religios.

Pentruca învăţământul istoriei noastre bisericeşti să nu rămână mutilat şi fărămiţat în părţi risipite, fără nici o legătură firească organică între ele, până la elaborarea altor instrucţiuni ar fi de dorit înlocuirea ultimei programe cu cea din 1928, care este mai sistematică şi mai închegată decât cea din 1934 şi mai ales decât cea din 1935, schingiuită şi mai rău. Adăugându-i-se lecturi menite a servi ca material auxiliar, pentru intuiţia istorică, ea ar fi potrivită să dea tineretului nostru o icoană mai fidelă despre trecutul bisericii române. Este un postulat admis în toate ţările luminate, că elevilor din şcoala secundară trebue să li se înfăţişeze, în chip firesc, rezultatele sigure ale cercetărilor, fără a aştepta ca ei înşişi să culeagă aceste rezultate din textele ce li se dau spre lectură şi cari adeseori se întâmplă să fie atât de anevoie de pătruns. Rămâne în sarcina învăţământului superior datoria, să obişnuiască studenţii a căuta să culeagă din analiza izvoarelor sâmburele adevărului — prin cercetare proprie destul de obositoare, la capătul căreia întreagă truda rămâne răsplătită adeseori, în loc de certitudine, cu îndoială chinuitoare.

Autorii ultimelor programe ar fi trebuit să nu dea uitării sfatul răposatului pedagog Wilhelm Rein care spunea cu drept cuvânt că *numai învăţământul ce se desfăşoară metodic, potrivit cu legile spiritului, poate avea forţă durabilă în educaţie.*

Dr. IOAN LUPAŞ

P. S. SA NICOLAE COLAN, SFETNIC VLĂDICESC

De Prof. VIRGIL NISTOR
consilier arhiepiscopesc

Persoanele de conducere, orice calităţi alese ar avea, nu pot realiza tot ce doresc fără sfetnici şi colaboratori cari să le stea într'ajutor la înfăptuirea operei lor.

Deşi se zice că istoria este opera oamenilor mari, totuşi opera de contribuţie a colaboratorilor lor nu poate fi cu totul desconsiderată.

Marile personalităţi au ştiut să-şi aleagă colaboratori şi sfetnici distinşi, iar când nu i-au aflat, i-au crescut anume pentru scopul urmărit de ele. Dacă nu ne referim decât la marele mitropolit A. Şaguna trebue să constatăm că şi-a crescut o pleiadă de colaboratori distinşi ca: Gr. Pantazi, Ioan Popescu, Nicolae Popea şi alţii, cari au continuat să lucre în spiritul moştenit dela marele lor îndrumător şi părinte duhovnicesc.

Tot aşa şi I. P. S. Sa Mitropolitul nostru Nicolae, îndată după venirea la cârma Mitropoliei Ardealului, cel dintâi gând al Său a fost ca să afle cât mai buni colaboratori şi sfetnici întru realizarea marilor planuri privitoare la îndrumarea mai duhovnicească a întregei vieţi bisericeşti, după criterii de o mai înaltă spiritualitate decât fusese mai înainte. Şi fiindcă nu a aflat persoane destul de bine pregătite spre acest scop de către înaintaşi, primul Său gând a fost să crească o pleiadă de tineri cât mai bine pregătiţi, cari să formeze rezerva necesară pentru posturile de conducere dela centrul Mitropoliei şi dela Academia Teologică. I. P. S. Sa a crescut la studii cu mare generositate — ca nici unul dintre Ierarhii Bisericii noastre — o mulţime de tineri distinşi şi cu aptitudini frumoase, trimiţându-i în străinătate pentru complectarea şi perfecţionarea studiilor. De câteori a descoperit tineri talentaţi, cu inteligenţă vie şi real devo-

tament pentru biserică şi pentru problemele vitale ale ei, n'a cruţat nici o jertfă, le-a dat toate îndrumările în decursul studiilor, ca să se întoarcă acasă cât mai bine pregătiţi şi cu orizonturi de viaţă mai largi, ca să corespundă cât mai bine aşteptărilor cari s'au legat de ei, în postul ce li s'a încredinţat. Graţie acestei deosebite purtări de grije a I. P. S. Sale avem multe elemente tinere bine pregătite pe seama posturilor de conducere ale Bisericii, pentru Academia teologică şi pentru şcolile noastre confesionale.

Intre aceşti tineri aleşi a fost şi P. S. Sa Episcopul Nicolae Colan. Văzând I. P. S. Sa — pe când era profesor la Seminarul „Andreian" — că elevul său este înzestrat cu alese însuşiri intelectuale şi morale, i-a arătat o deosebită grije şi atenţiune.

Indată după ocuparea scaunului de Mitropolit, I. P. S. Sa l-a chemat la Sibiu şi l-a făcut cel mai apropiat sfetnic al Său, numindu-l în postul de secretar al Consistorului arhidiecezan. De aci începe cu adevărat creşterea duhovnicească a fiului sufletesc, ales şi drag inimei I. P. S. Sale, îndrumându-i paşii spre culmile spiritualităţii, spre a putea ajunge la postul de conducere de astăzi.

I. P. S. Sa l-a trimis apoi în străinătate pentru complectarea studiilor, ca să-i poată încredinţa, după înapoierea în ţară, catedra de studiu biblic al N. T. dela Academia Teologică.

Indată după întoarcerea dela studii şi intrarea în slujba Academiei teologice, P. S. Sa a fost cel mai apropiat şi intim colaborator al I. P. S. Sale. Cunoscându-i I. P. S. Sa distinsele-i calităţi şi puterea de muncă, precum şi bunul simţ şi discreţiunea desăvârşită i-a destăinuit P. S. Sale atât lucrurile, cât şi nedumeririle şi îngrijorările ce le-ar fi avut, cerându-i sfatul şi făcând apel la colaborarea sa. N'a fost operă mai de seamă iniţiată şi înfăptuită de I. P. S. Sa la care P. S. Sa să nu fi fost consultat şi să nu-şi fi dat contribuţia sa de muncă. Foarte adeseori — şi la orice timp din zi — I. P. S. Sa îl chema la sine spre a-i arăta problemele ce-L preocupă şi să-i ceară colaborarea Sa preţioasă. Nu cred să fi fost o altă persoană din centrul Mitropoliei care să se fi bucurat de o aşa nelimitată încredere din partea Inalt Prea Sfinţiei Sale ca P. S. Episcop de astăzi al Clujului. Nu era nici un prilej mai important de bucurie

la reşedinţa mitropolitană, nu era vre-o masă cu oaspeţi aleşi la I. P. S. Sa la care P. S. Sa să nu fi fost învitat. P. S. Sa a răsplătit această iubire prin devotamentul, fiasca supunere şi neprecupeţita muncă la tot ceeace i s'a încredinţat din partea I. P. S. Sale.

Incă dela început, apreciind I. P. S. Sa devotamentul P. S. Sale faţă de Biserică şi instituţiunile ei, precum şi jertfelnicia aptitudinilor Sale multilaterale, i-a încredinţat spre resolvire multe din cele mai grele şi importante chestiuni de organizare bisericească, precum şi probleme de ordin spiritual ale vieţii bisericeşti. Arhiva Consiliului arhiepiscopesc, precum şi coloanele Telegrafului Român, sunt pline de scrisul Său ager, clar şi competent. Indată după venirea P. S. Sale la Sibiu, a fost încredinţat cu redactarea „Revistei Teologice“, al cărei întemeietor a fost I. P. S. Sa.

Pentru calităţile Sale alese a fost ales membru în toate corporaţiunile reprezentative ale Bisericii, în Consiliul arhiepiscopesc şi mitropolitan, în Adunarea eparhială şi Congresul naţional bisericesc, în Comisiunea Tipografiei arhidiecezane, în Eforia Fundaţiunii culturale Dr. I. Mihu, în comisiunea pentru examenul de capacitate preoţească şi altele. In decurs de 14 ani — în toate aceste corporaţiuni — a participat cu talentul său de bun organizator, cu rol decisiv, la soluţionarea cea mai fericită a problemelor superioare bisericeşti.

In adunările eparhiale şi în congresul naţional bisericesc cuvântul Său competent nu lipsia, iar referatele Sale erau din cele mai distinse — şi ca fond şi ca formă. Când era vorba de luarea unei măsuri mai importante în viaţa bisericească, părerea cuminte a P. S. Sale era solicitată totdeauna.

Ca membru marcant al comitetului F. O. R.-ului, al comitetului central şi al secţiei Sibiu a „Astrei“, a desvoltat o laudabilă activitate, ţinând dese şi mult apreciate conferinţe în diferite centre ale Ţării, asupra problemelor spirituale actuale ale Bisericei. N'a fost nici un moment mai important în viaţa Bisericii noastre la care P. S. Sa să nu-şi fi dat cu plăcere contribuţia sa preţioasă. Aproape la toate congresele anuale ale Societăţii ortodoxe naţionale

a femeilor române, precum şi la alte adunări bisericeşti şi culturale, a participat ca mandatar al I. P. S. Sale.

A participat şi la unele Conferinţe internaţionale ale înfrăţirii popoarelor prin biserică — ţinute în străinătate.

De câte ori i se cerea concursul sau colaborarea la vre-o lucrare, P. S. Sa îl dădea cu toată plăcerea şi dragostea. Era totdeauna gata la datorie. Discursurile ţinute la diferite ocaziuni, precum şi predicile Sale erau mult apreciate şi ascultate cu mult folos duhovnicesc.

Prin afabila sa bunătate şi discreţiune, P. S. Sa şi-a câştigat stima şi dragostea tuturora.

In cele mai grele momente ale vieţii I. P. S. Sale, l-a ales tot pe P. S. Sa ca să-i stea într'ajutor. Astfel în Ianuarie 1925, când I. P. S. Sa a plecat la Viena spre a se supune unei grele operaţii, l-a luat cu Sine pe alesul Său fiu duhovnicesc, ca să vegheze la căpătâiul Său de suferinţă. P. S. Sa a petrecut multe zile şi nopţi la căpătâiul părintelui Său sufletesc, fiindu-i mângăiere şi ajutor în clipe de grea cumpănă a vieţii, înseninând cu bunătatea şi devotamentul Său fruntea îndurerată a I. P. S. Sale, când se lupta cu moartea, răsplătind şi în acest chip iubirea şi multele binefaceri de cari a fost împărtăşit.

Cu trei ani mai târziu, când s'a discutat în Senat Legea Cultelor, I. P. S. Sa l-a luat cu Sine la Bucureşti tot pe P. S. Sa, care i-a stat într'ajutor în decurs de 4 săptămâni la adunarea materialului necesar pentru ţinerea magistralului şi documentatului discurs rostit în şedinţa dela 27 Martie 1928 a Senatului român.

Când s'a retras în pensiune înaintaşul Său la Rectoratul Academiei teologice „Andreiane" din Sibiu, I. P. S. Sa a chemat în fruntea acestei instituţii pe P. S. Sa, ştiind că are o persoană potrivită pentru îndrumarea Şcolii de creştere a viitorilor apostoli ai Bisericii în spiritul şi concepţia superioară a I. P. S. Sale, în ce priveşte misiunea viitorilor preoţi în mijlocul poporului nostru.

In anul 1933, cu ocaziunea înfiinţării şi organizării Frăţiei Ortodoxe Române, I. P. S. Sa a avut preţioasa colaborare a P. S. Sale.

I. P. S. Sa a avut mare bucurie, când preoţimea din Ardeal a ales pe P. S. Sa — pe atunci încă fără darul

preoţiei — de secretar general al Asociaţiei generale „A. Şaguna" a clerului ortodox din Ardeal, întemeiată şi îndrumată de I. P. S. Sa. Deşi atunci încă nu era preot — totuşi a fost un vajnic apărător, şi în scris şi cu graiul, al drepturilor preoţimei. In decurs de 12 ani, a avut, cu aprobarea I. P. S. Sale, rolul principal întru designarea şi elaborarea temelor de discutat în Adunările generale anuale ale Asociaţiei.

Tot P. S. Sa a fost încredinţat din partea I. P. S. Sale cu organizarea cercului de studii dela Sibiu, a congresului profesorilor Academiilor Teologice din Mitropolia Ardealului, precum şi cu elaborarea proectului de reformă a învăţământului teologic.

La tipărirea cărţilor în Tipografia arhidiecezană, I. P. S. Sa cerea totdeauna părerea P. S. Sale atât în ce priveşte conţinutul, cât şi limba, făcând P. S. Sa la multe din ele corecturile necesare, nu numai în text ci şi la tipărirea lor.

In 1934 P. S. Sa a scos din iniţiativă proprie „Viaţa Ilustrată", după ce a primit binecuvântarea arhierească a I. P. S. Sale. In cuvântul de introducere din numărul prim al revistei I. P. S. Sa spune: „Te felicit pentru curajul şi însufleţirea cu care ai iniţiat scoaterea unei reviste creştineşti pentru familiile intelectualilor noştri... şi-ţi urez cât mai strălucit succes.... asigurându-te de tot concursul ce ţi-l pot da". Şi 'ntr'adevăr I. P. S. Sa a dat mare sprijin moral şi material la scoaterea revistei, colaborând între altele şi cu două articole clasice despre „Biserică şi Naţiune" şi „Ortodoxie şi Românism", dovedind astfel cât ţine la fiul Său sufletesc, atât de drag inimei Sale.

O nespusă bucurie a avut I. P. S. Sa când, în Oct. 1934, P. S. Sa a primit prin punerea mânilor I. P. S. Sale darul hirotonirei întru diacon, făcând astfel intrarea sa în cler. Ceva mai târziu a primit darul preoţiei. In ziua hirotonirii întru diacon, I. P. S. Sa, spre a-şi arăta deosebita Sa bucurie, a dat o masă din acest prilej fericit pentru biserică, la care a invitat pe toţi profesorii Academiei teologice şi pe consilierii din centrul mitropoliei. Cu acel prilej, I. P. S. Sa a mulţumit P. S. Sale pentru tot concursul preţios ce i L-a dat şi a mărturisit că P. S. Sa a fost şi este cel mai iubit consilier intim şi prietin personal, că este harnic, talentat şi

devotat slujitor al Bisericii, că şi-a dat ei toată contribuţia sufletului Său. Cu sfatul, cu cunoştinţele bogate şi talentul Său, cu spiritul Său fin şi discret, a ştiut să afle cea mai bună soluţie la cele mai grele probleme ale Bisericei.

La 6 luni după aceea, cu ocaziunea praznicului Invierii Domnului, l-a hirotesit întru protoiereu.

Bucuria ce a avut-o I. P. S. Sa a fost cu atât mai mare, cu cât ştia acum, că are o persoană potrivită pe care să o poată trimite, când va fi nevoe, la conducerea unei eparhii. Şi se gândea I. P. S. Sa la Eparhia Clujului, al cărei păstor a şi ajuns. Centrul Ardealului a primit o personalitate aleasă a Bisericii ortodoxe prin purtarea de grije a I. P. S. Sale, care şi în acest chip a voit să răsplătească multele şi nepreţuitele servicii ce le-a avut din partea P. S. Sale în decurs de 14 ani. Tot din aceste motive, sfinţirea întru Episcop a P. S. Sale a făcut-o I. P. S. Sa cu un deosebit fast.

Cu prilejul hirotoniei întru Episcop, mulţumind I. P. S. Sale pentru tot ce a făcut pentru El, P. S. Sa a spus: „I. P. S. Sa mi-a fost întotdeauna un bun părinte sufletesc, un povăţuitor şi îndrumător fără odihnă".

P. S. Sa a învăţat dela I. P. S. Sa multe lucruri, cari îi vor fi de cel mai mare folos în noua Sa viaţă.

Plecarea P. S. Sale din mijlocul nostru a lăsat un gol care cu greu va fi umplut. Cu atât mai mult îi va simţi lipsa Inaltul nostru Părinte, care trimiţând deodată la graniţa de vest a Ţării doi vlădici distinşi, s'a lipsit de colaborarea a două mari puteri de muncă. Dorim I. P. S. Sale să afle cât mai mulţi colaboratori şi sfetnici de talia P. S. Sale Episcopului Nicolae Colan.

Prof. V. NISTOR

DOUĂ INSCĂUNĂRI VLĂDICEŞTI

De Prof. univ. Dr. I. MATEIU
Secretarul general al F. O. R.-ului

Sărbătoarea sfinţilor apostoli Petru şi Pavel din ziua de 29 Iunie 1936, când s'a săvârşit la Cluj înscăunarea Prea Sfinţitului Episcop *Nicolae Colan*, ne-a evocat prin coincidenţa surprinzătoare a datelor, o mai veche prăznuire similară. Era instalarea episcopului *Vasile Moga*, întâmplată tot în capitala Transilvaniei, la Sânpetrul anului 1811.

Vor spune unii: o simplă potrivire a hazardului, lipsită de orice importanţă. Şi totuş, ni se pare nouă, că ea are o semnificaţie adâncă, ce trebuie revelată şi tâlcuită.

Concepţia noastră creştină despre lume şi viaţă ne învaţă că omul şi natura trăiesc în cadrul unei ordine perfecte, unde cauzele şi efectele se succed într'o înlănţuire logică, fiindcă sunt stăpânite în veci de Domnul cerului şi al pământului. Totul se mişcă prin El şi nimic fără de El.

Dovezile? Dar istoria omenirii, mai ales în aspectele ei religioase, ni le îmbie din belşug. E de ajuns poate să privim cu bucurie înţeleaptă firicelul de iarbă, spre a descoperi în roua ce-i sărută creştetul verde reflexul imensului miracol divin, atât de covârşitor prin tainele lui nepătrunse.

Şi atunci, cu cât mai explicabile ne apar acele fenomene sociale, oricât de curioasă ar fi ivirea sau coincidenţa lor pentru savanţi, cari se produc în lumea *sufletelor*, forţe vii de aceeaş esenţă cu celce le-a zidit „după chipul şi asemănarea Lui?"

Paralelismul celor două înscăunări vlădiceşti face şi el parte din acest domeniu tainic, unde cauzalitatea lucrurilor necuprinsă de mintea oamenilor îşi găseşte izvorul în dumnezeescul orânduitor al lumilor nesfârşite.

Este desigur extraordinar în aparenţă să întâlneşti în viaţa indivizilor ca şi a popoarelor evenimente neprevăzute, ce stârnesc uimirea fiindcă scapă intuiţiei noastre logice,

dar ele pot deveni uşor înţelese de îndată ce proiectăm asupra lor razele înţelepciunii cereşti.

Ne-a uimit, cu drept cuvânt, faptul să aflăm că, fără voia oamenilor, două acte istorice similare s'au produs în acelaş loc şi în aceeaş zi, în ciuda distanţei de 125 ani ce le separă. Avem aici unul din cazurile deosebite, ce caracterizează grafica destinului românesc în ondulaţia lui istorică. Două date, înfăţişând prin contrastul lor viaţa aceleiaşi Biserici ţesută din suferinţă şi glorie, dar sortită să meargă mereu înainte spre idealul existenţei sale istorice.

•

Praznicul Sânpetrului din Clujul anilor 1811 şi 1936! Două puncte mari de umbre şi lumini, pe harta evoluţiei noastre religioase şi naţionale.

Ce eram la 1811? Ne-o spune actul instalării din bisericuţa păstrată până în zilele noastre. Un episcop cu bună pregătire, dobândită chiar în vestitele şcoli ale piariştilor din Cluj, ia în mână cârma unei eparhii părăsite şi prigonite. Cuvântarea rostită atunci, arată toată îngrijorarea noului arhiereu şi răspunderile enorme ce şi le simte faţă de viitorul Bisericii. „De voiu socoti — zicea el — vrednicia şi mărimea păstoriceştei acestia diregătorii, care se pune pe umerii mei, de voiu cugeta la datoriile cele grele ale darului episcopesc, *de voiu privi statul acestei eparhii, care acum peste 15 ani este văduvită...* stau încremenit şi mă cutremur". Se roagă deci ca şi Dumnezeu să-i dea „inimă cu înţelegere şi cu înţelepciune, ca să *învăţ* şi să *îndreptez* oamenii răi în credinţă şi în faptele cele bune, cu *cuvântul* şi cu *pilda*". Căci având mereu sub ochi imaginea tristă a Bisericii sale, repetă făgăduinţa solemnă de a lupta fără odihnă, ca „pe clerul şi norodul întru cele sufleteşti mie încredinţat, *cu sănătoase învăţături să-l povăţuiesc*".

Dar vai, această frumoasă mărturisire de credinţă, de a *învăţa* poporul prin cuvânt şi pilda vieţii, n'a putut fi îndeplinită. Căci libertatea arhierească a fost înlănţuită prin odioasa *instrucţie împărătească* ce i se dăduse lui Vasile Moga ca normă de conduită.

In tot trecutul nostru religios n'a fost moment mai dureros decât acesta, când printr'un act public al Coroanei, Biserica ortodoxă era stigmatizată ca tolerată şi silită să

accepte toate umilirile. Mai mult: i se impunea să suporte, fără împotrivire, ruina sa proprie, prin răspândirea *unației*, la care era angajat un vast aparat oficial și catolic. Cele 19 condiții în cari fusese ferecat vlădica Vasile erau tot atâtea piroane sângeroase în corpul neamului nostru, condamnat la exterminare din partea stăpânilor săi înverșunați.

Cu câtă groază vor fi ascultat preoții și poporul, prezenți la înscăunare, lectura acestui document împărătesc! Religia lor, abia suferită în Principatul Transilvaniei; nimic pe seama lor din privilegiile nației ilirice ortodoxe, dar pedepse pentru preoții cari ar cuteza să împiedice lupii catolici de a sfâșia turma dreptcredincioasă; episcop și cler siliți să trăiască în sărăcie amară, fără a îndrăsni să apeleze la jertfa poporului; vizitațiile canonice numai cu îngăduința guvernului și sub controlul permanent al celor doi comisari, iar reședința arhierească să fie acolo unde o va fixa stăpânirea. Va fi fost plângere mare când trufașul guvernator *Gheorghe Banfi* citea apăsat din „Instrucția" blestemată: „pct. 11: porțiile canonice, pe cari domnii pământești sau comunitățile le-au fost dat preoților uniți, *să nu le capete preoții neuniți,* dacă preoții uniți au încetat de a mai fi în acele locuri, ci să se dea înapoi domnilor sau comunităților; pct. 12: precum până acum neuniților se iartă și s'au iertat a trece la unie, așa la întâmplare, dacă neuniții din vr'un sat ar vrea să treacă la unie, *porțiile canonice încă au a trece pe seama preotului unit;* pct. 13: **iar când toți uniții din vr'un sat ar trece la neunie,** și preotul unit ar rămânea credincios uniei, **atunci porția canonică o va stăpâni preotul unit;** pct. 14: în locurile unde uniții și neuniții mestecat locuiesc, și se află numai o Biserică, și aceea ar stăpâni-o *uniții, să rămână mai departe la ei și atunci* **când ar fi ei mai puțini decât neuniții".**

Prin aceste măsuri draconice i s'au smuls Eparhiei noastre peste 300 parohii, provocând una din acele devastări grele, ce zguduie și demoralizează oricare popor din lume.

Iată ce a însemnat înscăunarea vlădicească din timpul anului 1811: *robie și umilință,* impuse prin silnicie de-o stăpânire vrăjmașă ce jurase moarte neamului românesc.

Priviţi acum, prin antiteză, cealaltă înscăunare arhierească, desfăşurată sub ochii noştri în 1936. Aceeaşi zi a sfinţilor apostoli Petru şi Pavel, în acelaş oraş de odinioară dar într'un cadru cu desăvârşire schimbat.

Norii întunecaţi ai temniţei ungureşti risipiţi, ca în locul lor să se ivească senin cerul minunat al libertăţii româneşti. Cumplita umilinţă politică ce ne sugruma viaţa, prefăcută acum în mândria de stăpânitori ai plaiurilor desrobite. Atunci loviţi de moarte în credinţa străbunilor, astăzi întăriţi prin strălucirea ei din palatul domnesc şi până la toate hotarele Patriei mărite. In locul dureroasei ceremonii dela mica biserică din deal, a venit înălţătoarea înscăunare de sub bolţile superbei Catedrale româneşti. Atunci ochi trişti şi inimi zdrobite, acum priviri fericite şi suflete entuziaste, unite în acelaş val de bucurie obştească pentru biruinţa Bisericii naţionale.

Figura noului arhipăstor, care stârnea această magnifică atmosferă morală, îşi înţelegea şi mai bine în clipa aceea destinul Său şi al Eparhiei Sale.

Crescut în aerul de puritate ortodoxă şi naţională a şcolilor româneşti din Braşov şi Sibiu, format deplin duhovniceşte în preajma marelui urmaş al nemuritorului Mitropolit Andrei — Preasfinţitul episcop *Nicolae Colan* legitima toate speranţele unor largi perspective de înfăptuiri spirituale.

Adus în fruntea *Academiei Teologice* şi a *Revistei Teologice*, cele două instituţii întemeiate pentru pregătirea preoţimii, a ştiut pune în acţiune energii sufleteşti nebănuite, cari Il desenau în ochii noştri printre cei mai iscusiţi îndrumători ai destinelor noastre ortodoxe. Desvoltând cu râvnă neobosită şcoala clericală, ale cărei începuturi le pusese tocmai fericitul episcop *Vasile Moga*, soarta îi rezerva o chiemare mult mai înaltă şi încă într'un colţ de ţară, unde acelaş predecesor nemângăiat fusese oprit de perfidia vieneză să-şi apere biserica de asalturile strivitoare ale catolicismului agresiv. Astfel a venit la Cluj ca un trimis al Cerului, să facă legătura cu trecutul, să dea o nouă înfăţişare tradiţiei vechi cu gândurile ei neîmplinite şi să reverse peste ctitoriile de seamă ale marelui restaurator de curând adormit, suflul înoitoarelor elanuri religioase.

Talentat şi modest, învăţat şi evlavios, noul arhiereu câştigase toate adeziunile dela cea dintâi arătare în catedrala înscăunării sale, prin aleasa cuviinţă creştină a figurii, dar tot atât de mult şi prin frumuseţea înţeleaptă a cuvântului înflorit. Şi'ntro religioasă tăcere, tineri şi bătrâni, ascultam această mişcătoare spovedanie arhierească cu nuanţele ei de farmec biblic: *„Imprumutând o înţeleaptă povaţă din scripturile sfinte, Inalt Prea Sfinţitul Părinte Mitropolit Nicolae mi-a spus: „Nu te teme, ci grăieşte fără teamă". Eu îl ascult şi-i răspund cu o vorbă a sfântului Pavel, a cărui pomenire astăzi o săvârşim: „Amar mie de nu voiu binevesti". Voi vesti cu tinerească însufleţire ascultarea şi bucuria credinţei izbăvitoare bătrânilor iubitori de înţelepciune şi tinerilor răpiţi de elanuri sfinte; bărbaţilor dornici de eroism creştin şi femeilor cari ţin cu ardoare la buna podoabă a casei lui Dumnezeu şi la alinarea suferinţelor omeneşti; bogaţilor cari vor să sărăcească întru ajutorarea fraţilor lor năpăstuiţi şi săracilor cari vor să adune bogăţii pentru viaţa ce va să vină; înţelepţilor şi neînţelepţilor deopotrivă. Tuturora mă voiu face toate, ca — dacă se poate — pe toţi să-i îndrept prin Hristos pe drumul izbăvirii vieţii acesteia şi a celei viitoare. Voiu purta grijă neadormită aşezămintelor întemeiate de în veci neuitatul meu înaintaş, vlădica Nicolae, şi pe măsura puterilor mele le voiu da nouă viaţă şi nouă îndreptare".*

Aşa se rostea, într'o ţinută de călugărească smerenie dar şi de apostolică încredere, visatul purtător de cârjă vlădicească al eparhiei Clujului. Solul *spiritualităţii ortodoxe*, cu undele ei de obştească purificare şi înălţare, era de acum între noi, călăuzit de Duhul Sfânt spre culmile de biruinţă ale zilei de mâine.

Cea dintâi călătorie misionară, cu primirea strălucită ce I s'a făcut de toate neamurile deopotrivă, în *Maramurăşul* voevozilor descălecători de ţară, este semnul văzut al bucuriilor sfinte ce vor covârşi sufletele noastre recunoscătoare.

Dr. I. MATEIU

P. S. NICOLAE COLAN, CA OM AL ŞCOALEI

De Prof. Dr. D. STĂNILOAE
Rectorul Academiei teologice „Andreiane"

Sunt multe însuşiri omeneşti vrednice de admirat. Şi Dumnezeu a distribuit aproape fiecăruia câte una. Rari sunt cazurile când întâlneşti vre-o persoană omenească la care să nu găseşti un element de farmec şi de atracţie, dacă ai în suflet sădită puţină dragoste de om, dacă nu eşti un mizantrop cu rezorturile vitale frânte iremediabil.

Ceeace se întâlneşte mai rar însă este o minimă armonie între însuşirea bună pe care o are vre-unul sau altul dintre oameni şi celelalte însuşiri ale sale. De obiceiu oamenii cuprind în fiinţa lor etică prăpăstii grozave. Lângă piscul înalt al unei însuşiri sau porniri admirabile, stă prăpastia adâncă şi înfricoşată a unui defect care împrăştie şi în interiorul acelui om şi în afară miasme înăbuşitoare. Aurul şi briliantele stau deavalma cu lucrurile cari trezesc numai desgust şi antipatie.

Insuşirea cea bună de cele mai multeori nu are forţa necesară să susţină un nivel mai unitar în persoana omenească. Mai ales în faţa provocărilor mediului social cei mai mulţi oameni se dovedesc neputincioşi în a se menţinea la o unitate de nivel etic în manifestările lor; aceste provocări au ca efect sigur aproape totdeauna, mari ruperi de continuitate, sărituri uriaşe, de pe culmile senine şi bune ale frumosului moral în prăpastiile răsbunării, invidiei, urii şi viceversa.

La P. S. Nicolae Colan se întâlneşte tocmai acel echilibru rar, acea armonie frumoasă şi generală care îţi dă îndată impresia că peste toate impulsurile, sentimentele, actele P. S. Sale se întind aceleaşi frâne de stăpân chibzuit, cari le ţin în cea mai strânsă unitate şi în cea mai perfectă subordine eului diriguitor.

Din această notă dominantă rezultă toate fețele caracteristice ale personalității P. S. Sale.

P. S. Sa e un om calm. Un calm care te odihnește. Un calm păstrat la catedră, în cancelaria rectoratului Academiei teologice din Sibiu, în împrejurările cele mai agitate și mai emoționante. Un calm profund, nu de suprafață și nu realizat prin sforțări vizibile: o seninătate liniștitoare întinsă până în cutele adânci ale sufletului. Alți oameni se aprind la o ușoară aluzie defavorabilă persoanei lor, la o contrazicere a părerii ce-o susțin, sau se flatează vizibil la cel mai ușor compliment. Câte certuri, câte situații penibile nu provoacă atâția oameni în convenirile ce le au. P. S. Nicolae Colan știe să conducă orice convenire neted, ocolind momentele jenante și nodurile nevralgice, îndulcind și netezind prin calmul, prin discreția și prin afabilitatea Sa reliefurile aspre ale raporturilor și atitudinilor. De P. S. Sa ai siguranța aproape nesdruncinată că va ieși frumos și onorabil din orice situație, mulțumind în acelaș timp pe toți.

In cursul atâtor ani cât L-am avut conducător al Academiei teologice „Andreiane“, nu L-am văzut odată antrenându-se unilateral, după primul îndemn al unui gând, după o singură informațiune sau incitație venită din afară, ci totdeauna se informa din toate părțile și-și domolea îndemnul primului gând cu obiecțiunile aduse de alte gânduri. Spirit cumpănit, nu era grabnic la verdicte sau la măsuri aspre iar cuvântul nu l-a fost niciodată jignitor pentru nimeni, nici în față, nici în dos. Ascultând cu politețe și dragoste pe toți și ținând seama de părerile și cererile tuturor în hotărârea pe care o lua, a fost cunoscut ca un suflet înțelegător, fără mândrie, cu respect și îngăduință și pentru cel mai tânăr dintre studenți. Răbda îndelung greșeli de purtare și de vorbă ca să nu-I fie grabnică și nedreaptă hotărârea, preferând să sufere însuși decât să facă cea mai mică nedreptate altuia.

Maniera aceasta de-a fi e esențială conducătorului de instituții. Dacă celor fără responsabilitatea întreagă le e permisă exagerarea unei idei sau alta, ba chiar e necesară pentru progrese, conducătorul responsabil de mersul fără mari turburări al unei instituții, trebue să știe să țină calea

medie printre extreme, mulțumind astfel întrucâtva pe fiecare și legând progresul în mod cuminte de trecut.

Cu toată înțelepciunea ce-a caracterizat conducerea P. S. Nicolae Colan la Academia teologică „Andreiană", în timpul cât a stat P. S. Sa ca rector s'au făcut frumoase progrese în această veche și vrednică instituție de cultură teologică și românească. In ea s'a instalat solid un duh de intensă activitate intelectuală și de viață spirituală. Animată de spiritul mereu treaz la problemele vremii al I. P. S. Sale Mitropolitului Nicolae și de organica aderență la actualitate pe care a avut-o P. S. Nicolae Colan, Academia teologică „Andreiană", fără a părăsi grija de studiu temeinic a chestiunilor nelegate de vreme, a stat mereu atentă și la viața bisericească de azi, fixându-și atitudinea prompt în fața oricărui eveniment la ordinea zilei. Sibiul bisericesc a învățat lumea teologică și bisericească să-l aștepte, intervenind, de cele mai multe ori greu și hotărâtor, în orice chestiune adusă de valul timpului pe scena actualității.

Actualismul P. S. Nicolae Colan se validita și la cursuri și examene, dând o notă de prospețime pasagiilor biblice pe cari le comenta și înfrăgezind vechile simboale și cuvinte cu actualul omenesc și social pe care-l știa descoperi cu măiestrie în ele.

Din simțul pentru echilibru și armonie al P. S. Sale rezulta și acea valorificare estetică a faptelor și ideilor, a lecțiilor și a răspunsurilor, a atitudinilor și expresiilor. Cu un rar simț de nuanțe, știa să dea un cadru și o formă frumoasă oricărui fel de manifestare a P. S. Sale, inzistând și pe lângă studenți să se exprime întreg, rotund, frumos, fără zorzoane inutile însă.

Frumosul pentru P. S. Sa era aproape identic cu claritatea cât mai deplină. Cugetarea îi era clară ca izvorul curat, vorbirea fermeca prin limpezimea ei străvezie, în care se împleteau măestru cele vechi cu cele nouă, progresul de tradiție.

Academia teologică „Andreiană" a depozitat în tradiția ei dinamică o prețioasă zestre dela fostul ei rector.

Dr. DUMITRU STĂNILOAE

ASANAREA PROPRIETĂŢII AGRICOLE ÎN VECHIUL TESTAMENT

De Preot Dr. NICOLAE NEAGA
Profesor la Academia teologică „Andreiană"

Ideia asanării proprietăţii agricole şi a conversiunii datoriilor nu este o idee proprie politicianilor noştri. Pentru promovarea iubirii faţă de aproapele şi pentruca individul să se întărească din nou pentru munca vieţii, s'au acordat şi în timpurile biblice favoruri speciale acelora cari din motive ce nu depindeau direct de dânşii şi-au pierdut independenţa, căzând sub puterea arbitrară a stăpânului capitalist.

După crearea omului, Dumnezeu îl binecuvintează pe acesta şi-l face stăpân asupra pământului. Ori de pământul avea să se parceleze sau să rămână neîmpărţit, nu ni se spune. Inmulţindu-se însă neamul omenesc, împărţirea deveni o necesitate inevitabilă. Bineînţeles căpeteniile îşi rezervau domenii întinse, iar clasa de rând îşi avea doar o modestă proprietate imobilă. Cei cari se ocupau cu păstoritul ocupau în mod transitoriu un teritor sau altul, de vremece lucrătorii pământului se stabileau în mod permanent pe terenul ales pentru cultivare. Ocupaţiunea poporului biblic a fost aproape exclusiv agricultura. Frumuseţea deosebită a Canaanului cu pământ în bună parte roditor, abundent în văi întinse, presărat cu nenumărate izvoare, străbătut de-o mulţime de pārae şi râuri şi adăpat de ploile dese — mă gândesc mai ales la regiunea mănoasă din jurul Betlehemului (casa pâinii), la şesul din jurul lacului Genezaret, a cărui fecunditate era lăudată, la podgoriile renumite din valea Eşkol de pe colinele Hebron, Sichem, Carmel cu strugurii de mărime fantastică, la grădinile cu fructele delicate de smochin, măslin, migdal — particularităţi cari toate au favorizat peste măsură desvoltarea agriculturii, încât nu poate fi mirare că nefiind destul pământ la dis-

poziție se cultivau cu ardoare adesea chiar și terasele. Astfel s'a lepădat rând pe rând păstoritul, ocupația predilectă a străbunilor patriarhi Avram, Isac și Iacob.

Agricultura deveni o îndeletnicire extrem de prețuită. Până și regele Saul a fost agricultor. Acesta fusese invitat să ocupe tronul domnesc în momentul când, pășind în urma boilor, venea dela câmp. Scrierile profeților au împrumutat mult din agricultură. Din bogatul cerc al naturii își aleg ei cele mai figurate pilde. Parabola lui Isaia cu viia, lăcustele lui Ioil, ploaia cu foc și coșul cu poame ale lui Amos sunt tot atâtea frumoase împrumuturi de genul acesta.

Moisi a depus toate sforțările necesare pentruca în codul său de legi să introducă și articole cari să încurajeze pentru totdeauna agricultura. Drept aceea a formulat o mulțime de norme aspre cari regulează în mod savant raportul dintre proprietățile agricole. In urma legii sale agrare, fiecare familie izrailită era împroprietărită în măsură egală cu câte o porțiune de pământ din solul Canaanului. Astfel a obținut fiecare individ un lot de 5 până'n 10 hectare de pământ.

Realitatea împărțirii inegale a proprietății se constată mai târziu și la poporul biblic. De această stare socială diferită el însă nu a făcut caz, în sensul rău al cuvântului. Poporul biblic atribuia starea de sărăcie scăderilor lui proprii, bunăoară lenei: „cine lucrează c'o mână leneșe sărăcește, dar mâna celor harnici îmbogățește", — sau necumpătării: „cine iubește petrecerile va duce lipsă și cine iubește vinul... nu se îmbogățește". Mai ales bazau însă această stare socială diferită pe-o orânduire dumnezeiască: „bogatul și săracul se întâlnesc; Domnul i-a făcut și pe unul și pe altul, Domnul a făcut toate pentru o țintă, chiar și pe cel rău pentru ziua nenorocirii".

Moisi a căutat să combată sărăcia și introduce un sistem de regulare a economiei sociale în urma căruia sărăcia nu putea să bântuie între ei decât în mod provizoriu. Dupăce ia măsurile necesare împroprietăririi, dispune ca aceste proprietăți să rămână inalienabile. Vânzarea moșiei să nu se facă decât în mod provizoriu. Dacă proprietatea imobilă — casă sau moșie — se înstrăinează, devenind prin vânzare a altuia, apoi vânzarea să se facă numai pe

un termin anumit de ani — pe atâţia ani câţi mai sunt până la anul iubiliar, (an iubiliar se socotea tot al 50-lea an, calculat dela ieşirea din Eghipet şi se serba în mod deosebit) când averea revenea fără nici o răscumpărare iarăşi în posesiunea vechiului proprietar sau a moştenitorului său legal. Iată dispoziţiile legii: „Veţi sfinţi anul al 50-lea, şi veţi vesti slobozire pe pământ tuturor celorce locuesc pre dânsul. Anul slobozirii (al 50-lea, iubiliar) va fi vouă semn ca să se întoarcă fiecare la moşia sa şi fiecare la casa sa se va întoarce".

In cazul când cumpărătorul a făcut unele ameliorări proprietăţii — a canalizat moşia, a reparat casa, a îngrădit grădina — iar beneficiul rezultat din uzufructul proprietăţii a fost mai mic decât acele cheltueli (se înţelege pe anii până la iubiliar), atunci vechiul proprietar era îndrumat — înainte de preluare — la acoperirea acelor spese. Astfel din 50 în 50 de ani orice proprietate imobilă revenea familiei căreia aparţinuse dintru început.

Proprietarul mizer nu numai că-şi redobândea averea ci era chiar scutit de plata datoriilor agricole şi a altor datorii când (în anul iubiliar) se putea constata că capacitatea de plată a cuiva a încetat.

Redobândirea proprietăţii înstrăinate se putea mijloci şi înainte de 50 de ani, prin sine sau prin intermediul rudelor cari ar fi dispus de mijloacele necesare de asanare. Iată decretul mozaic în această privinţă: „Iar de va sărăci fratele tău celce este cu tine şi de va vinde din moşia sa, va veni celce este rudenie aproape cu el şi va răscumpăra vânzarea fratelui său. Iar de nu va avea cineva rudenie, şi-i va da mâna şi va putea afla deajuns ca să poată răscumpăra, atunci va socoti anii vânzării lui şi ce trece, va întoarce omului care i-a vândut-o lui şi se va întoarce la moşia sa. Iar de nu va avea de ajuns ce să-i întoarcă lui, va fi vânzarea acelui ce a cumpărat până în anul slobozirii (iubiliar); atunci în anul slobozirii va eşi iar celalalt se va întoarce la moşia sa".

Nu beneficiază de binefacerile legii de asanare proprietarii bunurilor cari se aflau într'o cetate (oraş) înconjurată cu zid. Aceasta cu scopul de a împedeca penetrarea în oraş a elementelor mizere. Falitul avea însă liberă voe a

răscumpăra imobilul în decursul unui an dela data vânzării. După trecerea acestui interval de timp, imobilul trece de drept în posesiunea cumpărătorului sau a succesorilor săi.

Leviţii se bucurau de un regim special. Pentru case ei au totdeauna dreptul de răscumpărare, fără a se avea în vedere locul unde acestea sunt plasate; iar moşia de pe lângă cetăţile lor nu se putea vinde niciodată, căci „moşie veşnică este aceasta".

Aşadar proprietatea fonciară nu era înstrăinată pentru totdeauna. Proprietarul nu ceda decât uzufructul până la răscumpărare sau până la anul iubiliar. La vânzarea imobilului se ţinea totdeauna seamă de mărimea venitului anual şi de numărul anilor rămaşi până la serbarea iubiliară.

Iată o lege genială, o posibilitate de ameliorare a crizei economice, care creiază un izvor permanent de încredere în mijloacele ei de asanare.

Orânduirea aceasta, care urmăreşte promovarea iubirii faţă de aproapele poartă în sine ideea de egalitate a oamenilor înaintea lui Dumnezeu. Ea împedecă pe de-o parte acumularea de mari proprietăţi fonciare din partea unor privilegiaţi ai sorţii, intervine pe de altă parte printr'o formulă echitabilă în favoarea libertăţii individuale a cetăţeanului.

Dr. NICOLAE NEAGA

MAREA NOASTRĂ FAMILIE: ARMATA ŞI P. S. EPISCOP AL CLUJULUI, NICOLAE

De Protopop Lt.-Col. I. DĂNCILĂ

Aceste rânduri, sunt chemate să arunce o lumină clară asupra acelei laturi a unui nobil apostolat, în serviciul căruia stând odinioară un lung şir de ani, pe atunci, harnicul Profesor al Academiei Teologice Andreiane din Sibiu, azi Prea Sfinţitul Episcop Nicolae al Clujului; prin munca şi prin personalitatea lui captivantă, a lăsat urme adânci în amintirea şi în sufletul generaţiilor de ofiţeri eşiţi de pe băncile Şcoalei Pregătitoare de ofiţeri din Sibiu, din cadrele corpului profesoral al căreia a făcut cu cinste şi cu hărnicie parte un timp îndelungat şi P. S. Nicolae al Clujului.

*

După trecerea la cele eterne a regretatului cărturar de elită: Andrei Bârseanu, primul titular al catedrei de limba şi literatura română la Universitatea ştiinţelor militare infanteristice din Sibiu, catedra văduvită este ocupată pentru un interval de timp mai scurt, de vrednicul Director al Liceului de fete „Domniţa Ileana" din Sibiu, Dr. V. Bologa, după pensionarea căruia, Comandantul Şcolii Militare de Inf. de atunci, actualul General Cristea Vasilescu prin înţeleapta-i judecată, cheamă la aceasta catedră ilustrată de doi vrednici antecesori, pe distinsul Profesor şi publicist de seamă: N. Colan.

Această invitare se întemeia pe sincera preţuire a muncii de dascăl însufleţit şi a rodniciei publicistice, pe care Generalul Vasilescu o urmărea cu o vie atenţiune, apoi pe simpatia şi bunele sentimente de prietenie ce le nutrea acest distins Comandant faţă de colegul nostru din Comitetul „Astrei" şi faţă de avântatul predicator de pe amvonul catedralei din Sibiu: N. Colan.

Calda primire de care noul titular la catedra de română şi vechiul prieten, s'a bucurat în sânul corpului profesoral

şi a tuturor ofiţerilor instructori din cadrele Şcoalei noastre de infanterie a făcut dovada încă din primele zile, a preţuirii noastre, şi a stimei noastre ce o simţeam fată de noul coleg camarad, care a gustat dela început, din plin, din atmosfera sănătoasă ce domneşte şi uneşte sufletele în sânul frumoasei noastre familii: Armata.

*

Generalul Vasilescu s'a dovedit şi deastădată a fi un bun cunoscător de oameni, iar noul Profesor, în câteva luni a făcut şi el din plin dovada, că înţelege în întregime scopurile înalte ale şcolii noastre, chemată să formeze suflete mari şi caractere tari, iubitoare şi temătoare de Dumnezeu şi pline de jerfelnicie pentru Tron şi Patrie.

Căci: Lecţiile de limba şi de literatura română au dovedit dela început izvoare de educaţie, de înălţare sufletească şi de cizelare intelectuală pentru elevii noştri, — cari după cum însuşi mărturisesc: „Sorbeau cu nesaţiu vibraţiile pline de căldură şi de avânt sufletesc, rostite de buzele profesorului ce-şi scălda sufletul şi mintea lui în grădina şi în marea Cronicarilor şi a Evangheliei puse în serviciul Neamului".

Prin proza şi prin poezia marilor noştri scriitori şi poeţi nemuritori, profesorul nostru de limba română, deslega aripile sufletului elevilor noştri, pentru ca sburând ei în sferele înalte ale gândirii şi ale simţirii specifice româneşti — în Imn de slavă să laude şi să admire trecutul şi pe marii gânditori ai acestui glorios trecut.

Eminescu, Alexandri, Coşbuc, Goga, nu şi-ar fi putut găsi un interpret mai fidel şi mai înţelept întru despicarea de noi orizonturi pe seama sufletului viitorilor ofiţeri ai Armatei române, precum şi-a găsit opera lor, în graiul viu al ucenicului lor — Profesor, care dela înălţimea şi sublimul catedrei lui îşi împărtaşea elevii: oară după oară şi lecţie după lecţie, cu picuri de nectar duhovnicesc, scos din potirul sufletului Său ce să dăruia şcolarilor noştri cu o regească dărnicie.

*

Inspecţiile Marilor Generali ai Oştirii, la şcoala noastră, era o zi de bucurie pentru profesori şi elevi deopotrivă:

Inspecţia însemna doar bucuria tuturora în faţa unei recolte spirituale îmbelşugate. Las să vorbească prietenilor săi despre prima Sa inspecţie la şcoala noastră şi despre bucuriile acestei inspecţii împreunată cu profunda Sa mulţumire sufletească, pe P. S. Episcop al Clujului.

Eu ţin să-I amintesc bucuria ce mi-a tălmăcit-o după această inspecţie, viteazul fost şef de stat-major al Diviziei a XIII-a dela Mărăşeşti, Generalul Inspector al Infanteriei: Constantin Dragu, unul dintre cei mai creştini generali pe cari i-a avut Armata română vreodată, care după prima sa inspecţie ce i-o face profesorului de română, seara într'un cerc intim la masa ospitalieră a generalului Vasilescu, ne spune: „De mult sufletul meu n'a savurat o bucurie ca aceea de astăzi la ora Părintelui Colan!“ Incerc să corectez, spunând: Colan este profesor şi nu este încă sfinţit întru preot. Intervine însă repede amfitrionul casei, generalul Vasilescu, spunând: Eu pentru cuviinţa şi pentru munca plină de rod, a acestui profesor al Academiei Teologice fără ca el să fie preot — îl învrednicesc de titlul: „Părinte“, — şi într'adevăr nu l-am auzit vre-odată pe generalul Vasilescu vorbindu-i profesorului de atunci, Colan, fără să-L agrăiască: „Părintele Colan“.

Şi pentru generalul Vasilescu, care îşi contopeşte dragostea Lui şi stima Lui nemărginită cu sentimentele mele turnate în aceste şire chemate să perpetueze o scumpă amintire, Profesorul Colan, „Părintele Colan“, a rămas până în ziua vacanţei scaunului Episcopal din Cluj, când generalul Vasilescu, de astădată la masa Rectorului Academiei, Colan, în faţa elitei Sibiului, a spus următoarele cuvinte profetice: „Acum a sosit timpul să-I schimbăm titlul „Părintelui Colan“ urându-I în curând un Episcopat şi prin Episcopat, adresa: Prea Sfinţite Părinte“.

Această dorinţă izvorâtă din inima noastră a tuturor celor prezenţi atunci, a fost de bun augur, pentrucă la câteva săptămâni după această agapă, voia Domnului şi nădejdile noastre exprimate prin votul unanim al clerului şi al poporului României întregite, îl ridicară pe prietenul nostru şi-L aşezară pe scaunul istoric al episcopiei: Vadului, Feleacului şi Clujului.

•

Prea Sfinţite Părinte, Episcop al Clujului! In şirele mele, rog să găsiţi sufletul foştilor Prea Sfinţiei Voastre camarazi — cu cari aţi petrecut atâtea zile senine în mijlocul frumoasei noastre familii: Armata din Sibiu.

Dar, mai rog să găsiţi ceva: Sentimentul cald al recunoştinţii seriilor şi generaţiilor de elevi; avântului sufletesc al cărora, Prea Sfinţia Voastră le-aţi dat aripi robuste şi cari Vă binecuvintează azi numele în toate colţurile ţării, prin garnizoanele unde soartea le-a hărăzit bucuria să-şi servească Neamul şi Ţara.

Doar bine ştiţi — cum prieteniile închegate în sânul oştirii — între profesor şi elevi — rămân ca stânca de granit, neperitoare, perpetuându-se din generaţie în generaţie ca un scump tezaur sufletesc!

•

O rugăminte modestă din partea noastră: Infrăţiţi, Vă rugăm pentru slava lui Dumnezeu şi pentru binele Neamului şi a glorioasei noastre oştiri, pe care, ştiu bine, că o iubiţi din adâncul sufletului, Crucea cu Spada — făcând şi în capitala Ardealului şi în Cluj, din Cruce şi din Spadă, din Drapel şi din Evanghelie, din Biserică şi din Armată; acele două centre ale entuziasmului românesc şi ale solidarităţii noastre creştineşti, din cari să ţişnească continu izvorul încrederii cucernicului nostru popor în marele viitor al Neamului nostru ocrotit de Dumnezeu.

Biserica să iubească Armata şi să aibe încredere în ea, cum şi armata preţuindu-ne, vede în noi, vede în Biserică, pe cel mai loial ajutor şi aliat al său.

Prin razele crucii Vlădiceşti ce Vă împodobeşte pieptul cu o inimă în care Armata îşi are Altarul Său, să întăriţi din nou Spada strămoşilor noştri, căci prin această Spadă, alături de Biserică, Dumnezeu vrea să-şi ştie apărată „Impărăţia Sa“, aici pe pământ.

Protopop Lt. Col. I. DĂNCILĂ

P. S. NICOLAE COLAN ŞI MESERIAŞII ROMÂNI

De Prof. EMILIAN CIORAN
Preşedinte al Reuniunii meseriaşilor români din Sibiu

Cea dintâi Reuniune de meseriaşi români, s'a înfiinţat la anul 1867 în oraşul Sibiu, sub numirea: „Reuniunea sodalilor români".

Iniţiatorul acestei societăţi, a fost fericitul asesor consistorial şi neînfricatul luptător naţionalist, Nicolae Cristea. Cunoscând în străinătate, unde şi-a urmat studiile, importanţa clasei de mijloc şi lipsa acesteia la noi, a comunicat marelui Mitropolit Andrei gândul său, de-a închega, de-a organiza într'o societate pe puţinii meseriaşi români, patroni şi angajaţi, ca să nu rămână izolaţi într'un mediu străin, să nu-şi piardă naţionalitatea, să fie ajutoraţi în meseria lor şi să-şi câştige şi cultura socială necesară în mediul atât de prielnic în care trăiau cei privilegiaţi de vremuri şi împrejurări.

Mitropolitul Şaguna promite tot sprijinul său moral şi material, punând la dispoziţia meseriaşilor o sală în Seminarul Andreian şi primind să fie patronul acestei reuniuni.

Cel dintâi preşedinte al Reuniunii a fost însuşi fondatorul Nicolae Cristea, care 30 de ani, dela 1867—1900, organizează, conduce, susţine cu multe jertfe mari, spirituale şi materiale, realizarea pe teren a ideii de care era călăuzit, „pentrucă un popor — zice dânsul — nu poate progresa numai cu ţărani şi funcţionari; puterea de viaţă, de resistenţă şi independenţă i-o dă însă industria, comerţul şi meseriile... iar mai departe: chiar şi viaţa politică fără clasa de mijloc se prezintă sterilă".

Ţinta permanentă cu această înfiinţare a reuniunii era şi este cultivarea meseriaşului român în iubirea de neam şi credinţa strămoşească. Iniţiată sub straşina bisericii, con-

ducătorii ei de până azi, au stropit-o cu miros de busuioc şi tămâie, având în totdeauna două obiective precise: concepţia creştină despre viaţă şi ideea naţională.

Aceste idei fundamentale au fost urmate cu sfinţenie. Numai astfel a putut dăinui şi, este o mare necesitate să existe şi în viitor, să fie ajutorată de oamenii de bine, căci şi astăzi, „zilele rele sunt" în lupta de afirmare şi în concurenţa cu streinii a meseriaşului român.

In cursul celor 70 de ani de existenţă, Reuniunea a avut numai 5 prezidenţi.

Al doilea preşedinte a fost neuitatul V. Tordăşianu, dela 1900—1920, care a continuat firul tradiţiei timp de peste 20 ani. Amintim la acest loc introducerea şedinţelor literare lunare şi cumpărarea unei case proprii, ca vatră de lumină şi cultură pe seama meseriaşilor români. In acest răstimp, patronul Reuniuni e mitropolitul Ioan Meţianu.

Al treilea prezident, din rândul meseriaşilor a fost Gh. Poponea, conducătorul tipografiei arhidiecezane, dela 1920—1924, care a organizat toate chestiunile de ordin intern ale Reuniunii.

In acest timp, I. P. S. Sa Mitropolitul Nicolae al Ardealului primeşte să fie Patronul Reuniunii.

Al patrulea preşedinte a fost actualul Episcop al Clujului, P. S. Sa Nicolae Colan, fostul profesor şi rector al Academiei teologice din Sibiu, între anii 1924—1930.

Toţi prezidenţii au fost persoane din slujba bisericii. Prin conducerea şi activitatea lor, au menţinut la suprafaţă şi au imprimat Reuniunii şi membrilor ei caracterul creştin şi românesc. Această afirmaţie se verifică şi cu faptul că din 1907, corul catedralei mitropolitane, mai ales în timpul vacanţei, se compune din meseriaşii români ai Reuniunii noastre.

P. S. Sa Episcopul Nicolae al Clujului a condus Reuniunea în o nouă epocă de reorganizare, într'o epocă de noui frământări şi orientări, între alte împrejurări de desvoltare în ţara mărită, în care fiecare categorie socială doreşte să-şi fixeze locul ce i se cuvine după dreptate, de care nu prea a avut parte sub regimul de umilire din trecut.

Intre astfel de împrejurări, de sine înţeles, nu au lipsit, şi

nu lipsesc nici azi şoapte ademenitoare, cari tind se abată spre alte ţinte vechea şi sănătoasa tradiţie moştenită şi păstrată cu mari jertfe în desvoltarea şi trecutul Reuniunii şi a meseriaşilor români în general.

In aceste vremi de noui prefaceri şi pentru Reuniune şi membrii ei, s'a aflat omul dorit în persoana P. S. Sale, care canalizează curentele piezişe spre vechea alvie prin o nouă reorganizare şi alte statute amplificate, dându-se numirea: „Reuniunea culturală naţională a meseriaşilor români din Sibiu".

Cu dragoste evanghelică, cu tact şi prevedere conduce, ia parte activă la întregul program de muncă al Reuniunii îndemnând cu cuvântul, sprijinind cu fapta scopurile mai înalte ale unei societăţi, care nu este a unei persoane, ci a tuturora şi care trebue să dăinuiască peste măruntele şi deşartele ambiţii ale omului.

In cadrul programului cultural ţine conferinţe la şedinţele literare, organizează şi conduce împreună cu ceilalţi factori ai Reuniunii serbările din anul 1926, legate de sfinţirea steagului.

La plecarea din Sibiu, în luna Iunie a. c., la masa de despărţire aranjată în onoarea P. S. Sale, a spus între altele, că dânsul este şi meseriaş, fiind 6 ani preşedintele Reuniunii şi lucrând neîntrerupt şi în deaproape în Tipografia arhidiecezană, ca director al „Revistei Teologice" şi al „Vieţii Ilustrate", stând zile întregi în tipografie la încheierea revistelor şi însuşindu-şi în mare măsură cunoştinţe din arta grafică.

Celce în acest fel se identifică cu munca grea de atelier, acela va şti să aprecieze şi sprijinească cu toată căldura sufletului său pe meseriaşul român şi să dee cuvenita importanţă clasei de mijloc şi mai mult ca până aci, chiar din scaunul de vlădică.

*

Rezervându-ni-se şi nouă câteva pagini în numărul omagial al acestei reviste condusă atâta vreme de P. S. Sa, exprimăm şi pe această cale nefăţărita noastră stimă şi recunoştinţă fostului preşedinte timp de 6 ani, P. S. Sale Episcopului Nicolae Colan al Clujului — astăzi membru de onoare al

Reuniunii — pentru toată strădania şi grija ce ne-a purtat cu atâta bunăvoinţă.

In salba faptelor cari împodobesc activitatea P. S. Sale aici, săvârşite din iubire către aproapele şi din dorul de mai bine, fixăm şi noi, ca preşedinte al Reuniunii în numele tuturor membrilor ei, o pietricică de mozaic ca semn de adâncă şi respectuoasă recunoştinţă, simţindu-ne în chip deosebit onoraţi şi cuprinşi de o legitimă şi firească mândrie, că actualul episcop al Clujului, a fost mai nainte conducătorul şi povăţuitorul nostru intelectual, care nu ne va uita nici în viitor.

Prof. EMILIAN CIORAN

HRISTOS ŞI CUGETAREA MODERNĂ[1]

De Preot Dr. NICOLAE TERCHILĂ
Profesor la Academia teologică „Andreiană"

In trecut au existat multe personalităţi, cari au influenţat cugetarea omenească până în zilele noastre. Amintesc de pildă numele lui Plato, sau al lui Aristotel, sau al lui Kant. Se poate vorbi şi se vorbeşte şi azi despre Plato, Aristotel sau Kant în cugetarea modernă. Dar cu totul altfel şi într'o formă absolut originală sună subiectul: *Hristos* şi cugetarea modernă. Ce e drept, toate personalităţile istorice îşi au originalitatea lor. Dar originalitatea personalităţii lui Hristos în cugetarea modernă nu zace în individualitatea Sa în acest înţeles, ci în faptul că El se află în mijlocul vieţii de azi cu o pretenţiune nemaipomenită. Toţi aceia cari au ajuns în contact cu El, mărturisesc, că în personalitatea lui Hristos trăieşte o voinţă, care pretinde, reclamă pe omul întreg intr'o măsură ce nu s'a mai pomenit la nici o „figură mare" din trecut.

Acest fapt este cu atât mai surprinzător, întrucât lui Isus Îi lipseşte tot ce împrumută unui geniu omenesc putere asupra spiritelor. El n'a lăsat în urma Sa invenţii sau descoperiri cari să subjuge personalităţii Sale secolele. El n'a cucerit împărăţii ca Alexandru cel Mare sau ca Napoleon. Nici chiar figura Sa istorică nu-i precis cunoscută sau recunoscută de toţi. Cugetarea modernă a expus focului criticei necruţătoare viaţa şi opera Lui. A fost contestată chiar şi existenţa Lui. Şi oricât de netemeinice ar fi asemenea ipoteze, acelea au produs o încurcătură destul de mare în mintea omului îndoielnic de azi. Că toate acestea au fost cu putinţă, că viaţa şi învăţătura Lui au fost combătute cu patimă, toate acestea ne dovedesc cu prisosinţă, că aici nu-i vorba de însemnătatea unui geniu uman; ci aici se poartă lupta pentru dreptul unei pretenţiuni cu totul de altă natură.

In ce constă această pretenţiune a lui Isus, care se

[1] G. Muntschick: Der Student vor Gott; Berlin 1930, pag. 44—49.

adresează şi azi omului modern prin glasul Bisericii creştine? Ea nu constă în altceva decât în faptul că acest Isus din Nazaret, acest predicator ambulant, acest bărbat de neam, de lege şi de cultură streină, care a fost omorât cu moartea cea mai ruşinoasă de către conducătorii religioşi ai neamului Său, acest pretendent al unei împărăţii ce renunţă la toată puterea lumii acesteia, a înviat din morţi, şade de-a dreapta Tatălui şi iarăşi va să vină cu mărire să judece vii şi morţii; El va preface această lume a păcatului şi a morţii într'o lume nouă a lui Dumnezeu, a dreptăţii şi a vieţii de veci, El va realiza stăpânirea desăvârşită a Creatorului asupra creaturii.

De fapt, o pretenţiune nemaipomenită. Şi ar fi lucru de mirat, dacă „cugetarea modernă" ar accepta-o fără ezitare. Dar ea nici nu se gândeşte la aşa ceva. Dimpotrivă ea încearcă să scape de această pretenţiune pe toate căile. Sau o declară imposibilă, sau o răstălmăceşte, făcându-o astfel nepericuloasă. Se zice că este cu neputinţă ca unul să-şi reclame dreptul său asupra tuturor. Au n'a fost acest Unul, şi El, fiu al veacului său? N'a fost şi El ca noi toţi, închis în marginile vieţii omeneşti? Cum poate fi El smuls din aceste margini? Şi este interesant faptul, că nici chiar Noul Testament nu-L ridică deasupra pământului ca pe un „geniu fericit" ce pluteşte în sfere înalte, ci-L aşează în mijlocul vieţii pământeşti,, ca pe un om cu trup şi sânge, îndurând toate umilirile vieţii acesteia. Dar în mijlocul acestei umiliri pământeşti El este Fiul cel iubit, întru care Tatăl bine a voit, pe care toţi au să-L asculte, care va stăpâni în veci. Cugetarea modernă combate această pretenţiune de stăpânire a unui om, chiar Isus Hristos fiind.

Piatra de poticnire religioasă pusă în calea cugetării moderne prin aceea că „acest evreu răstignit" să fie singurul stăpân al tuturor, nu poate fi înlăturată cu ajutorul unei răstălmăciri a acestei pretenţiuni insuportabile. Răstălmăciri de bună şi de rea credinţă au existat din belşug în toată vremea. Chiar un filosof ca Nietsche L-a înţeles greşit atunci când în „Zarathustra" L-a aşezat în rândul „predicatorilor morţii lente".

Toate încercările cugetării moderne de a se scăpa de pretenţiunea lui Hristos, rămân neputincioase; ba mai mult,

ele sunt o dovadă a puterii Lui irezistibile. Forța Lui de atragere vecinic nouă, în fața căreia capitulează și omul modern, trebue explicată din faptul că aici cugetarea omenească are de a face cu un „caz“ cu totul special, că într'adevăr cu acest „Unul“ are cu totul alt raport decât cu toți ceilalți. Că lucrurile sunt de așa natură, nu se poate dovedi nici unui om, care este plin de sine însuș, de exigențele proprii, de ideile proprii și astfel vrea să discute asupra Evangheliei și asupra chemării lui Isus Nazarineanul.

Dar se ivesc neîncetat oameni cari înțeleg acest adevăr, — oameni cari stau în mijlocul curentului de viață modernă — îndată ce se deșteaptă din visul, din iluziile vieții trecătoare și caută izvorul care să stâmpere setea după eternitate, caută un sprijin, care să rămână neclintit și în și după moarte, caută pacea, în care sufletul neliniștit își va afla odihna cea adevărată. Acești oameni simt că în pretențiunea nemaipomenită a lui Isus se ascunde un dar nespus; dreptatea lui Dumnezeu pentru cei păcătoși, lumină nouă pentru ceice se află în întunericul și în umbra morții, odihnă pentru toți cei obosiți și îndurerați, pace și preamărire în moartea și în Invierea Domnului, care-I mai bogat decât toți aceia care-L chiamă. Așa își exprimă genialul Michel Angelo ultima înțelepciune a vieții sale în cuvintele: „Setea sufletului meu nu o stâmpără nici pictura, nici sculptura, ci numai iubirea, care-și întinde brațele sale spre mine disprețuind moartea chiar și pe cruce“.

Iar marele gânditor Sören Kierkegaard a cerut să se scrie pe piatra mormântului său cuvintele: „Incă puțină vreme și am izbutit; atunci toată lupta s'a sfârșit; atunci mă voi putea răcori în râul vieții; atunci voi putea sta de vorbă cu Isus în vecii vecilor“.

Numărul ăstuifel de mărturii oferite de bărbații excepționali ai cugetării moderne este foarte mare și au izvorât din experiența unor vieți profunde, dar ele nu pot înlocui mărturia adusă de Duhul Domnului pentru Isus Hristos în inimile acelora, cari se deschid pentru Cuvântul Evangheliei, pot însă servi învățaților de azi ca un memento, că Hristos este stăpân și în cugetarea modernă.

Preotul Dr. NICOLAE TERCHILĂ

P. S. NICOLAE COLAN, CA PUBLICIST

De Preot ILARION V. FELEA

Cultura europeană este unul dintre titlurile de nepieritoare glorie a creştinismului. Nu este popor creştinat care să nu-şi fi inceput viaţa culturală prin manuscrise, cărţi şi monumente de artă, toate de cuprins religios. Adevărul acesta este atât de luminos, încât este cu neputinţă de tăgăduit. Cum la noi, la Români, nu poate nimenea vorbi despre începuturile literaturii şi artei fără să colinde prin vechile noastre mănăstiri şi biserici, la fel este cu toate neamurile convertite la creştinism. Toate au început la fel: prin manuscrise, cărţi şi monumente religioase. Astfel, Biserica Mântuitorului Isus a devenit cel dintâiu şi cel mai însemnat factor de cultură şi progres.

Cultura modernă este o creaţiune creştină. — Dar.... vor zice unii: Gloria strămoşilor pe strămoşi cinsteşte... Meritele trecutului nu sunt o poliţă cu scadenţa în prezent.

Iată de ce se cuvine un cuvânt de recunoscătoare laudă tuturor acelor feţe de călugări, preoţi şi ierarhi, cari nu dorm pe laurii trecutului, ci folosesc tradiţiunea culturală a străbunilor ca un piedestal pe care clădesc mai departe sanctuarul culturii creştine; iată de ce cuvântul unui respectuos omagiu de recunoştinţă adus unui animator de viaţă culturală şi publicistică, este cât se poate de îndreptăţit.

Căci P. S. episcop Nicolae Colan, cât a stat la Sibiu, nu a fost numai un preot devotat altarului şi amvonului, nu a fost numai un profesor care şi-a iubit catedra, un spirit organizator şi prieten al tinerilor, ci a fost mai ales un neîntrecut animator de viaţă culturală şi un publicist eminent.

Vremea noastră este a tiparului. Trăim o epocă de popularizare a ideologiilor şi de expropriere culturală. Tiparul este maşina care adună şi împrăştie cu o iuţeală uimitoare gândurile oamenilor — şi bune şi rele. Ceeace mai

înainte numai cu câteva decenii era privilegiul specialiştilor, a bibliotecilor şi a câtorva cărturari, acum a devenit bunul tuturora. Toată lumea beneficiază de roadele tiparului, toată lumea ceteşte.

Intrebarea cea mare este: Ce cetesc oamenii? Cu ce fel de ideologii ajung în contact spiritual? Din ce fel de izvoare se adapă? Pe cine ascultă şi ce foi sau cărţi cetesc? O biserică ce nu se ocupă adânc, serios cu problema aceasta, nu va fi niciodată o biserică vie. Din contră va pierde treptat pământul de sub picioare.

Meşteşugul tiparului a fost dela început o ocupaţiune de predilecţie a bisericii. Cu atât mai mult i se cere astăzi să lucreze la promovarea şi expansiunea culturii. Căci misiunea ei culturală nu a încetat şi nu încetează niciodată. Biserica, prin toate rosturile ei dumnezeeşti şi omeneşti, este culturală, adecă luptătoare pentru îmbunătăţirea omului; luptătoare pentru cultivarea însuşirilor bune şi pentru desrădăcinarea pornirilor rele. Sunt destui bărbaţi luminaţi şi cu simţ de răspundere faţă de îmbunătăţirea morală şi materială a oamenilor, cari nu văd altă cale de culturalizare eficace a neamului decât tot calea bisericii, care cu prestigiul şi cu organizaţia ei ideală poate aduce cel mai bun serviciu operii de expropriere a culturii. Biserica, din cel mai înalt principiu al dragostei creştine, nu se poate desinteresa de starea economică şi sanitară a fiilor ei. Cu atât mai puţin de cea culturală şi religioasă a lor.

Părintele Nicolae Colan a cunoscut aceste premise ale vremii şi a tras din ele concluzia cuvenită. S'a avântat cu tot entuziasmul şi idealismul tinereţei în lucrarea pentru sămănatul ideilor prin tipar. Incă de pe băncile liceului dela Braşov, scrisul a devenit pentru El o vie plăcere, o datorie şi o necesitate. Plăcere, fiindcă îi înălţa sufletul în sferele bucuriilor pure; datorie, fiindcă simţea în el obligaţiunea morală de a-şi pune talanţii în serviciul aproapelui şi necesitate, fiindcă scria din prisosinţa inimii.

Sufletul său bogat în daruri moştenite şi dobândite prin muncă stăruitoare, începe a se revărsa ca un râu peste câmpiile însetate ale scrisului. Dela societatea literară a elevilor braşoveni, trece la societatea de lectură „A. Şaguna" a teologilor dela Sibiu, unde ajunge ucenicul di-

stins al profesorului Dr. Nicolae Bălan, azi mitropolit al Ardealului.

Anii de studenţie ai P. S. Nicolae Colan sunt ani de albină muncitoare ce-şi adună nectarul cunoştinţelor din florile cărţilor de o parte, iar de alta sunt ani de activitate publicistică ce culminează în opera de colaborator al ziarelor „România Nouă" şi „Sfatul Ţării" dela Chişinău, puse în slujba lucrării de naţionalizare a Basarabiei.

După anii de pregătire profesională, făcută în ţară şi străinătate, în 1923 este chemat la catedra de studii biblice a Noului Testament dela Academia „Andreiană" din Sibiu. Acum începe adevărata Sa apostolie a scrisului.

Intre cele dintâi lecţiuni pe cari le-a ţinut ca profesor, vorbind despre însemnătatea presei, a spus învăţăceilor Săi, între altele, că marele şi sfântul apostol Pavel, chipul clasic al misionarului creştin, dacă ar fi trăit în vremea noastră s'ar fi făcut gazetar. In cadrul activităţii pastorale şi misionare a preotului, presa religioasă are un rol atât de însemnat încât nu mai poate lipsi sub nici o scuză.

Ca'n basme-i a cuvântului putere, — spunea poetul Vlahuţă. — „Căci cuvântul lui Dumnezeu e viu şi lucrător, mai ascuţit decât orice sabie, cu două tăişuri şi pătrunde până la despărţitura dintre suflet şi duh, dintre încheeturi şi măduvă, şi destoinic este să judece simţirile şi cugetările inimii, şi nu este nici o făptură ascunsă înaintea lui, ci toate sunt goale şi descoperite pentru ochii celui în faţa căruia ne vom da socoteală" (Evrei 4, 12—13). Cuvântul este „sabia Duhului" (Efes. 6, 17); este darul excepţional al omului şi arma cea mai temută de care se poate folosi el în lupta vieţii.

Cuvântul scris este cel mai bun mijloc de a pătrunde în suflet şi a convinge. Lumea de azi crede mai mult în ceeace vede, decât în ceeace aude. De cele mai multe ori o cuvântare, o conferinţă, o predică, oricât de frumoasă ar fi, are numai un efect momentan, trecător. Convingerile cele mai tari şi mai trainice le formează documentul scris. Cartea, revista, gazeta, cu un cuvânt publicistica este forţa nebiruită a culturii şi a civilizaţiei moderne. Nu-i mirare că lumea obişnuită cu puterea cuvântului scris, a recunoscut presei a patra putere în stat.

Publicistica formează opinia publică. — Şi opinia publică este o forţă cu care greu se poate lupta. Opinia publică este convingerea publică.

Iată cum din oricare lature am privi problema, ni se înfăţişează la fel de însemnată şi iată de ce biserica, atât în activitatea ei de propagandă şi popularizare a adevărurilor religios-morale ale creştinismului, cât şi în lupta cu ideologiile contrare, nu se poate lipsi de arma tiparului. Aceasta a fost gloria ei în trecut şi trebue să-i fie şi în viitor. Toţi apostolii ei mari de totdeauna au fost şi scriitori, publicişti.

Pentru P. S. Nicolae Colan publicistica a fost un amvon pe care l-a slujit cu aceeaşi râvnă şi dragoste, cu care a slujit amvonul bisericii şi catedra şcolii. Ştia că cei mai mulţi oameni îşi formează convingerile după cărţile, revistele şi foile pe cari le citesc. Dacă se întâmplă să le cadă în mână o foaie bună, sau o carte bună, vor fi şi ei de părerea celor cetite. Dacă se întâmplă invers, paguba este a bisericii.

Viaţa de publicist a Părintelui Nicolae Colan este exemplul unui apostolat modern. Dă nu numai îndemnul, ci şi exemplul. Luptă pe toate căile pentru a cuceri cetatea sufletului. In deosebi pe câmpul acesta de activitate Prea Sfinţia Sa şi-a dobândit două merite în deobşte recunoscute: meritul apologiei Academiilor Teologice şi meritul ridicării prestigiului lor, prin publicaţiunile ce le-a prezidat, le-a supraveghiat sau iniţiat. Cu un braţ se apăra şi lupta, cu celălalt zidea, ca şi lucrătorii biblici.

Era o vreme când Academiile Teologice erau ponegrite şi hulite ca nişte cenuşotce ale şcolilor superioare. Unii se lepădau de ele ca de noroiul de pe gurgoiul opincilor. Profesorul Nicolae Colan s'a aprins cu duhul nu odată în contra învinuirilor nejustificate ce li se aduceau şi le-a luat apărarea, arătând că Academiile Teologice din Ardeal sunt şcolile cele mai potrivite pentru a forma preoţi după rânduiala bisericii şi după trebuinţele poporului. Ţinuta demnă şi spiritul viu, combativ şi totdeauna usturător de obiectiv al discuţiilor şi controverselor ce le-a purtat, au impus cetitorului imparţial.

Dar publicistul Nicolae Colan nu s'a mulţumit numai cu hărţuelile de caracter polemic. A mers mai departe şi a

creat, — cel puţin Academiei Teologice din Sibiu, — prestigiul ştiinţific de care trebuia să se bucure o Academie Teologică în lumea şcolilor superioare. Astfel, într'o vreme când revistele bisericeşti erau în generalitatea lor lipsite de duhul puterii, redactează *Revista Teologică* în condiţiuni de fond şi formă cari au cucerit admiraţie din partea adversarilor, ca şi a prietenilor ei. Vrednicia era întreagă a Academiei Teologice „Andreiane", fiind rodul muncii profesorilor ei. Nu mai puţine elogioase aprecieri a primit publicaţiunea periodică *Problemele vremii*, iniţiată şi condusă pe cheltuiala şi cu osteneala personală a Prea Sfinţiei Sale. Publicaţiunea a tipărit până acum patru broşuri,[1] cari au adus o reală contribuţie literaturii religioase, având în special nota bună de a fi scrise în aşa fel, ca să poată fi cetite cu plăcere şi folos de orice cărturar neiniţiat în ale teologiei.

O tot aşa de preţioasă contribuţiune de muncă şi suflet a dat părintele Nicolae Colan la redactarea *Seriei Teologice* şi *Didactice* a publicaţiunii ce continuă Biblioteca Bunului Păstor — inaugurată şi patronată de I. P. S. Sa Mitropolitul Nicolae. O largă colaborare a mai dat *„Telegrafului Român"*, *„Luminei Satelor"* şi altor foi şi reviste din Sibiu, Braşov şi din alte părţi.

Nu mai puţin s'a distins profesorul Nicolae Colan ca autor al unor valoroase studii de specialitate[2] şi director fundator al revistei *Viaţa Ilustrată*. Aci mai mult ca ori unde altundeva se arată pasiunea omului de a scrie şi de a-şi servi biserica pe tărâmuri cât mai întinse. Un câmp misionar neexploatat era familia intelectualilor români. Ii lipsea solia cuvântului scris care să ţină aprins pe vatra căminului ei focul sacru al curăţeniei creştine. De aceea, când Frăţia Ortodoxă Română organiza întruniri impunătoare pentru trezirea şi afirmarea conştiinţei religioase a intelectualilor ortodocşi,

[1] 1. N. Colan: *Biblia şi intelectualii.*
2. Mitropolitul Nicolae: *Pavel apostolul lui Isus Hristos.*
3. W. A. V. Hooft: *Ortodoxia văzută de un protestant.*
4. I. N. Lungulescu: *Sufletul în cultura contimporană.*

[2] 1. *Sf. Pavel către Filimon,* studiu biblic.
2. *Biblia şi intelectualii.*
3. *La luptă dreaptă.* Un capitol de strategie misionară.
4. *Hristos şi viaţa omenească,* trad. din Fr. W. Foerster, 2 vol.

Părintele Nicolae Colan se apucă de lucru metodic să dea familiei hrană spirituală: educaţia şi cultura de care avea lipsă. Astfel apare „Viaţa Ilustrată" cu menirea, precum însuşi mărturiseşte, să ducă „în casa Românului lumină pentru suflet şi desfătare pentru ochi". In aceste cuvinte se oglindeşte întreg sufletul Preasfinţitului Nicolae Colan.

Pasiunea pentru frumos şi adevăr o întâlnim în toate operile Sale de publicist, căci Prea Sfinţitul Părinte Nicolae Colan apreciază nu numai fondul ideologic al cărţilor sau revistelor, ci şi aspectul lor estetic. Publicaţiunea ideală, după Prea Sfinţia Sa, este aceea care ispiteşte şi prin fond cu miez şi prin formă frumoasă. O carte sau o revistă să-ţi fie dragă să o priveşti, ca cu atât mai multă plăcere să o ceteşti.

Iată pe câte căi a ştiut Părintele pseudonim Neculce să ridice prestigiul Academiei Teologice „Andreiane" şi să slujească în calitate de publicist biserica şi ţara, şi iată cum se explică faptul că prin ocuparea scaunului vlădicesc al Clujului, Prea Sfinţia Sa nu a renunţat la misiunea de publicist, ci o continuă şi o cinsteşte în aceeaş funcţiune de director activ al „Vieţii Ilustrate", ca şi la Sibiu.

P. S. Sa Părintele Nicolae Colan este chipul publicistului militant; misionar al cuvântului ce ţine deopotrivă la obiectivitatea scrisului academic şi la prestigiul tipăriturii estetice. Dacă mitropolitul Şaguna prin întemeierea „Telegrafului Român" a fost precursorul ziaristicei bisericeşti din Ardeal şi dacă I. P. S. Sa Mitropolitul Nicolae este părintele şi patronul Revistei Teologice şi a publicaţiunilor ce cultivă ştiinţa şi viaţa religioasă din mitropolie, P. S. Sa Episcopul Nicolae Colan este directorul şi redactorul apostol, ce râvneşte să facă din revistă amvon şi din casa creştinului biserică.

Este idealul culturii creştine ce-l vedem în zarea gândurilor şi-l dorim cât mai aproape de realitate, ca slava sfintei noaste Biserici să nu se împuţineze, ci să crească din treaptă în treaptă până la strălucirea negrăită a Ierusalimului ceresc.

Pr. ILARION V. FELEA

SCRISOARE PENTRU CLIPA DESPĂRȚIRII[1]

De Preot SPIRIDON CÂNDEA
Profesor la Academia teologică „Andreiană"

PREA SFINȚITE PĂRINTE NICOLAE, EPISCOP AL EPARHIEI VADULUI, FELEACULUI ȘI CLUJULUI

In mersul vieții și în drumul propovăduirii, noi, oastea cetitorilor Revistei Teologice, ne oprim o clipă și îndreptăm toți sufletele noastre spre omul acela dela care ne-a venit lumină, hrană și întărire sufletească de fiecare zi. E clipa duioasei despărțiri de acela care a fost până acum directorul Revistei noastre, e clipa unor adevărate răscruci sufletești pe cari noi le simțim și le trăim mai puternic decât oricari alții.

Duioșia noastră, a tuturor celorce ne-am hrănit cu fagurul de miere al scrisului Prea Sfinției Tale, a ajuns, în această clipă, până la lacrimi. Da, pentrucă suntem conștienți că nime nu va putea înlocui în paginile Revistei Teologice, întru toate, condeiul măiestrit și gândul iscusit al lui Nicolae Colan și Neculce. Recunoaștem că talentul viguros scriitoricesc, cu care Dumnezeu Te-a înzestrat, l-ai pus cu râvnă de apostol în slujba Bisericii și „torța de lumină ortodoxă" ai înălțat-o pe adevărate culmi de strălucire teologică și literară. Ai zugrăvit, mai bine de un deceniu, chipul Revistei Teologice cu adevărate icoane nemuritoare, în cari știința de Dumnezeu se împreună cu arta într'o măestrie neîntrecută. Adeseori, în cuvinte puține ai exprimat adevăruri mari cu o claritate care ne-a făcut să Te admirăm totdeauna. Ai îmbrăcat știința în haina poeziei, în vestmântul prozei literare și în forma aceasta ai cucerit suflete cari altfel ar fi rămas streine și indiferente la glasul tribunei

[1] Scrisoarea prezentă a sosit la Redacție înainte de plecarea Prea Sfințitului Episcop Nicolae Colan din Sibiu. Nu s'a putut publica atunci deoarece Revista Teologică n'a apărut, dar se publică acum când apare primul număr după plecarea Prea Sfinției Sale. *N. R.*

din Sibiu. Revista Teologică a fost un altar la care ne-ai servit slujbă de model, a fost amvon din care ne-ai predicat şi catedră din cari ne-ai învăţat, arătându-ne toate cărările pe cari trebue să mergem noi preoţii ortodocşi. Iar în lupta cu vrăşmaşii Bisericii noastre ai fost un stegar neînfricat şi un eminent ţintaş, care ai făcut totdeauna să amuţească glasul tunului contrar şi ai înfipt steagul lui Şaguna pe redutele cucerite.

Deci avem tot dreptul să fim înduioşaţi acum când ne despărţim de o astfel de personalitate, când un asemenea cârmaciu iscusit ne părăseşte barca revistei, când chipul de totdeauna senin şi figura blândă şi bună — deşi totdeauna serioasă — a celui ce-a fost directorul Revistei Teologice şi rectorul Academiei „Andreiane" părăseşte cetatea Sibiului. Legitima noastră duioşie nu poate fi, în această clipă mângăiată decât cu gândul şi nădejdea spre a-ţi lua o răspundere şi mai mare, spre a porni o luptă pe un front şi mai vast, spre a-ţi pune toate puterile şi tot talentul în slujba de mărire a Bisericii ortodoxe şi a neamului românesc.

Cetitorii Revistei Teologice îţi zicem: Intru mulţi ani Prea Sfinţite Părinte şi îţi dorim deplină izbândă în slujba episcopatului, încât la sfârşit să poţi primi din partea lui Dumnezeu cununa cea nevestejită a celor ce luptă bună s'au luptat, călătoria au săvârşit, credinţa au păzit şi au iubit arătarea Lui (comp. II Timotei, IV, 7—8).

Pr. S. CÂNDEA

P. S. NICOLAE COLAN, ANIMATORUL

De Diacon DUMITRU CĂLUGĂR

Cu trecerea anilor se adevereşte mereu mereu că în ţesutul intim al fiinţei noastre stăruie cu putere, o moştenire pe baza căreia ne îndreptăm paşii spre o anume direcţie de activitate fizică ori intelectuală. In temeiul acestei moşteniri se poate afirma despre cineva, încă din primii ani ai copilăriei sale, că va urma ori că ar fi cu cale să îmbrăţişeze o anumită ogaşie de manifestare publică. Elementul esenţial în pânza acestei constatări nu rezidă însă chiar în adeveritatea ei. Ci, mai degrabă în consecinţele pe cari le naşte ea. La rândul lor, consecinţele acestea trebuiesc apropiate din două puncte de vedere: unele cari se răsfrâng asupra omului în devenire, iar altele cari îl privesc pe omul însărcinat cu creşterea celor mai mici decât dânsul. Primul va fi mulţumit în viaţă numai dacă se află pe drumul indicat de pornirile sufletului său, iar al doilea îşi poate îndeplini integral chemarea numai dacă e în situaţia de a descifra înclinările deosebite ale celor ce-i sunt încredinţaţi spre creştere.

* * *

Cititorii acestor rânduri, sunt sigur, se vor întreba ce legătură au enunţările de mai sus cu subiectul acestui modest articol? Iată o întrebare firească. Dar iată şi răspunsul ei tot atât de firesc: demult n'a mai cunoscut Sibiul o ceată de tineri entuziaşti, harnici şi integraţi chemării lor ca astăzi. Faptul acesta arată că ei au avut posibilitatea să păşască pe drumul arătat de o chemare lăuntrică, de îndemnul adevărat al sufletului. Altfel nu s'ar putea explica nici însufleţirea, nici forţa lor de muncă. Iar posibilitatea aceasta le-a fost uşurată, într'o măsură covârşitoare de eminentul dascăl Nicolae Colan dela Academia teologică „Andreiană“, de omul care străluceşte azi în scaunul vlădicesc al Clujului. Prea Sfinţia Sa le-a ştiut citi în suflet,

i-a ştiut îndemna şi stimula, ca să-i înveţe a răsbate la lumină. Cu alte cuvinte, aici la Sibiu, înclinările sufleteşti ale tineretului dela „Andreiana" şi-au aflat glas şi ascultare înaintea unui adevărat părinte şi dascăl, în persoana Prea Sfinţitului Nicolae Colan al Clujului.

Numărul celor ce înţeleg aceste lucruri încă dela prima ochire este mare. Şi va mai creşte în raport direct cu trecerea anilor. Căci aşa se cade să privească spre vlădica Nicolae dela Cluj toţi ceice l-au avut dascăl luminat, ceice i-au citit slova şi ceice i-au ascultat cuvântul.

Iată-l, spre pildă, în sala de curs. Tălmăceşte lecţia, dă îndemnuri luminate şi sfătuieşte cu folos. Mai târziu caută să afle cum a încolţit sămânţa aruncată în ogor. Atunci, deodată cu examinarea, scormoneşte cu pricepere în sufletul tinerilor, află ce 's'a aşezat acolo din cuvântul Domnului şi'ncotro e aplecat studentul. Mai apoi, în largul curţii, în sala de birou, ori chiar în locuinţa atât de larg deschisă tuturor, stă de vorbă cu tinerii studenţi, le ascultă părerile şi la cari descoperă ceva deosebit, se opreşte mai cu stăruinţă. De e aplecat cineva spre meditaţie pioasă, dascălul îi indică drum de adâncire în credinţă şi în rugăciune; de e înclinat spre artă, tot acelaş îi stimulează îndemnurile; iar dacă îl află priceput în ale scrisului, apoi adevăratul îndrumător îi deschide paginile „Revistei Teologice" şi ale „Vieţii Ilustrate". Astfel, fiind un adânc pricepător al sbuciumului din sufletul tinerilor, Prea Sfinţitul Nicolae Colan a ştiut să se facă şi să fie un adevărat animator al tuturor năzuinţelor frumoase. Sub scutul acestei animaţii curate au crescut mulţi preoţi devotaţi şi inimoşi, s'au desvoltat câţiva dascăli bine apreciaţi şi au răsărit mai mulţi slujitori ai condeiului.

Fără îndoială, calitatea aceasta de animator nu se poate descoperi în activitatea Prea Sfinţitului dela Cluj numai atunci când e vorba de creşterea şi îndrumarea tineretului Academiei „Andreiane". Ci tot atât de bine se evidenţiază ea şi din chipul în care au fost conduse cele două reviste sibiene: „Revista Teologică" şi „Viaţa Ilustrată". Se ştie că mulţi colaboratori ai diferitelor reviste scriu, adesea, îndemnaţi de nădejdea unui câştig bănesc. Iată

o nădejde care n'a trăit cândva în sufletul distinşilor colaboratori ai revistelor mai sus amintite. Ceice au ostenit la ele, au făcut-o aceasta cu conştiinţa că e o favoare să colaboreze cineva sub veghea directorului Nicolae Colan. Intre ei a existat totdeauna o adevărată emulaţie, răsărită tocmai pe urma animatorului vlădică dela Cluj. Ceeace, cum remarcam mai sus, nu se poate întâlni oriunde.

Să adăogăm încă şi alte amănunte lângă cele amintite până aici? Nu e de lipsă. Ceice au trăit în freamătul animaţiei vlădicului Nicolae Colan ştiu că trăieşte în ei şi pe mai departe un bun spiritual pe care nimeni nu li-l poate egala nici înlocui. De aceea, unindu-şi graiul, au bucuria să-l strige din adâncul sufletului lor:

Intru mulţi ani, Stăpâne!

D. CĂLUGĂR

EPISCOPUL CLUJULUI SAU ELOGIUL BUNĂTĂŢII

De VASILE SĂMĂRTINEAN
Doctor în Drept

Nimic nu vădeşte mai elocvent imanenţa lui Dumnezeu în om şi frumuseţea unui suflet plin de vigoare şi sevă creştină decât virtutea bunătăţii. Bunătatea e o virtute creştină cardinală, crucială, care polarizează în jurul ei tot ce poate alcătui apanajul unui suflet mare. E virtutea care transfigurează în întregime un suflet omenesc şi-l ridică pe culmi de azur. A fi bun înseamnă fără 'ndoială a avea cel mai august, cel mai înalt concept de viaţă şi drum spre cerul năzuinţelor noastre. Virtute fundamentală, fecundată din plin de puterea spiritului, bunătatea lasă rotogoale de lumină în sufletul omului şi-i dă fiorul celui mai mai mare potenţial de viaţă creştină. Dintr'un suflet bun se desfac, ca nişte falduri odihnitoare, toate acele comandamente estice cari, traduse în realitate, dau omului aureolă transcedentală. Nimic nu discreditează mai adânc, nimic nu degradează mai iremediabil demnitatea omului decât sentimentul răutăţii. Nimic nu desfigurează mai oribil profilul moral al omului decât ura şi resentimentul faţă de aproapele. Dar nimic cu exprimă mai magnific şi mai definitiv măreţia sufletului omenesc decât sentimentul bunătăţii, revărsat în largi efluvii asupra semenului său. O bunătate masivă, sinceră şi fără reticenţe. Nu mistificare, nu ipocrizie, nu simulacru, ci bunătate adevărată. O bunătate care s'aprindă sufletul şi să-l facă să se reverse în torente prăvălitoare de lavă fierbinte. O dinamică a vieţii creştine, un creştinism integral şi de cristal, fără umbre subterane, fără dialectică sterilă, fără subtilităţi ideologice de prisos, un creştinism care să nu fie o puerilă caricaturizare şi o hilară parodie a idealurilor sfinte evanghelice, nu poate fi înfăptuit, niciodată nu poate fi înfăptuit, decât de oamenii cari au

ancorată în sufletele lor incandescente, în sufletele lor pline de văpae nestinsă, puternic şi indelibil, virtutea bunătăţii. O adevărată eră de resurecţii spirituale, de primeniri sufleteşti, nu poate fi începută decât cu oamenii cari au sădit în sufletele lor cel mai frumos şi cel mai curat dar pe care li l-a putut da Dumnezeu: bunătatea. O bunătate care se lasă descifrată din primul moment, cu întreaga claviatură a nuanţelor ei infinite, care nu se afirmă zgomotos şi vulgar, care nu se etalează din simplă şi deşartă sete de reclamă. O bunătate concretă, tangibilă, reală, eficace. O bunătate care te învaţă că nu-i deajuns să ai valenţele sufletului deschise spre inima cerului, ci trebue să vii efectiv în ajutorul deaproapelui şi să-i alini suferinţele.

Un adevăr axiomatic spune că faptele vorbesc totdeauna mai tare decât vorbele cari se debitează cu uşurinţă, sau se colportează dintr'un loc în alt loc, sau pur şi simplu se aruncă în văzduh fără nici un rost. De aceea bunătatea trebue coborâtă din bolta rece a conceptelor abstracte, în inimă, şi realizată efectiv, cu mult entuziasm şi cu multă desinvoltură, în cazuri concrete. Orice creer omenesc, ori câte deficite de vitalitate ar prezenta şi oricât ar fi de viran, are noţiunea bunătăţii. Considerată însă numai din acest punct de vedere platonic, bunătatea este o mare amăgire, este o ficţiune, este o brutală decepţie. Bunătatea trebue să fie contingentă, trebue împlântată în solul faptelor, trebue să fie reală. Numai astfel bunătatea e lumină din lumina dumnezeească. Eu mă descoper cu evlavie în faţa omului bun, pe care l-am întâlnit atât de rar în viaţa mea, şi l-am socotit totdeauna ca pe o supremă revelaţie. O lume care duce cultul viţelului de aur la paroxism, care vede totul prin prisma celui mai abject materialism, o lume cu o atmosferă trivială şi fetidă, o lume care te înspăimântă la fiecare pas cu coşmarul neantului moral şi carenţa virtuţilor creştine, o, desigur, această lume, atrofiată de ură şi de răutate, nu poate concepe în chipul acesta bunătatea şi mai ales nu se va simţi obligată s'o practice niciodată. Iar oamenii cari beau din potirul bunătăţii într'o asemenea lume, sunt flori de seră, sunt oameni în sufletele cărora mai stărue nostalgic şi evocator viziunea unei lumi mai bune, care a dispărut demult, poate ireversibil.

Privirea caldă şi lilială a Preasfinţitului Colan e o poemă de lumină care rezumă o întreagă concepţie de viaţă: bunătatea. Să fii bun cu semenii tăi. E o concepţie care lasă în umbră pe toate celelalte. Preasfinţitul Nicolae Colan al Vadului, Feleacului şi Clujului, e un om integru, cu temeinică zidire sufletească, e un caracter de cremene. Dar mai presus de toate Preasfinţitul Colan e un om bun, un om bun în accepţia superioară a cuvântului. Privirea caldă şi dulce ca o reverie de primăvară vădeşte toată imensa bunătate care se ascunde în sufletul său. Din această virtute a bunătăţii, cred eu, şi-a făcut cea mai trainică platformă de ascensiune spre înalturile cerului. O privire care e în stare să dezarmeze, persuasiv şi fără violenţă, pe cel mai temerar adversar şi să-i infuzeze în suflet o desăvârşită acalmie. Pentru a contura profilul sufletesc al Preasfinţitului Colan, sub aspectul acestei infinite bunătăţi, ar trebui să dau rezonanţă lirică şi suflul dinamic verbului meu. O efigie de vlădică, aşa cum e vlădica Clujului, trebue săpată cu dalta în stâncă. Dar noi cari am rămas aici la Sibiu am primit dela dascălul nostru iubit un consemn, o poruncă dela care nu ne putem abate fără să-I ultragiem susceptibilitatea: să nu facem vâlvă în jurul persoanei sale.

Trebue deci să ne impunem o atitudine cuminte în ziua aceasta de popas duminecal. Şi toate florile noastre omagiale să I le oferim cu gesturi decente şi fără efuziuni lirice. Câtă vreme Revista Teologică apărea sub egida Preasfinţitului Colan, coloanele ei erau ermetic închise pentru cuvintele de laudă la adresa Sa. Sub coviltirul Revistei Teologice nu s'a putut strecura nici cel mai mic elogiu, chiar voalat şi evasiv, nici măcar o vorbă discretă şi camuflată de omagiere. Fostul conducător al Revistei Teologice se complăcea în cel mai desăvârşit anonimat. Nu-i plăcea să fie lansat cu goarne heraldice. Nu-i plăceau adjectivele disponibile şi amabilităţile gratuite. După cum în egală măsură detesta spinările curbate şi avea o profundă oroare faţă de oamenii lipsiţi de demnitate. Trebuia să fi un încercat strateg ca să isbuteşti să treci prin furcile caudine ale circumspecţiunii şi vigilenţei Preasfinţitului, aşa cumva prin fraudă, vre-o vorbă care să-L vizeze în mod elogios, direct sau indirect. Asemenea vorbe erau suprimate fără nici un senti-

ment de compasiune şi erau aruncate peste bord, ca inutile. Poate Preasfinţitul ştia că vorbele ne sunt date uneori ca să ne ascundem gândurile, să exprimăm tocmai contrarul, adecă ceeace nu există în sufletul omului. De aceea îşi impunea, cu impresionantă consecvenţă şi tărie, şi ne impune şi nouă, linia modestiei şi a rezervelor. Iubea mult atmosfera liniştită de cabinet. Evita tevatura şi zgomotul. Sufletul Său colocva cu infinitul şi cu cărţile de pe masa de lucru, cari erau singurii Săi prietini. Portretul defunctei Sale mame străjuia deasupra biroului Său şi-i trimitea din lumea fără durere şi întoarcere încurajare şi gândul bun al perseverării în munca plină de râvnă şi necurmată în şantierele sfinte ale Bisericii. Spirit contemplativ, subtil şi elegant în expresii, demn şi totdeauna rezervat în atitudini, prodigios de activ fără să aştepte răsplată, era dureros contrariat ori de câte ori încerca să-l etaleze cineva meritele. Avea cultul slovei în cel mai înalt grad. De aceea Preasfinţitul Colan nu admitea nici o derogare dela linia programatică a revistei: nimic despre dânsul.

Acum însă suntem liberi. Îndemnurile pe cari ni le-a dat cu părintească dragoste le vom păstra în sufletele noastre. Dar consemnul de a păstra o desăvârşită tăcere în jurul persoanei Sale, nu-l mai putem ţinea.

Da, un om care n'a supărat pe nimeni în viaţă nu poate să lase în urma Sa decât dâre neperitoare de lumină. Bun cu studenţii, bun cu profesorii-colegi, bun cu tipografii, bun cu toată lumea. Primea cu seninătate olimpică orice atac venit din partea adversarilor. Orice rechizitoriu perfid şi nedrept din partea puţinilor Săi adversari nu putea să-l dezaxeze şi să-l determine să reacţioneze, să răspundă pe ton vehement. Polemica, în cazurile când era inevitabilă, o purta totdeauna în termeni academici. Preasfinţitul Colan n'are temperament de frondă, caracter combativ. De aceea ori de câte ori era forţat să-şi încrucişeze spada cu preopinenţii Săi, o făcea cu politeţe şi în mod civilizat. Inepţiile cari se debitează copios în asemenea ocazii, invectivele grosiere cari se folosesc, le-a evitat, nu le-a cunoscut. Preasfinţitul Colan ştia să se domine. Poseda acel echilibru sufletesc superior la care puţini oameni pot să ajungă. Iată de ce Preasfinţitul Colan n'a scris în „Revista Teologică"

decât pagini de înaltă ţinută literară şi spirituală, pagini antologice.

Bunul Dumnezeu a chemat pe acest om să păstorească eparhia Clujului. L-a ridicat la cea mai înaltă treaptă eclesiastică. Nu se putea o alegere mai potrivită în vremurile acestea de totală şi amară penurie de oameni buni. Arhiereul, mai mult decât un simplu muritor de rând, trebue să ştie descifra toată durerea din suflete, să ştie ceti toate suferinţele cari le consumă, le macerează, le ucide. Şi să le vindece. Să le redea sănătatea. Ajută-i Doamne, să poată ajuta cu inimă caldă pe toţi cei însetaţi, pe toţi cei flămânzi, pe toţi cei extenuaţi de mizerii morale şi materiale.

Ultimele flori din toamna aceasta le trimitem Preasfinţitului, la Cluj. Ultimul buchet de flori campestre. Am colindat toate luncile să I le adunăm şi I le trimitem însoţite de aceste cuvinte: Aşa e sufletul Prea Sfinţiei Tale, Stăpâne, alb şi bun, ca florile acestea.

Căci ceeace defineşte mai mult decât orice sufletul Preasfinţitului Colan, e bunătatea.

V. SĂMĂRTINEAN

TEOLOGIA DIALECTICĂ CA TEOLOGIE A CRIZEI[1]

De Diacon Dr. NICOLAE BALCĂ
Profesor la Şcoala normală „A. Şaguna"

Teologia dialectică în frunte cu Karl Barth şi cu Gogarten marchează punctul culminant al crizei în care se află protestantismul. Ea nu este ca atare o teologie născută la catedră, din nevoia de-a teoretiza, ci în vâltoarea şi realitatea vieţii.[2] In năprasnica ei insurecţie se revelează impasul şi desnădejdea religioasă în care se găseşte omul acestui veac. Ea îşi are obârşia în confruntarea protestantismului „ortodox" luteran cu atitudinea spirituală a omului modern. Problema pentru care militează ea este justificarea creştinismului reformator înăuntrul crizei culturale. Şi justificarea aceasta este făcută pe temeiul crizei însăşi, a cărei seriozitate ea nu numai că o recunoaşte ci chiar caută să o intensifice până la tragic.[3]

Fiecare epocă a istoriei are să lupte cu anumite probleme, născute din problematicul vieţii acelui timp. Ştiinţa, filosofia şi în special teologia nu pot pluti în aer, ci ele îşi pot îndeplini misiunea lor în lume numai căutând să rezolve aceste probleme ale vieţii. Teologia dialectică este, în această privinţă, o luptă uriaşe cu puterile, cari din întuneric nizuesc să năruiască fundamentul religios şi spiritual al vieţii omeneşti. Ea s'a născut într'un moment în care omul a simţit că el se află pe marginea prăpastiei, că dacă mai face încă un pas pe drumul pe care se găseşte, amăgit de-o filosofie luciferică, se va prăvăli în abis. De aceea,

---

[1] Fragment dintr'o lucrare pe care autorul cărţii „Die Bedeutung Gogartens und seines Kreises für die Pädagogik der Gegenwart" şi a altor studii valoroase apărute în româneşte, o va tipări în curând. *N. R.*

[2] Vezi Barth, Gesammelte Vorträge I. Not und Verheissung der christlichen Verkündigung, p. 101, 104, 156.

[3] Vezi E. Reisner. Die deutsche Philosophie, Bd. VI Heft 4. 1933, p. 482.

era natural ca această teologie să înceapă lupta pe viaţă şi moarte împotriva filosofiei idealiste-umaniste. Prin negarea şi combaterea idealismului însă a devenit problematic şi protestantismul liberal modern.[1] Abia în lupta uriaşe încinsă în jurul idealismului se poate vedea cât de adânc pătrunsese aceasta în protestantism; altcum n'ar avea nici un sens, ca toamai teologia liberală să atace aşa de pătimaş teologia dialectică şi în acelaş timp să apere cu atâta căldură idealismul.[2]

Dar Karl Beth[3] n'are dreptate când susţine că teologia dialectică ar fi produs criza şi haosul în care se găseşte protestantismul. Ea este din contră un produs al acestei crize.[4] Este teologia specifică a unui timp apocaliptic care geme sub greutatea răspunderii pe care o aplică tragicul răspântiei. Ea este teologia crizei veşnice în care se află lumea şi omul în faţa lui Dumnezeu. De aceea cine n'are conştiinţa desnădejdii în care se sbate acest veac, cine nu simte furtuna năprasnică, care ameninţă să desrădăcineze complect viaţa omului modern, în adâncurile sufletului său, pentru acela teologia dialectică va rămânea un rebus. Barth, Gogarten, Brunner nu pot fi înţeleşi decât în măsura în care cineva înţelege tragicul în care se află omul apusean şi în special poporul german. Vehemenţa răsvrătirii şi nihilismului acestor teologi se explică poate în mare parte şi prin situaţia desnădăjduită în care se află poporul german.

---

[1] Vezi Dr. K. Beth, Die Krisis des Protestantismus, Berlin p. 59.

[2] Dăm aici lucrările în cari idealismul este atacat şi acelea în cari el este apărat. Dunkmann: Idealismus und Christentum, 1914. G. Wehrung: Reformatorischer Glaube und deutscher Idealismus, 1917. J. Wendland: Reformation und deutscher Idealismus, 1917. F. Niebergall: Idealismus, Theosophie und Christentum 1919. Karl Sell: Die Religion unserer Klassiker, Tübingen, 1910. H. Hofmann: Die Religion des Goetheschen Zeitalters, Tübingen 1917. W. Lütgert: Die Religion des deutschen Idealismus und ihr Ende, in 3 vol. Gütersloh 1922—25. K. Heim: Glaube und Denken, München, 1933. Forsthoff: Das Ende der humanistischen Ilusion, Berlin 1933. Lucrările în cari idealismul este apărat sunt: R. Paulus: Idealismus und Christentum, Tübingen 1919. Franz Spemann: Idealimus und Christentum, Berlin 1924. Em. Hirsch: Die idealistische Philosophie und das Christentum, Gütersloh, 1926. Richard Krooner: Von Kant bis Hegel, 1921. Helmuth Gross: Der deutsche Idealismus und das Christentum. Kurt Leese, Der deutsche Idealismus und das Christentum, Berlin 1927.

[3] Op. cit.

[4] Vezi W. Koepp, Die gegenwärtige Geisteslage und die dialektische Theologie, Tübingen, 1930.

Sub „teologia crizei" trebue să înţelegem teologia judecăţii din urmă, căci această teologie înţelege criza în sensul cel mai adevărat al cuvântului ca pe o judecată.[1] Pentru ea criza constă în faptul că noi ne recunoaştem vinovaţi de tragicul şi nedesăvârşirea în care ne aflăm şi că „în această recunoaştere noi înţelegem situaţia noastră omenească".[2] „A se afla în criză" (In-der-Krisis-stehen) însemnează că omul, întrucât el se recunoaşte vinovat în faţa Aceluia, faţă de care el a păcătuit, îşi ia răspunderea situaţiei sale. Acestuia el îi dă iarăşi numele pe care i-L dă aşa de semnificativ religia: Dumnezeu.[3] Teologia dialectică găsise un om, care mişcat numai de patosul preamăririi sale, nu mai recunoştea acest nume şi nu mai era liniştit de această întrebare de adâncuri. „Dumnezeu este însă veşnicul adevăr al vieţii noastre, întrucât El este criza acestuia".

Teologia dialectică este în special o reacţiune împotriva protestantismului liberal, pentru care teologia nu este decât o preocupare a gândirii autonome. Protestantismul cultural nu admite existenţa puterilor supranaturale. El nu cunoaşte decât individul cu raţiunea sa. El postulează libertatea Eului ca supremul bun al teologului şi ca o condiţie esenţială pentru realizarea unei teologii ştiinţifice. Teologia este deci pentru aceasta o ştiinţă. Ea se foloseşte de aceeaş metodă, de aceleaşi măsuri şi de aceleaşi principii cari sunt valabile şi în celelalte ştiinţe. Ceeace caracterizează ştiinţa aşa zisă autonomă este pretenţia ei de-a fi lipsită de orice prejudecăţi. Cercetările teologiei nu se deosebesc, în ceeace priveşte metoda, întru nimic de ştiinţa profană. Numai în ce priveşte obiectul teologia se desparte şi se deosebeşte de celelalte discipline; ea se raportă la viaţa şi la formarea religiei creştine, adică la formarea protestantismului.[4] Teologia dialectică combate la extrem această părere. Pentru ea, important în teologie nu este nici metoda şi nici obiectul ci temeiul existenţial al teologului. Teologul nu poate fi jongleur de noţiuni şi nici savant în ale religiei, ci el trebue

[1] Brunner, Die Grentze der Humanität, p. 12.
[2] Ibid. p. 15.
[3] Brunner, op. cit. p. 5.
[4] Heinrich Adolph, Kirche, Universität, Theologie, Tübingen, 1933.

să teologisească dintr'o anumită existenţă religioasă, bazându-se pe o doctrină bine definită şi pe-o anumită credinţă. Teologie înseamnă confesiune de credinţă (Bekenntnis). Acest lucru a fost complect uitat de protestantism şi drept consecinţă s'a născut teologia liberală, autonomă, subiectivă şi radical anti-bisericească — „cu nenumăratele ei sisteme, căci în Germania fiecare profesor de teologie propovedueşte teologia lui proprie. Este o mare onoare să fii cât mai original".[1] Liberalismul protestant este nu numai raţionalist, ci şi indivitualist. In protestantism nu se poate vorbi de-o teologie evanghelică unitară, ci numai de direcţii teologice",[2] de exemplu şcoala dela Erlangen, şcoala lui Ritschl, şcoala lui Troeltsch etc., în loc ca toţi teologii să aibă acelaş temeiu al credinţei şi să se fundamenteze pe aceiaşi comunitate religioasă. Forma vieţii bisericeşti, comunitatea religioasă, Biserica, trebue să fie supraordonată gândirii sistematice.

Teologia liberală protestantă stă pe punctul de vedere al imanentismului şi al culturii raţionale. El are deaface nu cu Dumnezeu ci cu conştiinţa despre Dumnezeu. Omul n'are trebuinţă de harul divin „denn das Humanum erschliesst das Göttliche in sich". „Biblia este pentru el un document istoric, lăsată pe mâna criticilor filologi şi istorici cari uitaseră să vadă înapoia cuvintelor Cuvântul".[3] Protestantismul cultural nu mai ştie nimic despre o Biserică sfântă, care este o comunitate a sfinţilor, ci el cunoaşte numai individul şi raţiunea acestuia. Activitatea Bisericii se restrânge numai la amvon şi la biroul pastorului. Ea nu mai este corpul mistic al Mântuitorului „prin care creştinul se împărtăşeşte din dumnezeiasca viaţă a Trinităţii",[4] ea nu mai este viaţă în Spiritul sfânt, ci „o instituţie culturală, o casă poporală pentru literatura practică şi un institut de pompe funebre şi alte festivităţi familiare".[5] Starea aceasta de lucruri a silit pe Barth şi Gogarten să înceapă lupta pentru desilusionarea

---

[1] Heinrich Adolph, op. cit. p. 6.

[2] Ibid. op. cit. p. 5. Am arătat acest lucru mai sus.

[3] E. Erasieck. Die dialectische Theologie als Zeiterscheinung. in rev. „Die Tatwelt" 1932.

[4] Bulgakoff, L'Ortodoxie, Alcan, Paris, 1933 p. 87.

[5] Gogarten, Die religiöse Entscheidung, Jena, p. 87.

Bisericii protestante. Ei încearcă să fundamenteze această Biserică pe temeiurile realismului biblic creştin. Acest realism nu este numai un realism al credinţii, care să facă din „religios" un principiu formator al vieţii, — cum crede Tillich — ci aici este vorba „ca realitatea care se revelează credinţii şi în credinţă, să fie recunoscută în autoritatea ei radicală".[1] Este încercarea pe care teologia dialectică o face ca să depăşească criza în care se află protestantismul, prin întoarcerea la poziţiile originare ale reformatorilor. Ea a scuturat şi deşteptat pe omul modern din letargia şi somnul plin de iluzii în care îl cufundase filosofia idealistă. Teologia crizei a creat în gândirea modernă spaţiu pentru credinţa religioasă. Graţie ei Biblia a început să fie privită iarăşi ca un mijloc de mântuire, iar Biserica să-şi câştige aureola pierdută.

Că influenţa acestei teologii a fost şi mai este foarte mare, se poate vedea în aşa zisa filosofie existenţială.[2] Cât de aproape de concepţia biblică au început să sune ideile antropologice moderne! Şi cât de mult se aseamănă problematicul acestei filosofii cu acela al teologiei dialectice! Probleme ca păcat, mântuire, revelaţie, existenţă etc. au început să preocupe iarăşi gândirea filosofică.

Protestantismul s'a depărtat cu totul de isvorul adevărat al creştinismului, contribuind cu aceasta la tragica situaţie în care se găseşte omul apusean. Din acest tragic s'a născut şi teologia dialectică şi ca atare ea este acuzatoarea nemiloasă a puterilor întunericului, cari au împins pe om în această criză. Ea îşi are originea — ca şi filosofia existenţială — în impasul desnădăjduit în care existenţa omenească este ameninţată să-şi peardă orice sens. „Ea vorbeşte unui om căzut total în păcat de realitate, de credinţă şi de Dumnezeu".[3] Tema ei nu mai este preamărirea omului şi postularea posibilităţilor lui creatoare până la absolut, până la punctul unde nu se mai poate face nici o deosebire între om şi Dumnezeu, ci criza veşnică în care se află omul, ca o creatură păcătoasă, până în momentul când

---

[1] W. Koepp, op. cit. pag. 25.

[2] Reprezentanţii acestei filosofii sunt Heidegger, Jaspers şi mai puţin Grisebach.

[3] Reisner, Kennen, Erkennen, Anerkennen p. 15.

este mântuit prin harul Creatorului său. Dumnezeu este pentru această teologie singura realitate. Realitatea omului căzut în păcat este de aceea o non-realitate „eine Nichtwirchlichkeit“ şi deci realitatea lui Dumnezeu este „criza“ oricărei realităţi.

Revelaţia acestei ultime realităţi în spiritualitatea acestui veac, a avut darul de-a nărui de pe soclu efemerul idol la care se închina omul: Eul său. Teologia radicală a dialecticienilor a pus hotărât alternativa: sau domneşte omul şi atunci dispariţia în nimic este iminentă, sau domneşte Dumnezeu şi atunci toată trufia şi mărirea omului dispare în acelaş Nimic, căci existenţa lui Dumnezeu este negaţia oricărui titanism existenţial uman. Teologia dialectică a închis în paranteză întregul conţinut al vieţii aşa zisă „obiectivă“ şi-a aruncat întrebarea dacă n'ar fi cazul să se pună înaintea parantezei un minus. Tot ceeace e cuprins în paranteză — toate valorile culturale, toată ştiinţa, tot lucrul social, toată opera Bisericii, toată trăirea religioasă, toată cugetarea despre Dumnezeu se află înlăuntrul graniţelor morţii, dincolo de care abia se află realitatea realităţilor: Dumnezeu. Toată cultura şi toată organizaţia socială cu care veacul nostru se mândreşte aşa de mult, apar teologilor dialectici ca un turn al Babilonului, gata să se nărue în orice clipă.[1] De aceia această teologie este numită în Apus „teologia paradoxurilor“, „teologia existenţială“, „teologia Cuvântului“, însă ea fiind o expresie a tragicului şi a desnădejdii în care se află omul modern, poate fi mai nimerit numită „teologia crizei“, căci ea propovădueşte un Dumnezeu care este omului şi lumii o veşnică criză.

Dr. NICOLAE BALCĂ

[1] Vezi: K. Barth, Das Wort Gottes und die Theologie, p. 81.

P. S. NICOLAE COLAN, PRIETENUL CELOR TINERI

De GRIGORIE T. MARCU
Profesor la Academia teologică „Andreiană"

Oamenii pe cari îi iubeşte toată lumea sunt destul de rari. Sunt rari pentrucă preţul cu care-şi răscumpără şi păstrează această obştească iubire e atât de mare încât nu oricine e capabil să-l plătească. Iubirea tuturor n'o poţi dobândi decât dacă eşti în stare să iubeşti tu însuţi pe toată lumea, pe cei buni ca şi pe cei mai puţini buni, pe prieteni şi vrăşmaşi, pe omul cu care te întâlneşti în fiecare zi şi pe străinul care nu ştii cine-i şi de unde vine. Ori, aceasta e cea mai înaltă virtute evanghelică, cea mai frumoasă podoabă a unui suflet de adevărat creştin. A fi iubit şi a iubi pe alţii e, pe planul spiritual, caracterul distinctiv al omului mare, e cheia succesului sigur, deplin şi definitiv pentru orice om angajat de preocupări superioare şi împovărat cu înfricoşate răspunderi faţă de Dumnezeu şi de oameni. In alte domenii — bunăoară în politică — a şti să te faci şi a fi temut, e totul. P. S. Nicolae Colan, a cărui înălţare pe scaunul vlădicesc al Vadului, Feleacului şi Clujului o lăudăm cel puţin în măsura în care-i plângem plecarea dintre noi, n'avea nimic din ultimul „fel de-a fi". Poseda în schimb, desăvârşit, virtutea pomenită. Pentru prietenii înaltei şcoale şi ai revistelor pe cari le povăţuia ca şi pentru întreagă obştea dreptcredincioasă de dincoace de munţi, pentru zidirea duhovnicească a căreia s'a risipit cu atâta folos patrusprezece ani de zile, lucrul acesta nu mai este de mult un secret. Omul care după cele dinlăuntru ale Sale era de-o delicată nobleţe sufletească dublată în cele dinafară de-o înaltă distincţie, era de tot firesc să stârnească în jurul Său un val de entuziastă admiraţie şi de contagioasă simpatie. Infăşurat în purpura lor l-a prins momentul duioasei despărţiri de locurile şi oamenii ce i-au

fost atât de dragi. Acum trei luni, a plecat dintre noi împovărat de vredniciile trecute şi de cinstea sarcinilor şi a grijilor viitoare. Clujul umilinţelor de ieri, cetatea nădejdilor româneşti de mâine ni l-a răpit, înălţându-l. Ne mângâe înălţarea şi totuşi, ne întrebăm ades, dece oare ne doare într'atâta răpirea?

Intrebarea care ne sfredeleşte nemiloasă inima solicită insistent un răspuns. Care în loc să mângâe, căşunează noui păreri de rău. Fiindcă P. S. Nicolae Colan a fost pentru atâţia din noi mai mult decât un dascăl iscusit, mai mult decât un publicist încercat şi talentat: P. S. Sa ne-a fost, cu orice prilej, cel mai bun *prieten*. Prieten în cea mai aleasă accepţiune a cuvântului. De-o afectuoasă consideraţie faţă de cei mai bătrâni, pentru cei tineri, P. S. Sa păstra un imens rezervoriu de sănătoasă dragoste, din plinătatea căruia atâţia din actualii slujitori ai sfintelor altare au sorbit de-atâtea ori, cu atâta nesaţ, întremătoarele bucurii ale unei inimi ce ştia *cum* să se dăruiasca altora şi *cum* să cucerească inimi.

De unde această specială preferinţă pentru cei nevrâstnici?

Dragostea de tineret era ceva organic la P. S. Sa. Fără de ea, personalitatea P. S. Episcop Nicolae Colan ar fi fost văduvită de unul din atributele Sale de căpetenie. Scria doar cândva: „Poţi fi sigur, că omul, căruia nu-i plac florile, copiii şi muzica e văduvit de o mai înaltă nobleţe sufletească" (V. I. III, 5). P. S. Sa a trăit adânc şi statornic acest adevăr, cu mult înainte de-al formula într'o frază menită publicităţii. Cu greu rezist ispitei de a povesti marei familii a revistei noastre bogăţia de amintiri ce-a îngrămădit în sufletul meu, de vreme îndelungată, delicata înţelegere a P. S. Sale pentru firea capricioasă şi complicată a celor tineri. Mă ştiu eu însumi abia trecut de hotarele primăverii vieţii. Şi cu toate acestea, valul aducerilor aminte ce mi le-a lăsat în suflet P. S. Sa se cufundă adânc în mica mea existenţă, recunoscându-şi izvorul începutului în anii copilăriei. Poate acest lucru să fie o scuză pentru indiscreţiile la cari mă constrânge emoţia momentului?

Deşi pregătit şi destinat învăţământului superior, încă în primii ani de profesorat la Academia teologică „Andre-

iană" din Sibiu, P. S. Sale i-a fost dat să zăbovească un timp apreciabil în societatea copiilor, pentru cari mai târziu avea să scrie cuvinte de delicată înțelegere și povață. Când mă mutasem dela liceul confesional din Blaj la cel din Sibiu, tatăl meu mă așezase în internatul arhidiecezan, proaspăt înființat de I. P. S. Mitropolit Nicolae pentru ocrotirea și creșterea orfanilor și a fiilor de preoți din arhidieceza noastră. Treburile administrative și duhovnicești ale internatului le purta pe acea vreme Păr. director Pompeiu Morușca, episcopul de astăzi al Românilor din America. P. S. Episcop Nicolae Colan, pe atunci profesor tânăr, se însărcinase cu împlinirea nevoilor școlărești ale celor aproape o sută de elevi. Să fii „prefect de studii" — cum obicinuiam să numim noi această slujbă — e o diaconie ingrată. O sută de băeți de toate vârstele, împrăștiați pe la toate școlile Sibiului, răzimau soluționarea lecțiilor lor, dela religie până la matematici și dela gramatică până la corespondența „comercialiștilor" sau pedagogia celor „dela normale", în ajutorul totdeauna gata să se dăruiască bucuros tuturor, al profesorului Nicolae Colan. Zi de zi petrecea ceasuri întregi în sala de studii, sârguindu-se cu îndelungă răbdare să ne mulțumească pe toți. Uneori, poftea contingente întregi de elevi mai avansați, în locuința Dsale, să isprăvească noaptea ceeace nu mai încăpuse în ceasurile zilei. De multe ori — lucrul e atât de obicinuit în internate — avea de regulat mici blestemății de-ale școlarilor. Și isbutea totdeauna. Fiindcă știa să trateze în duhul păcii orice ne'nțelegere. Nimeni n'a auzit o vorbă răstită dela P. S. Sa. Nimănui nu-i vârâse'n oase acea idioată frică pe cari atâția pretinși educatori cu maniere de cazarmă o practică pe-o scară atât de'ntinsă. Firea P. S. Sale refuza violența, organic. Mai e nevoe să spun cum reacționau sufletele capricioase ale băieților față de această atitudine atât de omenoasă? Noi aflasem într'ânsul un *prieten* desăvârșit. După câțiva ani, ne părăsi îmbrăcând demnitatea de rector al Academiei teologice „Andreiane".

Câțiva ani reci au întrerupt acea caldă comunicație ce se stabilise la internatul arhidiecezan între profesor și elevul Său. Unul din studenții Săi de pe acea vreme, dacă și-ar lua sarcina să umple cu amintirile lui acest segment de

timp, desigur că ar scrie cuvinte întru nimic mai puțin entuziaste decât ale noastre, despre prietenia cu care și-a cinstit învățăceii Săi rectorul Nicolae Colan în toată buna vremea.

Câțiva ani reci... Până'ntr'o zi. Când o scrisoare trimisă dela Sibiu veni să frângă greoaia tăcere. Eram atunci student la Universitatea din București. Trimisesem P. S. Sale primul meu articol pentru Revista Teologică, însoțit de-o scrisoare duioasă. Tonul afectuos în care-mi răspunse, m'a mișcat adânc. Scrisoarea P. S. Sale, pe care o păstrez ca pe-un document de mare preț, a fost hotărâtoare pentru colaborarea mea la Revista Teologică. Entuziasmat de încurajările ce mi le trimisese, m'am pus pe lucru. Pasiunea cuvântului tipărit încolți în inima mea. La început firavă, șovăelnică. Cu orice nouă scrisoare a P. S. Sale ea devenea tot mai lămurită. Dacă am rămas credincios revistei noastre până'n ziua de azi — o spun cu inimă înălțată — P. S. Sale am să-I mulțumesc. Și eu sunt numai unul din cei mulți cari au făcut aceeași binecuvântată experiență. P. S. Sa a fost maestrul care a pus multora, pentru prima dată, condeiul în mână. Iar dacă mâinile cari purtau aceste condee n'au șovăit să facă din ele tot atâtea arme puse'n slujba unor curate convingeri și a unui măreț apostolat, aceasta a fost cu putință numai pentrucă P. S. Sa, odată cu peana, nu zăbovea să dăruiască noului oaspe al revistei un lot de încredere ce răscolea elanul tineresc ambiționându-l la faptă.

Sunt crâmpee din ziditoarea înrâurire pe care strălucitul cârmaciu de până acum al revistei noastre o exercita pe cale *privată* asupra discipolilor Săi. Dar n'a fost numai atât. Căci alături de cei câțiva „aleși" pe cari îi încetățenise în nețărmurita Sa dragoste și purtare de grijă, întreg tineretul acestei țări necăjite îi era tot atât de scump. Cum vom vedea.

In primăvara anului 1934, P. S. Sa făcu să apară excelenta revistă de familie *Viața Ilustrată.* Iși crease o nouă tribună, un nou amvon de propovăduire care, prin destinația ce i-o dăduse, frângea marginile mediului în care se desfășurase până atunci lucrarea educativă a rectorului înaltei școale de teologie românească dela Sibiu. Viața Ilustrată

înmugurise într'o vreme când tineretul României petrecea una din cele mai tulburi perioade ale istoriei sale. Desmăţul politic şi destrăbălarea publică ameninţau să-l arunce'n braţele stricăciunii. Primejdia ridicase serioase îngrijorări in rândurile acelora cari îşi dădeau seama că un tineret vicios şi lipsit de idealuri alese înseamnă moartea sigură a Neamului, a cărui rezervă o constitue el. P. S. Episcop Nicolae Colan a fost unul din cei cari recunoscură răul în toată înspăimântătoarea lui realitate. A pus mâna pe peană şi a început să scrie. In vreme ce atâţia cenzori pripiţi ai vremilor ce le trăiam băteau apa'n piuă aruncând toată vina numai asupra tineretului, punându-i în cârcă toate păcatele precarei lui situaţii, P. S. Sa îşi înfipse peana cu totul altundeva: în cauzele răului, în rădăcinile putrede ale moravurilor scâlciate importate de aiurea, ce sfidează cu o monstruoasă neruşinare firea cumpănită a acestui neam de oameni cumsecade. S'a pronunţat ades în această problemă de viaţă şi de moarte pentru viitorul ţării. Niciodată n'a recomandat baioneta jandarmului sau aerul muced al Galatei pentru corectarea ţinutei unui tineret hărţuit de asprele lui nevoi. In însuşirile moral-bune ale acestui tineret îşi spovedea cea mai curată încredere, lovind fără cruţare în hiara ce ţintea să ne piardă Neamul prin el. „Cine-l curăţă, cine-l îngrijeşte, cine-l propteşte — ca să crească *drept* şi *sănătos?* — se'ntreba într'o zi de primăvară P. S. Sa, urmărind munca unui grădinar harnic la o margine de codru. Şi urmează: „Educaţia de astăzi a tineretului — prin cunoştinţe istorice netâlcuite în sensul lor moral, prin apologia maşinei şi prin exuberanţa sportivă — poate duce cel mult la o generaţie de idololatri ai chiulului şi de atleţi în stare să-şi mute reciproc fălcile în lupta pentru viaţă, dar nu la o generaţie de apostoli şi pioneri practici ai jertfelniciei creştineşti şi ai solidarităţii naţionale, generaţie pe care ziua de azi o reclamă cu atâta insistenţă, după cum o s'o reclame şi ziua de mâine care va fi şi mai grea decât cea de azi". Ceva mai la vale: „Dar de uciderea lentă a sufletului tineretului nostru este vinovată şi viaţa noastră publică. Despre aceasta însă altădată". (*Tineretul* în V. I. I, 3). Acest „altădată" se produse chiar în numărul următor. Banditismul cinegrafic şi opera de anar-

hizare sufletească a acelei „literaturi“ pe cari o varsă zilnic latifundiarii pistruiaţi ai hârtiei de tipar şi alte elemente de disoluţie sufletească, sunt scărmănate fără nici o milă. Insă „o clipă nu ne-a trecut prin minte să aruncăm vina pentru anarhizarea sufletească a unei părţi a tineretului nostru exclusiv asupra şcoalei, cinematografului şi presei lucrative. Dimpotrivă, socotim că cea mai mare vinovată este însaşi viaţa publică şi atmosfera morală pe care o creiază aceasta şi'n care e sortit să trăiască, fatal, şi tineretul nostru. Ori este limpede, că'n domeniul educaţiei morale nimic nu lucrează cu putere mai irezistibilă ca pilda, ca exemplul celor mari. Moralitatea practică este contagioasă ca şi imoralitatea... Fiindcă dacă vorbele elocvente şi sincere *mişcă*, exemplele concrete *cuceresc*... Şi pe omul vârstnic, dar mai ales pe copil“. Concluzia: Dorita purificare „nu se poate face decât reaşezând pe Hristos în centrul vieţii noastre publice“. (*Din ciulini smochine?* în V. I. I, 4).

Măreaţa pildă a altor popoare europene, cari au restabilit tineretul lor pe linia corectă a vieţii, nu putea să nu stârnească P. S. Sale o sfântă mânie faţă de leşinata lâncezeală în care s'au cufundat atâţia din copiii Neamului nostru. Intr'unul din ultimele Sale articole dinainte de episcopat, bate din nou la poarta sufletului tineresc, îmbiindu-i unul din cele mai mişcătoare îndemnuri ce le-a coborât cândva pe hârtie:

„Transformare fără cântec? Inălţare fără cântec? Elan tineresc fără cântec? E aproape o imposibilitate. Tinerii din alte ţări o ştiu aceasta şi de aceea cântă... Ce frumos ar fi să vedem şi la noi cete de tineri în stare să se veselească oricând cu un cântec frumos intonat, coloane de flăcăi, cari lăsând un cias-două cartea, ar lua-o razna către codru... umplând văzduhul cu răsunătorul ritm al unor eroice marşuri româneşti! Şi ce privelişte înălţătoare şi zămislitoare de nădejdi ar îmbia bisericile noastre pline de-un tineret care prin entuziastă cântare ortodoxă ar aduce cuvenita laudă Dumnezeului părinţilor noştri! Insufleţirea pentru marile idealuri ale naţiei ar creşte vertiginos, învăluind în sacrele ei flacări sufletul întregei generaţii care se numeşte „nouă“. Infioraţi de svonul sprinten al cântecului tineresc bătrânii înşişi şi-ar descreţi frunţile sporindu-şi nă-

dejdea în viitorul de aur pe care-l va aduce — pe seama întregului neam — optimismul unui tineret care luptă cântând şi cântă luptând. Haideţi, tineri ai patriei mele! Lăsaţi limonada şlagărelor de-o zi s'o soarbă afemeiaţii, cari şi-aşa nu-s de nici o treabă... Tineri entuziaşti ai patriei mele, cântaţi!" (*De ce nu cântă tineretul nostru?* în V. I. III, 5).

Au fost ultimele cuvinte ce le-a rostit dela Sibiu, tinerilor României, înaltul lor prieten.

Auzeam spunându-se adeseori că emoţia gâtue verbul. E mult adevăr în aceste cuvinte. O văd abia acum, când adun câteva aşchii dintr'un mişcător capitol al vieţii de până acum a P. S. Episcop Nicolae Colan, pentru caietul omagial ce I-l pregătim. De-am spus prea multe, P. S. Sa mă va ierta. Eu am impresia că n'am spus mai nimic. Simţirile adânci şi curate nu se pot desvălui niciodată deplin. Ele sunt ale sufletului, care-i mult prea egoist — dacă pot spune aşa — ca să-şi deslege graiul comunicându-le şi altora. Ele se *trăiesc!* „P. S. Nicolae Colan, prietenul celor tineri" e o imensă bogăţie în averea sufletească a tuturor celor cari au avut norocul să-L cunoască în această ipostază.

Iată pentruce acum când noi nu-L mai avem aproape, încercăm sentimente vecine cu pizma faţă de norocul junimii româneşti din oraşul universitar al Ardealului, care poate încă nu ştie ce prieten scump a dobândit în Celce povăţuieşte astăzi noroadele eparhiei Vadului, Feleacului şi Clujului pe calea care duce prin Biserica strămoşască la înzdrăvenirea sufletească a acestei naţii sortite să trăiască — *cât veacurile.*

GRIGORIE T. MARCU

OPINII
ASUPRA PROIECTULUI DE MODIFICARE A LEGII ŞI STATUTULUI PENTRU ORGANIZAREA BISERICII ORTODOXE ROMÂNE

De Dr. NICOLAE POPOVICI
Profesor la Academia teologică din Arad

INTRODUCERE

Consiliul Central Bisericesc a întocmit un proiect de modificare a *legii şi statutului* pentru organizarea Bisericii ortodoxe române, care proiect a fost prezentat Congresului Naţional Bisericesc din Octomvrie 1935. In expunerea de motive, care însoţeşte acest proiect de modificare, se spune că el a fost alcătuit din cauză că experienţa de 10 ani, de când se aplică legea şi statutul, a dovedit că sunt unele dispoziţiuni, cari trebuiesc modificate. Nu se spune mai deaproape că cine şi cum a făcut această experienţă, din care s'a ajuns la concluzia că ar fi necesară o modificare urgentă a legii. Dimpotrivă, din constatările oficiale, C. C. B. (Consiliul Central Bisericesc) parecă ar fi trebuit să ajungă la concluzia contrară, căci C. C. B. în raportul său general administrativ, prezentat deasemenea Congresului Naţional Bisericesc din Octomvrie 1935, spune următoarele: „Din rapoartele anuale ale Consiliilor eparhiale către Adunările eparhiale sosite la C. C. B. aflăm că administraţia autonomă a prins rădăcini trainice în Biserica noastră şi nădăjduim că colaborarea sinceră a tuturor părţilor componente ale acesteia va contribui la întărirea ei, dând roadele aşteptate. Aceste rapoarte cuprind date foarte însemnate despre întărirea Bisericii şi progresele obţinute mai ales în eparhiile din Vechiul Regat, cari nu aveau aceiaşi organizare, precum şi în eparhiile din Ardeal şi Basarabia înfiinţate din nou, unde s'au creat centre puternice de viaţă bisericească".

Din expunerea de motive mai aflăm că atunci, când C. C. B. a intervenit la eparhii ca acestea să arate schim-

bările ce ar fi de introdus în lege şi statut, a răspuns numai Clujul, dar şi acesta şi-a exprimat părerea ca să nu se aducă nici o modificare legii actuale. Propuneri de modificare au venit numai dela 3 eparhii (Constanţa, Hotin şi Bucovina) înainte de intervenţia C. C. B., precum şi dela Asociaţia Clerului ortodox din Bucureşti. Celelalte 15 eparhii n'au trimis propuneri de modificare. Apoi când Congresul Naţional Bisericesc a hotărît instituirea unei comisiuni pentru studierea proiectului de modificare, deasemenea s'au auzit glasuri autorizate împotriva unei pripite modificări a legii. Astfel dl Dr. N. Lupu a arătat „că întrucât nu a trecut prea mult timp dela aplicarea legii pentru a i se vedea efectiv rezultatele, în principiu nu e bine ca să fie modificată cu prea multă uşurinţă".

Iar I. P. Sf. Mitropolit Dr. Nicolae Bălan în cuvântarea de deschidere a Adunării eparhiale din Sibiu, sesiunea din primăvara acestui an, s'a exprimat hotărât împotriva modificării legii după un timp atât de scurt dela introducerea ei în viaţă, deoarece legea actuală nici „n'a fost încă aplicată integral şi peste tot locul", n'au fost încă „adunate experienţele făcute cu aplicarea ei şi n'am cules roadele ei". Şi mai departe I. P. S. Sa spune: „Dar a întâmpinat cineva vre-o piedecă din partea actualei organizări bisericeşti în munca ce o desfăşoară pentru progresul Bisericii şi al instituţiunilor ei? Nu ne vine să credem una ca aceasta. In schimb au fost semnalate din diferite părţi foloasele ei, cari au izvorât din buna aplicare, acolo unde mai înainte n'a fost cunoscută". Aceste cuvinte ale I. P. S. Sale rezumă nu numai părerea generală din Mitropolia Ardealului, ci credem că şi din celelalte părţi ale Bisericii noastre.

Prin urmare din experienţele de până acum C. C. B. ar fi trebuit să ajungă mai curând la concluziunea că încă n'a sosit timpul de modificare a legii şi statutului, decât ca viaţa bisericească să fie supusă unei agitaţii împreunate cu o astfel de operaţie.

Deoarece însă C. C. B. a alcătuit proiectul menţionat de modificare, avem datoria să-l examinăm, spunându-ne părerea asupra modificărilor propuse.

Proiectul de modificare al C. C. B. împarte modifi-

cările propuse în două categorii, unele esenţiale şi altele mai puţin esenţiale. Cele esenţiale sunt următoarele:

I. Dreptul Sf. Sinod de a disolva corporaţiunile superioare, când ele se abat dela lege.

II. Reducerea numărului membrilor Adunărilor Eparhiale şi Congresului Naţional Bisericesc.

III. Alegerea deputaţilor eparhiali să se facă de către reprezentanţii Consiliilor parohiale, iar nu de către toţi credincioşii prin vot universal.

IV. Precizarea principiului ierarhic, la toate organele executive spre a da legii caracter canonic indiscutabil şi

V. Reducerea instanţelor disciplinare la două în loc de trei cum era până acum şi recrutarea personalului judecătoresc prin numire în loc de alegere.

Urmează apoi propunerile în privinţa modificărilor mai puţin esenţiale dela singuraticii articoli ai legii şi statutului.

Inainte de a-mi face reflecţiile referitor la aceste propuneri de modificare, este bine să arătăm pe scurt şi părerile Păr. prof. Dr. Valeriu Şesan, care a publicat în Nr. 1—12/1935 al revistei „Candela" dela Cernăuţi un studiu amănunţit asupra proiectului de modificare a legii şi statutului alcătuit de C. C. B. In acest studiu P. C. Sa îşi exprimă părerile sale asupra modificărilor propuse de C. C. B., dar afară de acestea mai face şi alte propuneri de modificare.

P. C. Sa în studiul său face întâi de toate constatarea că are satisfacţia dureroasă că prevederile sale, cari n'au fost luate în seamă la alcătuirea legii, s'au îndeplinit în bună parte, chiar după o destul de scurtă, dar totuşi neplăcută experienţă, care putea fi evitată. Aceasta mai ales din cauză că legea n'a fost văzută şi alcătuită prin prizma canonică stabilită clar şi precis în spiritul Bisericii ortodoxe de către episcopul Milaş, din ale cărui lucrări citează chiar la început câteva părţi referitoare la corporaţiunile bisericeşti, compuse din clerici şi mireni, cari trebue să fie numai organe consultative pe lângă episcop sau pe lângă Sf. Sinod.

Apoi P. C. Sa tratează modificările întâi în general, arătând principiile conducătoare, cari impun o modificare a legii şi statutului şi după aceea aplică aceste principii de modificare la articolele singuratice.

Principiile conducătoare expuse de P. C. Sa sunt următoarele:

I. Reîntegrarea în lege a principiului ierarhic în toată deplinătatea sa astfel ca:

Sf. Sinod să fie singurul organ central suprem nu numai pentru chestiunile spirituale şi canonice, ci şi pentru toate chestiunile bisericeşti de *orice natură*, deci la art. 6 să se suprime atributul de „central" pentru Congresul Naţional Bisericesc.

Patriarhul să aibe dreptul de aprobarea hotărârilor Consiliului Central Bisericesc şi ale Eforiei, deasemenea hotărârile Adunării eparhiale şi ale Consiliului Eparhial să fie aprobate de Chiriarh.

II. Raportul numeric de $^2/_3$ al mirenilor faţă de $^1/_3$ clerici în corporaţiunile bisericeşti să fie inversat, adecă $^1/_3$ mireni faţă de $^2/_3$ clerici.

III. Instanţele disciplinare să fie reduse la două în loc de trei.

IV. Personalul judecătoresc să fie numit, iar nu ales.

V şi VI. Alegerea episcopilor să se facă astfel:

Clerul şi distinse persoane din mijlocul poporului propun trei candidaţi, iar Sf. Sinod alege unul. La Sf. Sinod se va ţinea o listă a candidaţilor la episcopie.

VII. Articolul privitor la averea arhiereilor, episcopilor, mitropoliţilor şi patriarhului, să se modifice în sensul că întreaga avere la moartea lor, dacă a provenit din veniturile patriarhale, mitropolitane şi episcopale să rămână Patriarhiei, Mitropoliei sau Episcopiei (în înţelesul de reşedinţa şi biserica patriarhală, mitropolitană sau episcopală), unde ei au funcţionat, iar moştenitorii rezervatari, ascendenţi şi descendenţi, succed numai asupra averii provenită din moşteniri personale şi donaţiuni către persoana lor.

VIII. In Adunările eparhiale, mănăstirile să fie reprezentate prin 2 stareţi sau alţi călugări, iar în Congresul Naţional Bisericesc cele 5 Mitropolii să trimită câte un stareţ.

IX. Facultăţile de teologie, Academiile şi Seminariile teologice să fie circumscripţii electorale separate, având a

alege din sânul corpului profesoral câte doi reprezentanţi în Adunarea eparhială.

X. Să se facă în statut adăogările corespunzătoare privitoare la pensionarea preoţilor în sensul că preotul rămâne obligat a sluji la sf. altar până la moarte şi numai când este în absolută imposibilitate de a săvârşi serviciul bisericesc, se dispensează de obligaţiunile sale.

XI. Vârsta membrilor mireni în Adunarea eparhială şi parohială să fie de 30 ani, iar în Consiliul parohial şi eparhial de 40 ani.

XII. Să se precizeze clar că stabilitatea consilierilor referenţi este a se înţelege pe viaţă.

XIII. Sub cuvântul „clerici" să se înţeleagă numai persoanele, cari au un grad de hirotonie dela episcop până la citeţ, iar nu şi cântăreţii, cum propune Consiliul Central Bisericesc.

XIV. Vârsta canonică a episcopilor să se precizeze la 35 ani.

XV. Cu Mitropolia Ardealului să se facă excepţiune în privinţa „drepturilor câştigate" ale mirenilor, cari să fie recunoscute şi pentru viitor şi anume: 1. raportul numeric de $^2/_3$ mireni faţă de $^1/_3$ clerici; 2. alegerea parohilor de către credincioşi. Dar principiul ierarhic să se păstreze şi în Mitropolia Ardealului astfel ca Chiriarhul să aibă dreptul de aprobare a tuturor deciziunilor luate de corporaţiunile eparhiale.

După expunerea acestor principii Păr. Prof. V. Şesan le aplică la fiecare articol din lege şi statut, făcând cuvenitele propuneri de modificare.

CONSIDERAŢIUNI GENERALE

Precum se vede atât din expunerea de motive a Consiliului Central Bisericesc cât şi mai ales din studiul Păr. V. Şesan, motivul principal, pentru care se cere modificarea legii şi statutului este ca acestea să fie puse mai bine în acord cu prescripţiunile canonice şi în special cu *principiul ierarhic*, reducându-se totodată numărul şi drepturile mirenilor din diferitele corporaţiuni bisericeşti. Păr. Şesan în ar-

gumentarea sa foarte amănunţită şi documentată se referă la o mulţime de canoane, precum şi la părerile mai multor canonişti, în prima linie la N. Milaş.

Spre a ne putea exprima părerile noastre privitoare la modificările propuse, suntem nevoiţi să facem şi noi o expunere asupra principiilor de bază, de cari trebue să fim călăuziţi la eventuala modificare a legii şi statutului.

Suntem de perfect acord cu Păr. V. Şesan când spune că la legiferarea organizaţiei unei biserici locale, trebue să se ţină seama de toate rânduelile date de Intemeietorul bisericii, Mântuitorul nostru Isus Hristos şi de Sfinţii Apostoli, păstrate în Sf. Scriptură şi în Sf. Tradiţie, în special în sf. canoane. Principiul fundamental al formei de guvernare a Bisericii este cel *sinodal episcopal*, după care autoritatea supremă într'o biserică particulară se deţine de sinodul episcopilor respectivei Biserici, iar în eparhii deţinătorul puterii supreme este episcopul.

Dar din spiritul canoanelor rezultă şi *corolarul* că episcopii nu exercită puterea bisericească în mod *absolutistic*, deoarece ei trebue să ţină seama de dogmele şi canoanele Bisericii, de hotărîrile sinoadelor ecumenice şi ale celor locale din Biserica respectivă, precum şi de sfatul şi conlucrarea clerului eparhial, constituit în organele legale.

Şi nici laicii nu sunt excluşi dela exercitarea puterii bisericeşti, deoarece şi ei au dreptul şi datoria de a conlucra cu clericii şi episcopii. Accentuăm aceasta din cauză că prin proiectul de modificare al Consiliului Central Bisericesc, dar mai ales prin studiul Păr. V. Şesan, din nou se pune în discuţie măsura participării laicilor la exercitarea puterii bisericeşti, propunându-se deoparte reducerea numărului lor în corporaţiunile reprezentative şi executive, iar de altă parte reducerea drepturilor obţinute prin legea şi statutul din vigoare. Episcopii, sunt conducătorii, iar ceilalţi clerici şi laicii conlucrătorii lor în anumite chestiuni. Se ştie că laicii de fapt au şi participat, începând cu cele mai vechi timpuri ale vieţii bisericeşti, la exercitarea puterii bisericeşti şi anume la unele chestiuni ale ramului jurisdicţional al puterii bisericeşti şi mai puţin la ramul învăţătoresc şi cel sacramental. Au participat mai ales la alegerea clericilor şi la administrarea averilor bisericeşti, fără ca prin

aceasta să fi fost ştirbit principiul ierarhic. Dovezi avem chiar din primele veacuri ale vieţii bisericeşti. Chiar şi la sinodul apostolic, în care s'au ales doi candidaţi de apostoli în locul lui Iuda Iscarioteanul au participat şi laicii, fiind de toţi prezenţi în număr de cam 120 (Fapt. Ap. I, 15—26). Apoi la sinodul apostolesc, care a ales pe cei 7 diaconi (Fapt. Ap. VI, 1—7) precum şi la sinodul apostolesc care s'a ţinut pentru rezolvarea certei dela Antiohia, deasemenea au fost prezenţi şi laici. Aşadară chiar şi Sf. Apostoli au admis pe laici să-şi spună cuvântul în chestiuni de importanţă capitală pentru începuturile vieţii bisericeşti. Sf. Ciprian la mijlocul secolului al 3-lea spune că el nu face nimic fără consimţământul poporului (sine consensu plebis, ep. V ad. cler. Carth.), iar despre sinodul african prezidat de acelaş episcop Ciprian dela a. 256 se spune lămurit că s'a ţinut *praesente plebe,* adecă fiind de faţă şi poporul. La primul sinod ecumenic ţinut la a. 325 în Niceia deasemenea au participat şi laici.

Pe lângă aceste dovezi din timpurile primare ale Creştinismului, să vedem ce rol au avut laicii în Biserică la noi, la Români.

Nu numai Păr Şesan, ci şi alţii, atât în prezent cât şi în trecut, au învinovăţit Biserica ardeleană de *protestantizarea* instituţiunilor ei din cauza admiterii laicilor în corporaţiunile bisericeşti. S'a afirmat şi se afirmă că laicii numai sub influenţa calvinismului şi luteranismului din Ardeal ar fi obţinut drepturi atât de întinse în Biserică. Această afirmaţie este absolut greşită, nedreaptă şi în contradicţie cu istoria Bisericii ardelene. Intre alţii mai ales dl prof. I. Mateiu, în lucrarea sa valoroasă: „Contribuţiuni la istoria dreptului bisericesc, vol. I, 1922" a arătat prin dovezi istorice precise că laicii au participat la exercitarea puterii bisericeşti în Ardeal mult timp *înaintea ivirii protestantismului* în Ardeal în jumătatea secolului al XVI-lea. Aducem aici o singură dovadă istorică din cele, la cari se referă dl I. Mateiu. Patriarhul Antoniu al Constantinopolului încă în anul 1391 aprobă ca igumenul mănăstirii stavropighii Peri din Maramurăş, care exercita şi drepturi episcopeşti, să fie instituit prin *alegere* atât de clerici, cât şi de laici, spunând: „şi dacă s'ar întâmpla să moară igumenul, toţi fraţii duhovnici

şi Baliţă şi Dragu Meşter, *cu toţi oamenii mici şi mari* din numitele pertinenţii ale mănăstirii să se adune şi aşa adunaţi *să aleagă* un igumen cu autoritatea şi binecuvântarea noastră" (op. citat p. 28). Prin urmare egumenul dela Peri încă în veacul al XIV-lea era ales de cler şi mireni prin *vot universal.* Dar şi în principatele române alegerea episcopilor se făcea cu colaborarea mirenilor, cu toate că în principate niciodată n'a putut fi vorba de o influenţă mai serioasă a protestantismului. Dl I. Mateiu în lucrarea sa menţionată demonstrează apoi cu dovezi istorice că colaborarea laicilor s'a menţinut din timpurile vechi neîntrerupt până la legiferarea Statutului organic ardelean. Astfel că Mitropolitul Şaguna cu Congresul său din 1868 nu a împrumutat o instituţie străină, ci a rămas pe linia fundamentală tradiţională a organizaţiei noastre bisericeşti, la care a adoptat, potrivit împrejurărilor timpului, elementele vieţii constituţionale, potrivindu-le principiilor canonice.

Canonistul N. Milaş deasemenea este hotărât pentru participarea laicilor la exercitarea puterii bisericeşti, fireşte însă că nu în calitate de conducători supremi, ci ca conlucrători. N. Milaş spune: „numai lucrarea comună, atât a ierarhiei, cât şi a laicilor din Biserică, în cercul unor limite bine stabilite, corespunde spiritului Bisericii ortodoxe de răsărit", şi „păzitorul dreptei credinţe să fie trupul lui Hristos, adecă însuşi poporul" (M. Milaş: Dreptul bisericesc oriental, trad. rom. pag. 182—183). Acelaş canonist arată că în ce priveşte reglementarea raportului dintre clerici şi mireni calea din mijloc e cea mai bună, spunând: „In timpurile mai noui lumea s'a ocupat în multe feluri cu chestiunea aceasta şi se ocupă şi azi mai ales în Bisericile particulare, unde sau din partea ierarhiei se arată o sensibilitate mai mare faţă de drepturile ei, sau din partea laicilor se accentuiază năzuinţa după o legătură activă mai strânsă cu Biserica. Astfel, după cum în orice chestiuue, când se trece peste marginile stabilite, se ivesc certuri, tot aşa s'a arătat şi în chestiunea raporturilor clerului cu laicii: îşi impută unii altora exagerări neîndreptăţite. Apărarea energică a drepturilor ierarhiei e numită de partea adversă *Ultramontanism* sau mai uşor *Clericalism.* Năzuinţa laicilor de a lua parte mai activă la afacerile bisericeşti e numită

de adversari *Protestantism*. Asta produce în Biserică o frecare reciprocă păgubitoare binelui comun. Nu poate fi vorba de ultramontanism sau clericalism când ierarhia își apără drepturile date de canoane, după cum nu e nimic protestant în aceea că laicii tind să conlucre la binele general al Bisericii, dacă doresc să fie membrii activi ai Bisericii. Ca regulă pentru deslegarea chestiunii raporturilor dintre cler și laici ar trebui luat ceeace nu e împotriva spiritului organizării date Bisericii chiar de Intemeietorul ei și anume ceeace apare ca îndreptățit prin practica multor veacuri, începând dela cel dintâiu veac". (N. Milaș op. cit., nota 1 dela pag. 179—180). In privința comentariului aceluiaș episcop Milaș dela can. 64. sin. VI ec., la care Păr. Șesan se referă în studiul său din „Candela" (pag 120), observăm că acel comentar vorbește numai de oprelіștea pentru laici de a ține în public cuvântări de conținut dogmatic. Milaș spune în acest comentar al său următoarele: „Nu li se interzice laicilor, nici nu li se poate interzice după cum spune Zonora în comentarul dela acest canon, să nu învețe despre chestiunile de credință... Biserica nu numai că nu a interzis acest lucru, ci că într'un anumit sens îl și demandă, se vede din... etc.". Așadar acest comentar se poate aduce ca argument mai curând în favorul decât împotriva lărgirii drepturilor laicilor în ce privește exercitarea puterii bisericești. Adevărat că nu am citat acest loc din traducerea rusească, la care se referă părintele Șesan, ci din traducerea românească, care credem însă că e tot așa de aproape de originalul sârbesc, pe care il am în fața mea, ca și cea rusească (vezi: N. Milaș, Canoanele Bisericii ortodoxe însoțite de comentarii, trad. de Dr. N. Popovici și U. Kovincici, Arad, vol. I, partea II, pag. 438—439). Și să nu uităm că atât în Statutul ardelean, cât și în legea actuală, cel mai important ram al puterii bisericești, cel sacramental, de care este condiționată în prima linie atingerea scopului Bisericii, sfințirea și mântuirea credincioșilor, precum și justiția bisericească au rămas în deplinătatea lor în mânile ierarhiei.

Nici pe departe nu se poate face comparație în privința participării elementului mirean la viața bisericească între protestanți și noi. La protestanți clerul are o situație

esenţial deosebită, deoarece la ei clerul nu deţine puterea sa în urma darului dumnezeesc împărtăşit prin taina hirotoniei, ci numai printr'o simplă delegaţie primită dela comunitatea bisericească.

Trebue să ţinem însă seama de împrejurarea că Biserica este un organism viu, care nu poate să rămână staţionar şi petrificat, precum nici n'a rămas, ci a evoluat necontenit în cursul veacurilor până în ziua de azi. In această evoluţie, aproape bimilenară, Biserica, în ce priveşte organizaţia sa, s'a acomodat deosebitelor împrejurări de timp şi de loc, precum şi condiţiilor sociale, între cari a fiinţat, veghind însă ca în această acomodare să nu se calce principiile sale fundamentale de organizare. In privinţa aceasta Milaş spune următoarele: „...Nu se exclude posibilitatea ca o biserică particulară să aibă legile sale speciale în urma împrejurărilor sale deosebite... Legile referitoare la viaţa externă bisericească se pot modifica şi s'au şi modificat *odată cu viaţa Bisericii*... Sinodul Trulan, care a hotărît obligativitatea universală a legilor primite de întreaga Biserică (canoanele), pentru toţi membrii Bisericii, îngădue în canonul 39 şi Bisericilor particulare ca să-şi aibă dreptul lor bisericesc deosebit, spre a-şi administra viaţa lor externă, *conform împrejurărilor locale;* însă acest drept particular în fond, trebue să fie în acord cu legile fundamentale şi universale ale Bisericii, să fie pătruns de spiritul acestui drept universal, şi în particularitatea lui trebue *să urmărească scopul* dreptului bisericesc universal". (N. Milaş: Canoanele Bisericii ortodoxe, trad. de Dr. N. Popovici şi U. Kovincici, vol. I. partea II, pag. 309—311).

Prin urmare normele privitoare la organizaţia bisericească se pot modifica potrivit evoluţiei vieţii bisericeşti şi potrivit împrejurărilor de timp şi de loc. Astfel se ştie că în privinţa organizării elementelor sale constitutive Biserica pe timpul existenţii imperiului bizantin s'a acomodat exact împărţirii teritoriale politice, iar la organizarea demnităţilor clerului dela Patriarhatul din Constantinopol s'a luat ca model curtea imperială bizantină.

Nici astăzi Biserica nu poate fi refractară faţă cu progresul, pe care l-a făcut omenirea în viaţa de stat în timpurile mai recente, dimpotrivă este raţional ca să primească

acele elemente noui de progres, cari nu vatămă principiile canonice şi nu rup legătura cu bazele primordiale ale Bisericii. (Vezi: Dr. V. Şesan: Reflexiuni asupra unificării organizaţiei bisericeşti, pag. 11).

Astfel Biserica nu a putut rămâne străină nici faţă de *regimul constituţional,* care în secolul al XIX-lea a înlocuit forma de guvernare a statelor numită *monarhie absolută.* Constituţionalismul este un produs al timpului recent, care s'a adoptat în cele mai multe state din Europa în secolul trecut după frământări de multe secole ale vieţii de stat. Biserica nu se poate închide ermetic în faţa progresului organizaţiei de stat, care a adoptat această nouă formă de guvernare. Pe timpul sinoadelor ecumenice, când s'au dat canoanele, n'a existat în stat regimul constituţional şi deci pe acel timp Biserica nu putea să ia atitudine faţă de acest regim, dar fără îndoială că Biserica nu ar fi ezitat a-şi spune cuvântul său dacă ar fi fost pusă în această situaţie. Astăzi însă Biserica e obligată să ţină seamă de împrejurările schimbate prin introducerea constituţionalismului în viaţa de stat. De acest adevăr s'a ţinut seama şi la legiferarea organizaţiei Bisericii noastre din 1925, când în legea şi Statutul de organizare a Bisericii noastre s'au primit unele elemente din constituţionalism, având ca model Statutul organic al Bisericii Ardelene alcătuit şi votat pe baza proectului marelui Mitropolit *Andreiu Şaguna.*

Şi deoarece încă şi astăzi, după zece ani de viaţă a Legii din 1925 se contestă canonicitatea ei, în cele următoare vom examina dacă *elementele constituţionalismului* primite în legea noastră stau sau nu în concordanţă cu principiile fundamentale ale normelor de organizare bisericească ortodoxă şi dacă prin întroducerea lor în legea noastră s'a păstrat sau nu canonicitatea organizaţiei bisericeşti.

Spre scopul acesta e necesar să vedem ce este a se înţelege prin *„constituţionalism"*, sau cari sunt elementele caracteristice ale organizaţiei de stat constituţională şi dacă aceste elemente se pot pune sau nu în acord cu canonicitatea. După teoriile cunoscute aceste elemente sunt: *diviziunea sau separaţiunea puterilor, principiul reprezentativ, poziţia capului statului în organismul de stat* şi *garantarea libertăţii individuale.*

I. *Diviziunea puterilor.* In stat se exercită trei feluri de puteri sau activități principale; legislativă, judecătorească și administrativă sau executivă. Cele trei ramuri ale puterii de stat se exercită de anumite organe adecă persoane, puse în serviciul statului. Principiul diviziunii puterilor normează că acelaș organ poate exercita numai acel ram al puterii, care i se atribue în mod normal și dela care și-a primit numirea.

II. *Principiul reprezentativ* se realizează la formarea organelor legislative și chiar și la al celor administrative. In evul mediu erau reprezentate numai unele clase sociale (clerul și nobilimea). In timpul modern însă, prin acceptarea principiului democratic, trebue să fie reprezentate pe bază electivă, și masele largi ale poporului întreg.

III. In privința *poziției capului statului* relevăm că el este organul suprem în stat, totuși nu poate exercita nici un act al atribuțiunilor sale fără conlucrarea miniștrilor. Capul statului este iresponzabil, fiind miniștrii de rezort răspunzători pentru toate actele lui, cari devin efective numai dacă au și consimțământul unui ministru prin contrasemnare.

După puterea, pe care o are capul statului în direcționarea politicei, distingem două forme de guvernare: *pur constituțională și parlamentară.* In forma pur constituțională directiva politică este exclusiv în mâna regelui. Miniștrii sunt responzabili numai față de Suveran și voința parlamentului nu are influință asupra duratei unui minister. La forma parlamentară Suveranul deasemenea numește și revocă pe miniștrii săi, dar trebue să țină seama și de indicația parlamentului și miniștrii sunt responzabili nu numai față de suveran, ci și înaintea parlamentului. Suveranul trebue să procedeze de acord cu parlamentul, însă când crede că ar exista disonanță între opinia majorității parlamentului și cea a țării, poate disolva parlamentul, apelând din nou la corpul electoral.

IV. Ultima caracteristică a constituționalismului este garantarea libertăților individuale prin norme potrivite, de exemplu garantarea libertății personale, a opiniilor, a conștiinței, a cultului, a presei, etc.

Acum să examinăm în ce formă s'au introdus elementele constituționalismului în organizația Bisericii ortodoxe

române şi întrucât stau acestea în concordanţă cu principiile fundamentale şi canonice ale Bisericii.

Observăm că ultima caracteristică a constituţionalismului, adecă *garantarea libertăţilor individuale* prin norme potrivite nu se poate aplica în viaţa bisericească în felul cum se aplică în viaţa de stat, deoarece în Biserică nu se poate pune chestiunea unei libertăţi absolute a opiniilor, conştiinţei, cultului, presei, etc. Libertatea membrilor Bisericii în această privinţă este condiţionată de scopul Bisericii fixat de Intemeietorul Bisericii: mântuirea şi sfinţirea oamenilor. Membrii Bisericii dispun de libertatea de a îndeplini tot ceeace îi apropie de mântuirea şi sfinţirea lor, au deplină libertate de a se folosi de toate mijloacele, ce le pune la dispoziţie Biserica. Legea şi statutul asigură membrilor Bisericii toate drepturile de a participa la viaţa bisericească. Dar această chestiune nici nu s'a pus în discuţie, deci nu vom insista asupra ei. Aici s'ar putea vorbi şi despre libertatea Bisericii faţă de stat, despre *principiul de autonomie*. dar, deoarece prin proiectul de modificare al Legii în privinţa aceasta nu s'a propus nici o schimbare, credem că pe acesta nu este locul să-l discutăm acum. Rămân deci de discutat cele trei dintâiu caracteristice ale constituţionalismului: I. Diviziunea puterilor, II. Principiul reprezentativ democratic pe bază electivă şi III. Poziţia capului statului.

Ad. I. *Diviziunea puterilor* este realizată în legiuirea noastră prin împrejurarea, că exercitarea diferitelor ramuri ale puterii bisericeşti — legislativ, judecătoresc şi administrativ — este atribuită unor organe speciale.

Principiul diviziunii puterilor este în armonie deplină cu canonicitatea, deoarece în felul acesta se asigură mai bine obiectivitatea măsurilor, ce se iau de diferite organe, decât în cazul, dacă acţiuni de diferite categorii s'ar îndeplini de către aceleaşi organe. Bine înţeles de competinţa organelor, cari se compun şi din laici, sunt excluse toate chestiunile aparţinătoare ramului sacramental şi judecătoresc al puterii bisericeşti.

Ad. II. *Principiul reprezentativ democratic pe bază electivă* este întrodus la constituirea organelor reprezentative legislative şi a celor executive, deoarece în acestea sunt reprezentaţi toţi membrii Bisericii, clerici şi mireni.

Anume Adunarea parohială se compune din toţi credincioşii majori de sine stătători, nepătaţi, cari îşi îndeplinesc datoriile lor morale şi materiale faţă de Biserică, iar în Adunarea protopopească şi eparhială precum şi Congresul Naţional Bisericesc, clericii şi laicii sunt reprezentaţi în proporţie de $^1/_3$ clerici şi $^2/_3$ laici, aleşi direct (la Adunarea protopopească şi eparhială) sau indirect (la Congresul Naţional Bisericesc). Alegerea directă a membrilor laici se face prin votul tuturor membrilor adunărilor parohiale, grupaţi pe circumscripţii electorale, iar cea a membrilor clerici de către clerici în colegiile preoţeşti. Tot prin alegere de către adunările reprezentative, se constituesc şi organele executive: Consiliile parohiale, protopopeşti, eparhiale şi cel central.

In ceeace priveşte participarea laicilor la exercitarea puterii bisericeşti, apoi deoarece laicii au fost admişi chiar şi în timpurile cele mai vechi, începând cu timpul apostolic, la conlucrarea cu clericii în anumite chestiuni, mai ales în ce priveşte alegerea gradelor ierarhice superioare şi administrarea averilor bisericeşti, fiind excluşi îndeosebi dela exercitarea ramului sacramental, învăţătoresc şi judecătoresc, şi deoarece laicii nu se împart, ca clericii, în grade deosebite, urmează că participarea lor atunci va fi realizată mai cu dreptate, când fiecăruia i se va atribui aceiaşi măsură de influenţă. Până astăzi în privinţa aceasta nu s'a găsit o altă modalitate de procedură mai justă şi mai perfectă, decât aplicarea principiului reprezentativ electiv. Proporţia de $^1/_3$ clerici şi $^2/_3$ laici s'a stabilit din cauza numărului covârşitor al celor din urmă, luându-se ca model statutul organic din Transilvania. Altcum în organele centrale proporţia este modificată în favorul clericilor, fiindcă în Congresul Naţional Bisericesc raportul clericilor faţă de mireni este aproape de $^1/_2$ la $^1/_2$, iar în Consiliul Central — prin dreptul episcopilor şi a mitropoliţilor de a participa la şedinţe — clericii sunt în majoritate covârşitoare, deasemenea şi în Consiliile eparhiale.

Instanţele judecătoreşti se compun exclusiv din clerici fiindcă la judecarea chestiunilor bisericeşti mirenii nu au fost admişi niciodată în nici o Biserică ortodoxă.

Ad. III. Vedem că cele două caracteristice ale regimului constituţional, separaţiunea puterilor şi principiul reprezen-

tativ electiv, s'au putut adopta integral în organizaţia bisericească fără să se fi rupt legătura cu principiile fundamentale şi cu canoanele. Intru câtva astfel stă lucrul cu caracteristica a III-a: *poziţia capului statului în organismul de stat.* In Biserică, capului statului îi corespunde episcopul. Dar poziţia capului statului în stat după regimul constituţional diferă de aceea a episcopului în Biserică (eparhie).

Referitor la caracteristica aceasta a regimului constituţional vom avea să examinăm două chestiuni: modalitatea de instituire a colaboratorilor şi dreptul de dispunere al Suveranului şi al episcopilor.

In ce priveşte chestiunea dintâiu ştim că în forma regimului pus constituţional Suveranul are putere fără limită la numirea şi revocarea miniştrilor, fiind aceştia apoi responsabili numai faţă de el. In forma parlamentară el numeşte şi revocă pe miniştrii, dar trebue să ţină seamă şi de indicaţiile date de parlament, apoi miniştrii sunt responsabili nu numai faţă de Suveran, ci şi faţă de parlament, având însă cel dintâiu dreptul — în cazul când crede că ar exista divergenţă de opinii între majorităţile parlamentare şi ţară — să disolve parlamentul şi să apeleze la corpul electoral. Prin urmare voinţa Suveranului în regimul pur constituţional se validitează atât cu privire la numirea colaboratorilor săi, a miniştrilor, cât şi cu privire la direcţionarea politicei, pe când în regimul parlamentar voinţa lui trebue să fie în acord cu cea a corpului electoral şi în consecinţă şi cu aceea a parlamentului.

Drepturile episcopilor relativ la exercitarea puterii bisericeşti şi la alegerea persoanelor din corporaţiunile conlucrătoare cu el dela centrele eparhiale sunt cunoscute, prin urmare nu le vom expune aici. Observăm numai că miniştrii se pot asemăna cu Consiliul eparhial, iar parlamentul cu Adunarea eparhială. Dacă privim acum modul de constituire al Consiliilor eparhiale, vedem că, fiind membrii Consiliilor aleşi de către Adunările eparhiale, s'ar fi trecut peste limitele impuse de principiul constituţional şi s'ar fi adoptat un spirit extrem democratic, dacă nu s'ar fi introdus o dispoziţie corectivă prin care s'a dat episcopului dreptul de aprobare. Anume, atât după normele canonice cât şi după principiul constituţional, dreptul desemnării colabora-

torilor revine direct Suveranului, respectiv episcopului. După normele organizaţiei noastre bisericeşti dreptul acesta se manifestă în dreptul de *a aproba* persoanele alese în corporaţiunile reprezentative, prin care act episcopul poate delătura pe cei neagreaţi de el. Aşadar prin acest drept de aprobare episcopul poate face o selecţionare şi astfel se armonizează principiul episcopal şi cel constituţional cu cel democratic, dar un acord deplin se va produce numai dacă episcopul se va înţelege înainte de alegere cu Adunarea eparhială relativ la persoanele de ales.

A doua chestiune, care trebue cumpănită aici, este măsura puterii de dispunere a capului statului şi a episcopului. Capul statului, deşi este autoritatea supremă în stat şi are atribuţii din toate cele trei ramuri ale puterii de stat, totuşi nu poate exercita nici un act fără contrasemnare, deci fără consimţământul unui ministru şi ca atare este iresponzabil, adecă nu poate fi tras la răspundere de către nici un organ al statului. Episcopul însă — conform canoanelor — este responzabil pentru toate actele sale nu numai înaintea lui Dumnezeu, ci şi înaintea autorităţilor superioare bisericeşti şi prin urmare trebue să aibă şi dreptul de a hotărî, iar corporaţiunile de pe lângă el au numai rolul de organe consultative. In acest punct deci, principiul constituţional diferă de cel canonic. Cu privire la adunarea eparhială desacordul s'a înlăturat prin întroducerea dispoziţiei corective, după care episcopul poate trimite hotărârile Adunării Eparhiale spre desbatere la Congresul Naţional Bisericesc, care va decide asupra lor, fie aprobându-le, fie anulându-le. Aşadar Adunarea eparhială nu poate aduce nici o hotărâre care să intre în vigoare contra voinţei episcopului. Referitor la hotărârile Consiliului eparhial îi rămâne episcopului garanţia ce i-o dă selecţionarea consilierilor prin aprobarea dată la alegerea lor. Altcum în plenul Consiliilor majoritatea este de partea clericilor, cari sunt mai dependenţi de voinţa episcopilor. In organele centrale — în urma raportului numeric schimbat în favorul clericilor faţă de raportul dela eparhie — desacordul între cele două principii este eliminat chiar şi mai efectiv.

Episcopatul ardelean în privinţa aceasta, în congresul din Martie 1925, din proprie iniţiativă şi urmând pilda Mi-

tropolitului Şaguna din 1868, prin glasul autorizat al I. P. S. Sale Mitropolitul Dr. Nicolae Bălan, spre a înlătura orice nedumerire a făcut următoarea declaraţie: „Cerem suprimarea articolelor 141 şi 142 din statut, articole, prin cari s'a făcut atârnătoare de episcopi executarea unor hotărâri ale adunărilor eparhiale. Am fericirea să fac împreună cu fraţii episcopi declaraţia că renunţăm la acest drept. Noi nu ni l-am revendicat niciodată, fiindcă ne-am dat seama că orice hotărâre trebue să iasă din înţelegerea desăvârşită a clerului şi poporului deopotrivă". Nici ceilalţi membrii ai episcopatului nu s'au împotrivit din prilejul alcătuirii legii dispoziţiunilor, prin care se pare că s'ar diminua în oarecare măsură principiul ierarhic. Nici în timpul celor 10 ani de aplicare a legii nu ştiu să avem cazuri când aceste dispoziţiuni ar fi produs vre-o perturbare în viaţa bisericească.

Păr. Şesan spune (pag. 151 din „Candela") că Mitropolitul A. Şaguna numai din motive de oportunitate politică şi naţională şi-a călcat pe inimă şi a sacrificat unele din drepturile ierarhice, ca astfel să adune întreg poporul în jurul altarului. Dar noi ne întrebăm cari au fost consecinţele renunţării Mitropolitului A. Şaguna la unele din drepturile ierarhice în favorul organelor sale de colaborare constituite prin Statutul organic? Fost-a această renunţare în paguba sau în folosul vieţii bisericeşti? Ivitu-s'au între marele Mitropolit sau urmaşii lui, sau episcopii din Ardeal conflicte cu organele de colaborare, cari conflicte să fi turburat viaţa bisericească, sau dimpotrivă trebue să constatăm o desfăşurare deplin armonioasă şi în plină ascensiune până în ziua de astăzi? Răspunsul clar îl avem în istoria prea bine cunoscută a celor 7 decenii din urmă.

Pe lângă aceste consideraţiuni generale asupra principiilor de bază, cari au stat la alcătuirea legii noastre mai observăm că asupra chestiunii între cari limite trebue să se mărginească drepturile laicilor la conducerea Bisericii, învăţatul profesor Eus. Popovici dela Cernăuţi, recunoscut ca cel mai mare teolog al Bisericii noastre, s'a exprimat că drepturile laicilor la conducerea bisericii şi cu privire la exercitarea puterii jurisdicţionale pot merge, până unde merg drepturile parlamentelor în monarhia constituţională.

(Vezi: Eus. Popovici: Socotința mea neînsemnată privitoare la conducerea Bisericii României Mari. Cernăuți 1920).

Prin această prismă credem că trebuesc privite *principiile*, cari stau la temelia Legii noastre de organizare, adecă *principiul episcopal ierarhic, constituționalismul reprezentativ electiv și cel de colaborare al clerului cu mirenii.* Prin prisma aceasta vom avea să examinăm modificările propuse la fiecare articol în parte și vom propune și noi câteva modificări.

MODIFICĂRI LA LEGE

Art. 1. Să se primească precizarea ce o face C. C. B. la acest articol, prin care se arată rangul Bisericii noastre între celelalte Biserici locale, dar cuvântul „Patriarhie" să se schimbe cu „Patriarhat", deoarece după uzul de vorbire acceptat în genere la noi sub „Patriarhie" se înțelege mai curând reședința și organismul central de pe lângă patriarh, iar nu Biserica întreagă. De asemenea să se primească propunerea Păr. Șesan ca la cuvintele: „păstrându-și însă, în privința dogmelor", să se adauge: „și canoanelor", deoarece unitatea cu Biserica ecumenică este asigurată nu numai prin unitatea dogmelor, ci și a canoanelor. De asemenea la art. 3 lit. c. din statut după cuvintele: „a trata orice chestiune dogmatică" să se adauge: „și canonică".

Art. 2. Să se primească propunerea C. C. B. de a se adăuga la acest articol episcopia misionară creiată deja prin lege. Celelalte două însă a Maramurășului și Timișoarei, numai dacă organizarea lor se va face până la data modificării legii, pentru ca legea să nu rămână literă moartă.

Art. 3. Nemodificat.

Art. 4. Cu modificare stilară.

Art. 5. Să se primească propunerea C. C. B. și a Păr. Șesan dela aliniatul prim, dar cu următoarea stilizare: „In fruntea Patriarhatului Român stă Sf. Sinod, cea mai înaltă autoritate pentru chestiunile spirituale și canonice și for suprem și ultim pentru chestiunile bisericești de orice natură, cari, după legi și regulamente, intră în competința lui, precum și în toate chestiunile importante și de principii, în privința cărora legile și regulamentele nu precizează

competinţa altor autorităţi". De pildă una dintre chestiunile din urmă ar fi modalitatea instituirii clerului parohial. Sf. Sinod a şi dat un regulament în privinţa aceasta pentru eparhiile unde nu se practică sistemul electoral, dar este întrebare dacă Sf. Sinod sau Congresul Naţional Bisericesc avea competinţa de a reglementa această chestiune.

La aliniatul al doilea modificat dela articolul 5. C. C. B. propune ca Sf. Sinod să aibă „dreptul de-a examina şi sancţiona eventualele abuzuri electorale, cari n'ar fi fost sancţionate de corporaţiunea respectivă, iar în cazuri grave şi deplin justificate, poate chiar disolva corporaţiunile reprezentative ale Bisericii".

Cred că aici poate fi vorba numai despre eventualele abuzuri electorale comise din prilejul alegerilor pentru Adunările eparhiale, precum şi despre disolvarea Adunărilor eparhiale, în cazurile când acestea s'ar abate dela lege, deoarece celelalte corporaţiuni reprezentative, anume Adunările eparhiale şi protopopeşti stau sub supravegherea şi disciplinarea autorităţilor eparhiale potrivit art. 115 şi 128 noui (131 şi 144 vechi) din Statut. Anume la lit. *e*. din art. 131 vechi găsim următoarea atribuţiune a Adunării eparhiale: „consultarea şi luarea măsurilor trebuincioase pentru disciplinarea organelor bisericeşti şi a credincioşilor". Adevărat că C. C. B. propune la locul său să se suprime această literă, care propunere de suprimare însă nu se motivează. Apoi la lit. *e*. din art. 144 vechiu avem următoarea atribuţiune a Consiliului eparhial, secţia bisericească: „a stărui ca Adunările parohiale şi protopopeşti să-şi îndeplinească datoriile după dispoziţiile cuprinse în acest statut", care s'ar putea întregi şi cu dreptul de a se lua măsuri de constrângere în cazuri grave, când acele adunări s'ar abate dela lege, cari măsuri de constrângere să meargă până la suspendarea lor dela funcţionare pentru un timp anumit. Mai corect ar fi dacă acest drept de suspendare s'ar da secţiilor unite ale Consiliului eparhial, precum vom propune la locul cuvenit.

Prin urmare ar rămâne eventualele abuzuri electorale comise din prilejul alegerilor pentru Adunările eparhiale, precum şi disolvarea Adunărilor eparhiale în cazuri grave. Cine poate comite abuzurile electorale? De sigur că numai

persoane singuratice, dintre cari unele pot avea însărcinări oficiale, iar altele, cari ar influenţa în mod vinovat pe alegători sau ar comite alte abuzuri şi fapte punibile din prilejul alegerilor. Dar împotriva tuturor acestora trebue să se ia măsurile cuvenite de forurile disciplinare eparhiale pentru clerici şi mireni: Consistorul spiritual eparhial şi Consiliul eparhial împreună cu episcopul, astfel că nu e nevoe să intervină autoritatea cea mai înaltă a Bisericii, Sf. Sinod. Iar dacă o alegere ar fi viciată, rămâne calea de contestaţie la adunarea eparhială, care în cazuri de neregule sau abuzuri va anula alegerea, căci nu se poate presupune că întreaga adunare eparhială să fi devenit complice cu ceice au comis neregulele şi abuzurile. Ar fi să desperăm pentru viitorul Bisericii noastre, dacă ne-am imagina astfel de cazuri.

In fine rămâne disolvarea Adunării eparhiale „în cazuri grave şi deplin justificate". C. C. B. nu precizează mai deaproape aceste cazuri grave şi deplin justificate. Fireşte că e şi greu de precizat cum şi în ce formă ar putea cei mai aleşi fii ai unei eparhii constituiţi în Adunare eparhială să turbure viaţa bisericească prin hotărîrile lor. In art. 118 nou (135 vechiu) din statut se prevede dreptul episcopului de a nu executa acele hotărîri, cari ar vătăma interesele Bisericii şi ale Statului, trimiţându-le spre examinare şi hotărîre Congresului Naţional Bisericesc, sau după propunerea nouă a C. C. B., acestuia din urmă. Dar mai pot obveni şi cazuri, când adunările eparhiale ar aduce şi alte hotărîri cu călcarea normelor legale sau cari ar trece de cercul lor de competinţă. In privinţa acestor cazuri de asemenea s'ar putea da episcopilor acelaş drept. Ba s'ar putea da acest drept şi unei minorităţi din Adunarea eparhială, aşa cum este prevăzut acest lucru în regulamentul intern al Adunării eparhiale din Arad, şi potrivit căruia 10 (zece) membrii ai Adunării eparhiale pot înainta hotărîrile de acest fel Congresului Mitropolitan spre arbitrare.

Se pot deci soluţiona toate cazurile fără să fie nevoe de măsura atât de drastică a disolvării, prin care să se anuleze dreptul de autonomie recunoscut tuturor părţilor constitutive ale Bisericii prin art. 8 din lege. Dar după disolvarea unei Adunări eparhiale ce ar urma? Fără îndoială că un conflict grav între cei disolvaţi şi ceice i-au ales

deoparte şi Sf. Sinod de altă parte. Un conflict cu urmări incalculabile.

Prin urmare opinez să nu se primească propunerea C. C. B. în privinţa disolvării corporaţiunilor reprezentative eparhiale de către Sf. Sinod, ci la art. 119 nou (135 vechiu) din statut să se adauge şi cazurile când adunările eparhiale ar aduce hotărîri împotriva normelor legale, sau cari trec peste cercul lor de competinţă, aşa cum vom propune la acel articol.

Dar chiar dacă s'ar admite modificarea propusă de C. C. B. aceasta nu se poate aşeza la art. 5 din lege, care determină numai componenţa şi locul Sf. Sinod în organismul bisericesc, ci ar trebui să se pună la art. 3 din statut, unde se fixează atribuţiunile Sf. Sinod. Apoi cred că aceste măsuri ar putea fi mai curând de competenţa Congresului Naţional Bisericesc, care în calitatea sa de corporaţiune centrală reprezentativă este mai competent de a lua măsuri atât de grave, chiar de disolvare a corporaţiunilor de acelaş caracter, reprezentativ.

La acelaş art. 5, C. C. B. propune ca arhiereii vicari să participe la şedinţele Sf. Sinod numai cu vot consultativ, primind însărcinări şi referate pentru studii. Nu se spune care este motivul suprimării acestui drept al arhiereilor-vicari, şi credem că nici nu s'ar putea motiva.

Dacă arhiereii-vicari pot fi şi membrii ai sinoadelor ecumenice, nu poate să existe motiv, care i-ar putea lipsi de calitatea lor de membri cu drepturi depline ai Sf. Sinod. Aşadară arhiereii vicari să rămână membri cu deplin drept ai Sf. Sinod şi deci alineatul al doilea să rămână nemodificat, dar cu stilizarea nouă, următoare: „Sf. Sinod se compune din toţi mitropoliţii, episcopii şi arhiereii vicari în funcţiune şi e prezidat de Patriarh“. Aliniatul ultim propus de C. C. B. la acest articol să se suprime.

Art. 6 şi 7 stabilesc componenţa şi locul Congresului Naţional Bisericesc. Aici C. C. B. propune reducerea la jumătate a numărului membrilor Congresului Naţional Bisericesc deci câte trei de fiecare eparhie, un cleric şi doi mireni, iar nu doi clerici şi patru mireni, cum a fost până acum. Aceasta din cauză că experienţa ar fi dovedit că această corporaţiune, ca şi toate celelalte, ar fi prea mare şi deci

anevoe de adunat şi costisitoare. Păr. V. Şesan este de acord cu această modificare şi mai propune eliminarea atributului de „central" pentru C. N. B., deoarece ar produce bănuiala, că se dă o accentuare prea mare C. N. B. faţă de Sf. Sinod.

Subsemnatul crede ca compoziţia C. N. B. să rămână cea actuală, de oarece numărul de 6 membrii de fiecare eparhie nu este prea mare şi nici cheltuelile nu pot fi prea mari mai ales că C. N. B. în sesiuni ordinare se întruneşte numai odată la 3 ani şi e bine ca în această corporaţiune, care reprezintă Biserica întreagă să putem avea cât mai multe din personalităţile de seamă, clerici şi mireni, ai Bisericii.

Nici atributul de „central" să nu se suprime, deoarece C. N. B. ocupă locul central între celelalte corporaţiuni reprezentative şi deoarece prin acest atribut nu se poate produce nici o confuziune şi nu se dă o accentuare prea mare C. N. B.-ului faţă de Sf. Sinod, fiind locul şi atribuţiunile acestor două autorităţi înalte foarte exact determinate prin lege şi statut.

Art. 7 rămâne nemodificat.

Art. 8 rămâne nemodificat cu o întregire explicativă. Subsemnatul propune ca la aliniatul *a* în loc de cuvintele „obligaţiile lor morale" să se spună: „obligaţiile lor religioase morale".

Art. 9. Aici C. C. B. propune o modificare esenţială, anume ca membrii Adunării eparhiale să nu mai fie aleşi prin vot universal de toţi membrii Adunărilor parohiale, ci Consiliile parohiale să delege din sânul lor prin tragere la sorţi pe câte un membru. Aceşti delegaţi grupaţi pe circumscripţii electorale să aleagă pe membrii Adunărilor electorale. In felul acesta s'ar înlătura frământările electorale şi toate influenţele politice. Păr. V. Şesan deasemenea este de acord cu această propunere din aceleaşi motive. Aşa dar, pe lângă alegerea indirectă existentă a membrilor Congresului Naţional Bisericesc, se propune acum o nouă restrângere a aplicării principiului electiv, ca adecă şi Adunările eparhiale să se constituiască prin alegeri indirecte. Am înţeles acest lucru când a fost vorba de Congresul Naţional

Bisericesc şi când delegaţii acestuia din eparhii sunt aleşi de Adunările eparhiale alcătuite din elementele cele mai de seamă ale eparhiei. Nu înţelegem însă cum s'ar putea lăsa în voia hazardului, prin tragere la sorţi, constituirea Adunărilor eparhiale. Cu motivarea temei de frământările electorale şi de influenţele politice s'ar putea elimina rând pe rând întregul sistem colectiv. Alegerea membrilor Adunărilor eparhiale se face numai odată la 6 ani, astfel că prin aceste alegeri nu se pot produce tulburări în viaţa bisericească, iar spre a ne feri de influenţele politice avem datoria să le împedecăm printr'o *educaţie* serioasă a alegătorilor, ca aceştia, deplin conştienţi de rolul lor, la alegeri să aibă în vedere numai interesele bisericeşti. Practica de 70 ani din Mitropolia Ardealului a dovedit că acest lucru nu este imposibil. Dimpotrivă alegătorii din Ardeal la toate alegerile cu foarte, foarte puţine excepţiuni au trimis în Adunările eparhiale elementele cele mai selecte şi valoroase dintre mireni. Obştea alegătorilor din Ardeal nu s'ar putea împăca niciodată cu această ştirbire a drepturilor sale. Influenţele politice şi străine de interesele bisericeşti se vor putea înlătura mai cu efect, dacă se împiedecă intrarea în Adunările parohiale a elementelor neserioase şi cari n'au o conştiinţă religioasă morală fermă, ceeace se poate face prin o mai exactă precizare a condiţiunilor ce trebue să le aibă alegătorii adecă membrii Adunărilor parohiale. In acest sens vom propune la Statut adausul cuvenit. Aceasta ar constitui o garanţie mai sigură împotriva influenţelor lăturalnice decât un simplu hazard de tragere la sorţi. Ba credem că asupra unui număr restrâns de electori desemnaţi prin tragere la sorţi influenţele politice şi lăturalnice se vor putea validita mult mai uşor decât asupra maselor largi ale membrilor din Adunările parohiale.

In acelaş articol 9 la aliniatul 4 se spune că „Adunarea parohială o formează totalitatea credincioşilor dintr'o parohie". Aceasta însă este o redactare, care ar putea produce confuzii, deoarece Adunarea parohială nu este formată din toţi credincioşii parohiei, între cari se numără şi astfel de bărbaţi, cari nu îndeplinesc condiţiunile legale cerute pentru membrii Adunării parohiale, ba se numără chiar şi femeile şi copiii, cari evident că la nici un caz nu pot fi membri

ai Adunării parohiale. Prin urmare să se complecteze acest aliniat în felul următor: „Adunarea parohială o formează totalitatea credincioşilor dintr'o parohie, cari îndeplinesc condiţiunile dela articolul precedent", unde se spune că acest drept îl au „bărbaţii majori, de sine stătători, nepătaţi, cari îşi îndeplinesc obligaţiile lor (religioase) morale şi materiale faţă de Biserică şi aşezămintele ei".

Aşa dar redactarea acestui articol să fie următoarea:

„Fiecare parohie are o Adunare parohială.

Fiecare protopopiat poate avea o Adunare protopopească.

Fiecare eparhie are o Adunare eparhială.

Adunarea parohială este formată din totalitatea credincioşilor dintr'o parohie cari îndeplinesc condiţiunile dela articolul precedent. Adunările parohiale grupate pe circumscripţii electorale aleg pe membrii mireni ai Adunărilor protopopeşti şi ai Adunărilor eparhiale pe câte o perioadă de 6 ani.

Membrii clerici ai Adunărilor protopopeşti şi eparhiale se aleg de clericii întruniţi în colegii preoţeşti electorale tot pe 6 ani".

Art. 10. Aici se vorbeşte despre organele executive ale Adunărilor parohiale, protopopeşti şi eparhiale, adecă despre Consiliile parohiale, protopopeşti şi eparhiale. După legea în vigoare toate Consiliile se aleg de Adunările respective. C. C. B. propune însă ca Consiliile protopopeşti să fie numite de episcop. Nu arată şi motivele, pentru cari ar trebui să se facă această abatere dela norma generală, şi fiindcă asemenea motive nici nu există, propun ca să rămână în vigoare dispoziţia veche, dar pentru o mai bună precizare redactarea acestui art. să fie următoarea:

„Fiecare Adunare parohială, protopopească şi eparhială îşi va alege pe câte 6 ani un consiliu parohial, protopopesc şi eparhial ca organ administrativ şi executiv al hotărârilor sale. Consiliile protopopeşti se vor alcătui în proporţie de $^1/_3$ clerici şi $^2/_3$ mireni, iar membrii Consiliilor eparhiale — împărţiţi în trei secţii administrativ-bisericească, culturală şi economică, — pentru secţia bisericească vor fi toţi clerici, iar pentru secţia culturală şi economică $^1/_3$ clerici şi $^2/_3$ mireni.

La art. 11 şi 12 C. C. B. nu propune nici o modificare. Păr. Şesan însă deşi nu face o propunere, totuşi subliniază — ca un pium desiderium — principiul că participarea *indirectă*, a clerului şi a mirenilor la alegerea episcopilor ar fi mai aproape de firea lucrului, căci la alegerea de episcop, conform canoanelor votul covârşitor trebue să fie al episcopilor. Sf. Sa spune că un sistem de alegere ideal canonic ar fi, respectându-se şi principiul ierarhic şi admiţându-se şi o colaborare largă a mirenilor, dacă colegiul electoral alcătuit din clerici şi mireni distinşi ar alege trei candidaţi dintre candidaţii ce se găsesc într'o listă aprobată şi recomandată de Sf. Sinod, şi apoi dintre cei trei candidaţi propuşi de colegiul electoral Sf. Sinod alege unul.

Chestiunea alegerii episcopilor a fost foarte mult desbătută şi totuşi C. C. B. a ajuns la concluziunea ca în privinţa aceasta să nu se facă nici o modificare. Păr. V. Şesan ar dori şi aici, ca şi la alte părţi ale legii, să se mai restrângă drepturile mirenilor. Sistemul actual de alegerea episcopilor s'a adoptat în urma motivării că prin sistemul Statutului Şagunian s'ar împiedeca circularea valorilor din Biserica întreagă, favorizându-se regionalismul, deoarece în eparhii s'ar forma „grupări locale în vederea susţinerii unuia sau altuia dintre ceice din vreme îşi pregătesc calea spre episcopie, excluzând adesea dela candidare bărbaţi mai meritoşi şi mai bine pregătiţi, numai pentrucă nu sunt destul de bine cunoscuţi şi agreaţi în localitate". Apoi de alegerea unui episcop, care este şi al Bisericii întregi şi membru al senatului, nu se poate desinteresa nici Biserica în întregimea ei şi nici ţara. (Vezi: Expunerea de motive la Legea pentru organizarea Bisericii ortodoxe române de dl Ministru Al. Lapedatu, 1925).

Fără a mai aduce pe larg toate argumentele cari pledează pentru forma de alegere din Statutul Şagunian, observăm următoarele:

Colaborarea clerului şi mirenilor din eparhia vacantă la alegerea de episcopi în general este recunoscută de canonică, dar sistemul din Legea noastră *nu este canonic*, deoarece canonic este ca la alegere să participe numai clerul şi poporul din *eparhia vacantă*, precum şi episcopii Bisericii întregi. N. Milaş la comentariul canonului 50 car-

taginean spune următoarele: „Dreptul poporului de a alege persoana pe care o doreşte să-i fie episcop şi de a propune pe persoana aceasta sinodului episcopesc spre a fi supusă examenului canonic, spre confirmare şi hirotonire (can. 55 Cart.), acest drept al poporului canonul prezent îl consideră ca un lucru, ce nici nu poate fi altfel...". (N. Milaş. Canoanele, trad. rom. vol. II, p. I, pag. 210). Mirenii şi clerul din alte eparhii sau reprezentanţii lor, afară de episcopi, însă nu pot participa canoniceşte la alegerile de episcopi. Această dispoziţie canonică e şi foarte firească şi logică. Este lucru firesc ca pe scaunul episcopal al unei eparhii să fie înălţată o persoană binecunoscută şi agreată de clerul şi poporul eparhiei vacante, deoarece legătura intimă dintre păstor şi păstoriţi, statornicită pe baza cunoaşterii reciproce mai îndelungate, este o chezăşie mult mai sigură pentru o păstorire rodnică chiar şi dacă alţii din alte eparhii ar fi mai merituoşi şi ar avea o mai bună pregătire.

Această legătură bazată pe dragostea reciprocă nu poate fi timbrată de regionalism dăunător intereselor superioare bisericeşti. Şi prin aceasta nici nu sunt excluşi candidaţii din alte eparhii, dar aceştia să nu caute legătura numai în momentul alegerii. Apoi dacă se iveşte în Biserică o valoare excepţională este de presupus că această valoare nu rămâne necunoscută nici în faţa membrilor Adunării eparhiale din eparhia vacantă, întocmai ca şi în faţa membrilor colegiului electoral, recrutaţi toţi din Adunările eparhiale ale celorlalte eparhii.

Bisericii din Mitropolia Ardealului i s'au făcut imputări de regionalism şi sub regimul actual de alegere, deoarece pe când celelalte părţi ale Bisericii au primit mai mulţi ierarhi din Ardeal, reprezentanţii Bisericii din Ardeal s'ar fi închis cu ziduri chinezeşti faţă de candidaţii din alte părţi din prilejul alegerilor recente. Dar nici unul dintre ierarhii trecuţi din Ardeal în celelalte părţi ale ţării n'au fost aleşi sub regimul actual, adecă de colegiul electoral al *Bisericii*, ci sub regimul vechiu, de un colegiu *politic*. Deci alţi factori, decât reprezentanţii bisericeşti, au avut cuvântul hotărîtor la acele alegeri. Sub regimul actual n'a fost ales nici un ardelean în alte părţi ale ţării, deci cu acelaş drept şi

ardelenii ar putea face imputări celorlalte eparhii că s'au închis cu ziduri chinezeşti. Dacă nu avem în Ardeal nici un ierarh din alte părţi, totuşi avem alţi clerici, preoţi în parohii şi profesori la Academiile Teologice, cari au fost primiţi cu toată dragostea şi-şi desvoltă activitatea lor din viaţa bisericească în cea mai bună armonie cu ardelenii. O dovadă hotărîtoare că eparhiile Ardealului nu ridică bariere de netrecut la hotarele lor, sunt şi alegerile recente de episcopi din cele patru eparhii ardelene, Caransebeş, Arad, Oradea şi Cluj. La nici una din aceste alegeri n'au fost aleşi clerici din eparhia respectivă ci din celelalte eparhii ale Ardealului. Aşadară reprezentanţii celor patru eparhii n'au fost conduşi de nici o consideraţie locală şi tot aşa de bine ar fi putut fi aleşi şi candidaţi din alte eparhii din restul ţării.

In concluzie dorim ca să se revină la forma de alegere din Statutul Şagunian prin Adunările eparhiale cu rectificarea ca la alegere să participe şi câţiva înalţi demnitari ai ţării, cari ar participa la alegere nu în calitate de reprezentanţi ai mirenilor din alte eparhii, ci prin cari şi ţara întreagă îşi va spune cuvântul. Şi pentru ca Biserica să aibă o siguranţă prealabilă şi mai mare că vor fi alese numai persoane vrednice, suntem de acord ca să se primească propunerea păr. Şesan ca la Sf. Sinod *să existe o listă a candidaţilor de episcopi,* care se va întocmi la Sf. Sinod pe baza propunerii episcopilor şi la cererea candidaţilor. La alcătuirea acestei liste îşi va spune cuvântul Biserica întreagă prin Sf. Sinod, care mai are dreptul să se pronunţe, spunându-şi eventual chiar şi cuvântul de veto după alegere prin examinarea alegerii şi prin cercetarea canonică. La alegerea de Mitropoliţi ar participa şi reprezentanţii clerului şi mirenilor din celelalte eparhii, cari alcătuesc Mitropolia vacantă. Alegerea de episcopi va fi prezidată de Mitropolit, iar alegerea de Mitropolit o va prezida Patriarhul. Credem că în felul acesta s'ar reveni la perfecta canonicitate în privinţa alegerilor de episcopi.

Art. 13 şi 14 tratează despre averea rămasă la moartea episcopilor şi C. C. B. propune ca la art. 14 să se adauge dispoziţia că aceleaşi dispoziţii se aplică şi pentru episcopii retraşi sau trecuţi la pensie, a căror avere rămâne episco-

piei, unde au servit. Păr. V. Şesan, ţinând seama de împrejurarea că art. 13 din lege cuprinde o imprecizare şi o inexactitate, dar mai ales o contrazicere, nu numai între două aliniate ale aceluiaş art. 13, ci şi cu art. 15 din lege şi cu art. 90 vechiu din statut, cari prevăd că averea monahilor rămâne întreagă mânăstirii, precum şi cu tradiţia Bisericii, propune următoarea formulare a art. 13 din lege:

„Prin derogarea dela Codul civil, întreaga avere, lăsată de Patriarh, Mitropoliţi, Episcopi şi Arhierei la moartea lor, dacă a provenit din venitele patriarhale, mitropolitane şi episcopale, trece ca succesiune de drept: Patriarhiei, Mitropoliei, Episcopiei în toate trei cazurile, în înţeles local, adecă reşedinţa şi Biserica Patriarhală, Mitropolitană şi Episcopală unde ei funcţionau.

Dacă lasă moştenitori rezervatari, ascendenţi, descendenţi sau ambele categorii, aceştia toţi la un loc, succed numai asupra averii lăsată de Patriarh, Mitropoliţi, Episcopi şi Arhierei, care e provenită din moşteniri personale şi donaţiuni către persoana lor; altfel şi această avere revine în întregime Patriarhiei, Mitropoliei, Episcopiei (în înţeles local), unde ei funcţionau. Impărţirea moştenirei, dacă este, între moştenitorii rezervatari se face după normele Codului civil".

Subsemnatul ţinând seama de motivarea Păr. Şesan expusă în studiul său la VII (pag. 137—141 din „Candela"), este întru totul de acord cu această propunere cu aceea ca să se precizeze că averea lăsată se va adăuga la averea centrală comună a Patriarhiei, Mitropoliei sau Episcopiei, deoarece potrivit art. 27 din lege acestea sunt persoane juridice.

De asemenea sunt de acord şi cu propunerea în privinţa episcopilor retraşi la mănăstiri, că adecă să se facă distincţie între felurile averilor acestora. Averea economisită din veniturile episcopale să rămână Episcopiei unde a funcţionat episcopul, dar averea moştenită sau primită ca dar personal, dacă o duce cu sine în mănăstire, trebue să rămână proprietatea mănăstirii, în care a trăit până la sfârşitul vieţii sale.

Art. 15 rămâne nemodificat.

La Art. 16 şi 17, cari tratează despre instanţele disciplinare şi judecătoreşti, C. C. B. propune reducerea fo-

rurilor judecătoreşti la două în loc de trei din cauză că aceste foruri sunt prea costisitoare şi fac extrem de dificilă obţinerea unei sentinţe definitive. La art. 16 C. C. B. mai precizează că sub clerici se înţeleg preoţii, diaconii şi cântăreţii. Păr. Şesan este de acord cu reducerea instanţelor de judecată la două dela trei, motivându-şi pe larg părerea sa sub III (pag. 129—133 în „Candela") din studiul său, dar totodată face propunerea ca instanţa a doua, *tribunalul spiritual Mitropolitan* să fie compusă nu din clerici ci din toţi episcopii sufragani sub preşidenţia Mitropolitului. Acesta din cauza că sentinţele forului judecătoresc eparhial aprobate deja de episcop nu pot fi apelate la un for compus numai din clerici şi deci instanţa a doua peste sentinţa episcopului trebue să fie un sinod episcopal. Aşa e canonic. Subsemnatul este de aceeaşi părere. Păr. Şesan mai cere, cu drept cuvânt, ca cuvintele: „şi cântăreţi" să fie înlocuite cu „şi celălalt personal bisericesc", ca în art. 150 din statut, deoarece cântăreţii nu se pot număra între clerici. Pentruca redactarea acestui articol să fie cât mai clară, mai propun ca în aliniatul al treilea: „mai mărunte la protopopiat" să se întregească astfel: „mai mărunte la judecătoria protopopiatului".

Art. 18 rămâne nemodificat.

Art. 19, 20 şi 21 din lege tratează despre cheltuelile Bisericii şi ajutorul statului. S'a stăruit mult pentru modificarea art. 19 şi 21 în sensul ca cheltuelile pentru întreţinerea Bisericii şi clerului să se acopere în primul rând de către stat, iar unde Bisericile au averi proprii, statul să acorde ajutoare numai în măsura, în care aceste averi nu sunt suficiente. C. C. B. propune modificarea art. 19 şi 21 în acest sens, precum şi suprimarea art. 20 nu mai este actuală.

Intre timp însă s'a şi adus o lege pentru modificarea art. 19 şi 21, publicată în Mon. Oficial Nr. 101 din 4 Maiu 1936. Iată textul ei:

„Art. 19. Cheltuelile pentru întreţinerea cultului, a slujitorilor şi aşezămintelor Bisericii ortodoxe se vor plăti de către stat, care va scrie în bugetul său anual sumele trebuitoare atât pentru plata salariilor cât şi a cheltuelilor materiale.

Bisericile cu averi proprii fără destinaţie specială la 1 Aprilie 1936 vor acoperi toate aceste cheltueli din veniturile lor. In cazul când aceste venituri acopere numai în parte cheltuelile, statul va plăti diferenţa.

Art. 21. Slujitorii Bisericii şi ai aşezămintelor sale sunt funcţionari publici. Ei se vor bucura de toate drepturile şi se vor supune tuturor obligaţiunilor specificate în statutul funcţionarilor publici numai în ce priveşte plata salarului.

Normele generale de plată a salariilor vor fi fixate printr'o lege ulterioară. Până la întocmirea acestei legi, normele va fi cele stabilite prin statele de serviciu, cari însoţesc bugetul anual al statului".

Urmează acum să se mai facă şi legea pentru normele de salarizare, dar mai bine ar fi dacă normele generale de salarizare s'ar introduce în legea pentru organizarea Bisericii, aşa cum s'a cerut în Congresul Naţional Bisericesc în sesiunea din 1932. Anume pentru personalul bisericesc să se aplice normele de salarizare ale corpului didactic de toate gradele, iar pentru personalul administrativ cele care se aplică funcţionarilor statului. Apoi un regulament special va stabili normele de încadrare tuturor slujitorilor Bisericii şi ai aşezămintelor sale, modalitatea controlului financiar pe care trebue să-l exercite statul, precum şi normele de contribuţie a Statului la bugetele parohiilor cu averi proprii.

Art. 22 rămâne nemodificat.

Art. 23, 24, 25 şi 26 tratează despre fondul general Bisericesc şi despre Eforia Bisericii.

C. C. B. la Art. 23 propune ca între izvoarele, din care se va alcătui fondul general, să fie şi cota de cel puţin 1°/₀ din venitul brut al fiecărei parohii şi eparhii. După redactarea veche Congresul Naţional Bisericesc avea să stabilească, din caz în caz, cota pentru fiecare eparhie în parte asupra veniturilor ei. Cred că mai potrivită este redactarea veche, deoarece legea are să cuprindă principii şi norme generale, iar nu şi amănunte, cari se pot schimba la intervale scurte şi cari sunt de competinţa autorităţilor constituite prin lege. Dacă se cere stabilirea cotei prin lege pentru fondul general bisericesc, tot aşa ar putea să ceară şi Mitropoliile, Eparhiile şi chiar Protopopiatele ca şi în

favorul lor să se fixeze prin lege cotele, cu cari au să contribue părţile constitutive ale Bisericii, cari le alcătuesc.

La art. 24 C. C. B. ca cei doi membrii ai Eforiei aleşi de Congresul Naţional Bisericesc să fie aprobaţi de Patriarh. Păr. Şesan întrebându-se dacă Patriarhul se va pune eventual în opoziţie cu Congresul, în cazul când cei aleşi nu vor corespunde aprecierii lui, şi deoarece aprobarea ulterioară adeseori ar avea numai o aparenţă de superioritate, propune înlocuirea aprobării cu „recomandarea". Subsemnatul este de acord cu propunerea C. C. B., deoarece crede că dacă pe *baza principiului ierarhic* legea dă episcopilor dreptul de aprobare pentru consilierii eparhiali aleşi de Adunarea eparhială, apoi nu poate fi nici un motiv pentru care, aplicându-se şi aici acelaş principiu ierarhic, să nu se dea acest drept şi Patriarhului în privinţa membrilor Eforiei şi chiar şi pentru membrii aleşi ai Consiliului Central Bisericesc.

Păr. Şesan la pag. 125 a studiului său propune ca consilierii eparhiali să fie chiar numiţi de episcopi, nu numai aprobaţi. Atunci de ce să nu se respecte principiul ierarhic şi în privinţa membrilor Eforiei şi a Consiliului Central, căci aşa ar fi consecvent. Şi care ar fi situaţia Patriarhului dacă C. N. B. nu va respecta recomandarea lui.

Tot la art. 24 C. C. B. mai propune modificarea ca Eforia să aibă dreptul de control asupra întregii gestiuni a tuturor averilor din eparhii. Aceasta cu motivarea de a dovedi opiniei publice că Biserica are grija bunei administrări a bunurilor sale şi nu se sustrage dela control. Exercitiul acestui drept de control însă C. C. B. propune să se stabilească de Consiliul Central Bisericesc *după împrejurări şi pentru fiecare caz în parte*. Păr. Şesan spune că este pentru acest control.

Subsemnatul este de părerea ca Eforia să rămână numai cu controlul ce l-a avut până acum, stabilit la pct. f. şi g. art 24 (vechiu) din statut, că adecă să îngrijească şi să controleze ca la eparhii să funcţioneze un serviciu de cassă şi contabilitate şi să observe ca eparhiile să-i prezinte socotelile despre întrebuinţarea sumelor primite dela sau prin Eforie. Anume controlul gestiunii averilor din eparhii să exercită de Adunările eparhiale, cari lucrează în faţa opiniei publice, şi cu mai mare publicitate decât ar fi exer-

citarea controlului din partea Eforiei. Deci nu poate fi vorba de sustragerea dela control. Şi apoi ce s'ar întâmpla în cazurile de coliziune între Eforie şi Adunarea eparhială în privinţa exercitării controlului, având ambele foruri dreptul de a exercita controlul. Dar se vede că nici C. C. B. nu ar da deplină mână liberă Eforiei pentru controlul la eparhii, deoarece adaugă atenuarea că „exerciţiul acestui drept de control se va statornici de Consiliul Central Bisericesc după împrejurări şi după fiecare caz în parte".

Apoi în cazuri de daune cauzate în averea eparhiei cei interesaţi au dreptul de apel la Consiliul Central Bisericesc potrivit art. 26 din Reg. pentru administrarea afacerilor epitropeşti din 1927. Prin urmare cred că nu este cazul să admită acest aliniat nou propus de C. C. B. la art. 24.

C. C. B. propune un nou articol 26 şi adecă: „Eparhia care ar refuza să contribue la fondul general bisericesc cu cota stabilită de Congres, perde dreptul susţinerii ei din bugetul statului potrivit art. 19 şi 21 din această lege". C. C. B. spune că această dispoziţie *în aparenţă* aspră este menită să accelereze constituirea acelui fond general bisericesc, care ar pune Biserica ortodoxă la adăpost de orice primejdie. Dar credem că această dispoziţie nu este numai în aparenţă aspră ci mult prea aspră decât să poată fi admisă. Sancţiunea ar avea de efect denegarea salariilor tuturor preoţilor şi funcţionarilor bisericeşti precum şi a ajutoarelor pentru trebuinţele materiale. Dar ar fi dureros să presupunem că eparhiile numai de frica unei sancţiuni atât de drastice ar putea fi convinse a contribui cu obolul lor la formarea Fondului general. Şi chiar dacă am presupune că vre-o eparhie cândva din motive justificate nu ar putea să contribue, sau şi dacă din motive nejustificate nu ar contribui cu cota stabilită de Congres, s'ar putea oare admite ca din acest motiv, eparhia respectivă să fie pusă în imposibilitate de a mai funcţiona şi să se anuleze întreaga viaţă bisericească? Căci aceasta ar fi efectul acestei sancţiuni. Şi cum pot fi pedepsiţi toţi preoţii dintr'o eparhie pentru un act al organelor centrale eparhiale? Inţelegem dorinţa de a accelera constituirea Fondului general dar credem că nu astfel de constrângeri este calea, care duce la atingerea scopului propus. Altfel nu prin acest fond va fi pusă Biserica noastră

la adăpost de orice primejdie, ci printr'un complex de multe alte lucruri de alt ordin, mult mai importante şi mai efective, decât o avere materială, cât de mare ar fi aceasta.

Cred deci să se suprime acest nou articol.

Art. 26 vechiu rămâne nemodificat.

Urmează art. 27—32 privitoare la averi, beneficii, bunuri, taxe de cult, etc. La art. 28 C. C. B. adaugă dispoziţia că „Patriarhia are singură dreptul de a imprima în tipografia cărţilor bisericeşti cărţile de ritual şi icoanele.". Se creiază deci un monopol pentru cărţile de ritual şi pentru icoane. In statut între atribuţiunile Sf. Sinod avem la lit. *l.* din art. 3 şi aceea că Sf. Sinod are dreptul de „a autoriza tipărirea de cărţi bisericeşti şi de icoane religioase pentru trebuinţele cultului ortodox", prin care dispoziţie sunt luate precauţiunile necesare spre a se păstra unitatea cultului, astfel că propunerea de monopol al C. C. B. poate avea în vedere numai interesul *material* al tipografiei cărţilor bisericeşti, excluzându-se concurenţa altor instituţiuni bisericeşti de asemenea natură. De ce ar fi necesară această centralizare, prin care s'ar tăia dintr'odată activitatea unei tipografii eparhiale cu vechi tradiţii, când şi acestea pot tipări cărţi de ritual şi icoane aprobate de Sf. Sinod?

La art. 29 C. C. B. propune să se adauge întregirea canonică: „Când se desfiinţează o Biserică sau i se schimbă destinaţia, averea ei trece la episcopie, care o va întrebuinţa pentru scopuri bisericeşti". De asemenea la art. 30 adaugă: „Obiectele rituale sacre, care au fost în uzul Bisericii, vor trece la muzeul eparhial oriunde s'ar afla".

Art. 31 privitor la impozitele pentru cult a fost modificat, lăsându-se la aprecierea Bisericii modatitatea utilizării sumelor rezultate din aceste impozite. Pentru ca acest articol să fie şi mai clar propun următoarea redactare:

„Impozitele, cari s'ar stabili prin lege pentru întreţinerea şi ajutorarea Bisericii în genere se vor vărsa la Eforia Bisericii, punându-se astfel la dispoziţia Bisericii Ortodoxe Române spre a fi folosite conform destinaţiei".

Urmează un nou art. 32: „Achiziţiunile de bunuri imobile cu titlu gratuit (donaţiuni) se vor comunica Ministerului Cultelor".

Art. 32 vechiu rămâne nemodificat.

La art. 33 şi 34, cari tratează despre învăţământul religios, C. C. B. nu propune nici o modificare. Păr. Şesan propune însă la art. 33 adausul ca învăţământul religios să se predea „de clerici numiţi de organele şcolare în înţelegere cu chiriarhul local, sub controlul Bisericii" şi numai în caz de necesitate să se poată preda şi de un mirean în mod provizor, tot cu aprobarea chiriarhului.

La art. 34 despre şcolile pentru formarea clerului şi a cântăreţilor nu se propune nici o modificare. Subsemnatul propun un mic adaus: „Programele de studii şi numirea profesorilor se vor face de *autorităţile bisericeşti* potrivit unei legi speciale, al cărei proiect va fi întocmit de Sf. Sinod de acord cu Ministerul Cultelor şi Ministerul Instrucţiunii".

Dar Biserica nu se poate desinteresa nici de învăţământul superior dela Facultăţile de teologie, din absolvenţii cărora se recrutează un contingent tot mai însemnat al clerului nostru. Şi dacă Biserica are dreptul şi datoria primită dela Intemeietorul ei divin de a instrui pe toţi membrii săi în învăţăturile de credinţă, apoi cu atât mai vârtos are dreptul şi datoria de a-şi avea cuvântul său hotărâtor şi în privinţa tuturor instituţiunilor de instrucţie şi educaţie a candidaţilor de preoţi.

Statutul la art. 3 pct. *j.* prevede între atribuţiunile Sf. Sinod şi dreptul de „a-şi da asentimentul la numirea profesorilor dela Facultăţile de teologie şi a supraveghea învăţământul teologic superior din punct de vedere dogmatic". Un caz recent a dovedit cu dureroasă experienţă că numai cu aceste dispoziţii Biserica nu poate avea influenţa ce i se cuvine la Facultăţile teologice. Prin urmare cred că la acest articol să se adauge un aliniat nou în privinţa Facultăţilor de teologie de cuprinsul următor: „La Facultăţile de teologie se pot numi profesori numai dintre persoanele recomandate de Sf. Sinod, care supraveghează şi învăţământul teologic superior din punct de vedere bisericesc, dogmatic şi canonic. Profesorii dela Facultăţile de teologie sunt supuşi forurilor disciplinare judecătoreşti bisericeşti pentru cler în privinţa tuturor abaterilor dela legile biseri-

cești. Sentințele date de Biserică împotriva profesorilor cari se abat dela legile bisericești, și cari sentințe necesită măsuri, ce nu stau în competința organelor bisericești vor fi executate, la cererea Sf. Sinod, de Ministerul Instrucțiunii".

Art. 35 și 36 tratează despre preoții armatei, spitalelor, orfelinatelor și penitenciarelor. C. C. B. la art. 36 propune adausul corect ca preoții spitalelor etc. să depindă de episcopul locului, care are menirea și dreptul de a-i numi.

La art. 37 „despre puterea legală a statutului și modalitățile eventualelor modificări" nu se propune nici o schimbare.

Art. 38, care menține Congresul Mitropolitan din Sibiu până la rezolvarea afacerilor comune episcopiilor Ardealului, se suprimă cu totul de C. C. B. Motivarea C. C. B.-ului spune următoarele despre acest articol: „nu mai are sens și ar fi în contradicție cu Art. 178 din Statut. Acest articol (178) prevede, cum e și firesc, că Adunările eparhiale din Ardeal existente la 1925, funcționează până la expirarea mandatului lor și apoi se constituesc din nou odată și la fel cu celelalte din întreaga țară, pe când art. 38 prevede că Congresul național Ardelean funcționează până la rezolvirea afacerilor comune. Cum însă pe membrii acestui Congres îi aleg Adunările eparhiale, cari constituindu-se din nou, aleg pe membrii pentru Congresul Național din București, este evident — spune motivarea C. C. B. — că Congresul din Sibiu nu se poate constitui din nou și deci art. 38 nu are sens". Și Păr. Șesan crede că este logică această motivare.

Subsemnatul nu este de această părere, deoarece motivarea C. C. B. nu este exactă. Anume art. 38 nu este de loc în contradicție cu art. 178 din Statut, deoarece membrii Congresului din Sibiu nu se aleg de Adunările eparhiale existente la anul 1925, cum spune motivarea C. C. B., ci membrii acestui Congres se aleg prin vot obștesc în Adunările parohiale de totdeauna, grupate pe circumscripții electorale, precum prevede și acest art. 38 prin dispoziția că Congresul va continua să funcționeze *„cu acelaș mod de constituire"* din trecut. Deci expirarea mandatului Adună-

rilor eparhiale existente la anul 1925 nu împiedecă şi nici n'a împiedecat constituirea din nou a Congresului din Sibiu, care s'a şi constituit şi după expirarea acelui mandat. Prin urmare nu există nici o legătură între art. 38 din lege şi art. 178 din Statut. Un motiv de desfiinţare a acestui Congres Mitropolitan şi a organului său executiv, Consiliul Mitropolitan, ar fi numai dacă n'ar mai exista afaceri comune ale episcopiilor din Mitropolia Ardealului, pentru rezolvarea cărora s'au menţinut aceste corporaţii prin art. 36, ceeace nu se afirmă de C. C. B. şi nici nu este cazul. Până când există afaceri comune ale episcopiilor din Ardeal *are sens* acest articol, care deci să se menţină nemodificat.

Dar subsemnatul vede menţinerea acestor corporaţiuni mitropolitane şi prin altă prizmă. Organizaţia actuală a Bisericii noastre se caracterizează printr'un centralism accentuat în defavorul organizaţiei mitropolitane, deşi organizaţia mitropolitană este mult mai veche decât cea patriarhală, nu numai la noi, ci şi în toate Bisericile creştine. Inainte de constituirea patriarhatelor au existat numai mitropoliile ca organizaţii superioare eparhiilor, şi abia mai târziu s'au format unităţile bisericeşti mai mari, exarhatele şi patriarhatele. Sistemul patriarhal apoi a evoluat în dauna celui mitropolitan, reducându-se atribuţiile autorităţilor mitropolitane în favorul conducerii centrale, dar credem că şi în dauna unei mai bune administraţii bisericeşti. Căci un organism cu cât este mai mare, cu atât reclamă şi organizaţie mai complexă. Apoi mitropoliile, din cari se compune Biserica noastră, formează şi unităţi bine distincte deolaltă în urma desvoltării lor istorice îndelungate. Nu se potriveşte pentru toate acelaş şablon de organizaţie şi fiecăreia ar trebui să i se dea libertate mai mare de a se îngriji de interesele sale locale şi speciale. In legea noastră actuală mitropoliile sunt prevăzute numai ca instituţiuni canonice şi istorice. Prin propunerea C. C. B. de a se suprima art. 156 din statut se desfiinţează şi umbra de sinoade mitropolitane de până acum, care n'ar trebui suprimate, ci investite cu mai multe atribuţiuni. In organizaţia mitropolitană mai desvoltată am avea o punte de trecere dela eparhie la Patriarhat, şi prin urmare o reînviere a sistemului mitropolitan în cadrele Patriarhatului ar fi numai în interesul superior

bisericesc. Un început în acest sens pentru Biserica întreagă va fi forul apelativ dela mitropolii pentru judecarea clericilor, în care început trebue să vedem o tendinţă de descentralizare binefăcătoare şi de reînviere a organizaţiei mitropolitane. Nu propun ca dela acest început să trecem mai departe şi să se creeze şi celelalte organe reprezentative şi executive la toate mitropoliile, atunci când se propune a se suprima şi sinoadele episcopeşti, mitropolitane, dar cred că nu este în interesul Bisericii desfiinţarea şi a celor din fiinţă în Mitropolia Ardealului, cari au o tradiţie veche şi un trecut glorios în viaţa bisericească şi naţională, peste care nu se poate trece.

Art. 39—43 (vechi) tratează despre fondul bisericesc ortodox român al Bucovinei. La Art. 41 nou (42 vechiu) C. C. B. propune modificarea ca bugetul anual al Fondului să se aprobe de o comisie compusă din un delegat al Ministerului de Agricultură şi domenii, unul al celui de Culte şi un delegat al C. C. B., iar la art. 42 nou (43 vechiu) C. C. B. propune modificarea ca din comisiunea, care va elabora regulamentul pentru aplicarea dispoziţiunilor din lege privitoare la Fond să facă parte, pe lângă reprezentanţii Ministerului de Agricultură şi Culte, un reprezentant al C. C. B., iar nu al Mitropoliei Bucovinei, cum era în vechiul text.

La art. 43 *n* (44 vechiu) C. C. B. a adăugat dispoziţiunea că pădurile date de stat pentru folosinţă episcopiilor să se exploateze potrivit unui regulament aprobat de C. C. B. şi s'a mai prevăzut că şi Patriarhia are dreptul la 1000 hectare pădure.

Art. 45, ne mai fiind nevoie de el, s'a suprimat.

C. C. B. propune un nou art. 44, în care se prevede că „Averile Bisericii din Basarabia administrate până acum de o Eforie specială, se vor împărţi între cele trei eparhii basarabene pe baza propunerilor făcute de o comisiune compusă din trei delegaţi desemnaţi de episcopii respectivi, lucrând sub preşedenţia unui delegat al C. C. B. In cazul când nu s'ar cădea de acord, sau una din cele trei părţi ar fi nemulţumită, va hotărî C. C. B. ca ultimă instanţă". Acest articol nou s'a adăugat din cauza conflictului, ce

există între cele trei eparhii basarabene pe chestiunea averilor bisericeşti din Basarabia. Păr. Şesan propune ca acest articol să nu intre în legea prezentă, care cuprinde dispoziţii generale pentru întreaga Biserică, pe când articolul respectiv priveşte o chestiune cu totul particulară şi care să formeze textul unui articol-lege separat.

Art. 46, ultim cu textul: „Toate legile şi regulamentele contrarii acestei legi şi statutului ei sunt şi rămân abrogate" — rămâne nemodificat.

(Va urma) Dr. NICOLAE POPOVICI—ARAD

BIRUINȚA VREDNICIEI

De HORIA TECULESCU
Directorul Liceului de băieți din Sighișoara

Sunt aproape 30 de ani de atunci...

In clasa a II-a a liceului „Andrei Șaguna" din Brașov apare un nou coleg, speriat o clipă de săvăpăierile neastâmpărului nostru, al celor mai vechi și, deci, mai îndrăsneți. Tinerețea, stăpânită de sinceritate, ne-a îmbiat repede la împrietinire. Privirile noastre s'au întâlnit abia de câteva ori și sufletul ni s'a deschis.

Faptul că învățase întâia clasă la un liceu unguresc și răspundea fluent la limba maghiară, ne-a trezit admirația. Apoi, am fost nevoiți să observăm că băiatul ăsta cumpănit ne dă de gândit și la celelalte studii. Se părea un adversar periculos, dar ne-a devenit un bun prieten, căci nimic din trufia celui care știe mai mult nu-l stăpânea. Dimpotrivă, săritor la necazuri și surprinzător de cald în privire, el își asigură în grabă prietenia tuturor colegilor. Și, dacă L. Blaga, neputându-și stăpâni ironia la adresa neputinței pretențioase, era temut și respectat, *N. Colan* era iubit de toți.

Fără să-și dea seama, el se făcea, încă de-atunci, tuturor toate, lăsând să se întrevadă misiunea lui de azi.

Așa l-am observat 7 ani de zile. Nu numai ca elev harnic, răspunzând limpede la orice lecție banală, ci ca tânăr care știa să dăruiască, la societatea literară, ceva din prisosința sufletului. Nu mai știu titlul unei nuvele care provocase o aprinsă discuție, dar o adiere de parfum de viorele păstrez în amintire și astăzi.

Toamna anului 1914 ne-a întâlnit din nou, la Sibiu. N'aș putea spune că toți aveam pasiunea răsfoirii Bibliei lui Șaguna. Dar amicul Colan era un zelos cetitor al scrisului „cu potcoave" și poate numai plăcerea lecturii cronicarilor a fost la aceeaș înălțime, dovadă pseudonimul lui, „Neculce", cu care începuse să iscălească cronicile din „Revista Teologică", de sub conducerea celui mai apreciat

şi mai iubit profesor, N. Bălan. Societatea literară „Andrei Şaguna“ trezia închinarea adâncă a celor cu o vocaţie pentru cuvântul lui Hristos, iar N. Colan era şì acì mereu prezent.

Furtuna marelui răsboi l-a purtat prin Basarabia, contribuind şi acolo la răspândirea luminii, prin colaborarea la „România Nouă“. Pentru completarea cunoştinţelor i-au slujit anii de temeinică pregătire la universitatea din Bucureşti şi spre 'ncoronare, studiile speciale de teologie făcute în Germania.

Acum, tânărul teolog, profesor şi rector al Academiei din Sibiu, observat de ochiul ager al arhiereului înţelept Nicolae îşi pune plugul în brazdă şi ară adânc...

După aproape 20 de ani da muncă, iată biruinţa vredniciei: cărturarul transfigurat de înalta misiune a evangheliei lui Hristos e astăzi episcop al Clujului. Şi iată cum îşi înţelege el misiunea: „Se spune că preotul trebue să fie îngerul satului. Atunci vlădica trebue să fie arhanghelul unui colţ de ţară, vestitorul evangheliei lui Hristos şi al mântuirii naţiei româneşti cu cuvântul, cu fapta şi cu pilda vieţii sale“.

Calităţile noului arhiereu fiind cunoscute, iar idealul lui aşa de limpede precizat, spre episcopia ortodoxă din Cluj putem privi cu linişte şi cu încredere. Arhanghelul păzitor e de-acum acolo şi el crede în „destinul de mărire a neamului, sub domnia Regelui Carol II-lea“, şi acestui crez îşi va închina viaţa.

Acum incepe zidirea cea mare la Cluj, în oraşul universităţii, care trebue, alături de biserică, să afirme şi justifice prin fapte de cultură drepturile noastre de stăpânire asupra acestui pământ, căci nu-i de-ajuns să se îndrepteze turnurile mândrei catedrale spre cer, ci e de mai mare preţ înălţarea sufletelor spre Dumnezeu... iar vrednicia cinstită va birui din nou.

HORIA TECULESCU

ATITUDINI

BISERICA ORTODOXĂ LA SERBĂRILE JUBILARE ALE „ASTREI"

La serbările jubilare ale „Astrei" ce-au avut loc în Blaj, Biserica noastră ortodoxă a fost dăruită de Dumnezeu cu o zi de mare mângăiere și bucurie duhovnicească. Inițiatoare a vrednicei „Asociații" prin marele și neuitatul ei ierarh, Andrei Șaguna, luptătoare neobosită pentru cultura, pentru unitatea și libertatea poporului nostru, — recunoașterile din „ziua Astrei" de cari s'a împărtășit cu îmbelșugare din partea înțeleptului Suveran al neamului românesc, au venit ca sub impulsul misterios al dreptății divine ce nu întârzie niciodată prea mult să dea fiecăruia ceeace i se cuvine.

Ne-a fost dat astfel să privim cu ochii înlăcrimați de bucurie, revărsându-se chiar în cetatea Blajului cea mai bogată slavă, cea mai strălucitoare apoteoză peste Biserica care a luptat suferind pentru scumpul ei popor și-a suferit fără cârtire și fără să bată azi monedă din meritele ei.

Bucuria a început din biserica ortodoxă care se ridică falnic și fermecător în cel mai dominator loc al Blajului, străjuind Câmpia libertății lui Șaguna și a lui Avram Iancu. E așa de scumpă această biserică din Blaj. Din primul moment sufletul ți se contopește cu ea, de nu-l mai poți despărți. E un colț duios al Blajului și al sufletului ortodox; în fiecare moment te întorci iarăș la ea ca la o vatră părintească, ca la o mamă care te primește cu bucurie.

Și mai duioasă și mai frumoasă a fost în dimineața de Duminecă 20 Sept. Imbrăcată toată în covoare și verdeață era ca o coborâre densă a românismului celui mai autentic, mai plin de vraja tradiției. Slujba sf. liturghii, săvârșită de un sobor de preoți, în frunte cu P. S. Sa Nicolae al Orăzii, în prezența întregei ierarhii ortodoxe ardelene și a celui mai ales public intelectual din tot Ardealul, predica, palpitantă de românism, a P. S. Nicolae, au fost preludiul marilor bucurii ce aveau să urmeze. O parte din corul mixt al școalei normale din Sibiu, sub conducerea maestrului T. Popovici, dădea răspunsurile.

La ora 10 și ceva se aud pe străzi uralele poporului: sosea M. S. Regele. Inalții prelați, în frunte cu I. P. S. Sa mitropolitul Nicolae și preoții în odăjdii ies în ușa bisericii întru întâmpinare. Mulțimea așteaptă înfiorată. M. Sa Regele și Măria Sa Marele Voevod Mihai, însoțiți de I. P. S. Sa Nicolae, apar sprinteni, zâmbitori, într'o dispoziție fericită. Intre Augușții nou veniți și mulțimea din biserică se stabilește un simțit circuit de comuniune sufletească. Credincioșii îi pierd din ochi de dragi. M. Sa se bucură de mulțumirea și satisfacția ce se citește pe fețele tuturor. Regele nostru iubit, Regele nostru ortodox

ca şi noi, se închină cu noi în fața aceluiaşi altar, la care oficiază acum slujba invocării Duhului sfânt, I. P. S. Sa Nicolae. Simțim pe M. Sa înfrățit cu noi în acest colț duios al sufletului românesc care este biserica ortodoxă ce se ridică. Ortodoxia îşi face intrarea în Blaj, cu prestigiul falnic de Biserică a neamului şi a țării.

După încheerea sfintei slujbe religioase, lumea ortodoxă se duce în Palatul cultural unde are să se țină şedința festivă a „Astrei". La $11^1/_2$ îşi face apariția M. Sa Regele şi Măria Sa Marele Voevod Mihai, întovărăşiți de Inalții prelați ai celor două Biserici şi de membrii guvernului. Salutați cu urale nesfârşite M. Sa şi Marele Voevod împreună cu toată suita iau loc pe scena sălii la masa prezidențială.

Nu mai amintim de celelalte discursuri frumoase ce s'au ținut. Ele au fost publicate în ziare. Ne oprim numai asupra cuvântării M. Sale Regelui, plină de cea mai substanțială cugetare şi de cea mai perfectă înțelegere şi dragoste pentru realitățile şi postulatele actuale ale Românismului şi asupra cuvântării de caldă iubire de neam a I. P. S. nostru mitropolit Nicolae, cari au dat pecetea lor întregei serbări, cari au fixat sensul acestei zile. Cu superioară înțelegere a semnului sub care a stat „ziua Astrei", luminată de prezența Suveranului animator al energiilor neamului sub toate raporturile, I. P. S. Sa Mitropolitul nostru a afirmat cu glas de arhanghel postulatul că precum în trecut sufletul neamului a rămas unul şi nedespărțit, măcar că ne despărțeau hotare, tot aşa, ba cu atât mai mult el trebue să rămână de aci înainte unul. Cele patru puncte deosebitoare nu au reuşit să pătrundă din conştiința livrească a câtorva teologi în adâncimile de fond ale sufletului românesc, ca să devină puncte despărțitoare de frați, hiatusuri între două părți ale neamului. Trupul şi sufletul națiunii este unul ca şi trupul lui Hristos, şi aşa va rămânea în veci, căci e voia lui Dumnezeu ca tot ce e organic una să nu poată fi divizat. Pasiunea aceasta pentru păstrarea unității şi originalității sufletului românesc a fost scumpă totdeauna Bisericii ortodoxe ardelene. Nu o pasiune sectară pentru binele propriu, în nepăsare de interesele totalitare ale neamului, a fost cea care a stăpânit şi stăpâneşte Biserica ortodoxă. Ea a mânat pe Şaguna să întemeieze „Astra" pentru a preîntâmpina depărtarea între frați, ea a mânat pe mitropolitul Mețianu să meargă în 1911 la jubileul de 50 de ani al „Astrei" la Blaj, nesocotind gândul că această faptă ar putea fi interpretată într'o lumină puțin favorabilă Bisericii ortodoxe. Ea a mânat pe actualul mitropolit să facă acelaş gest de largă generozitate şi să spună memorabilele cuvinte: *„La 1848, mitropolitul Andrei Şaguna a venit la memorabila adunare de pe Câmpia libertății, iar la 1911, cu ocazia aniversării semicentenarului „Astrei", tot octogenarul mitropolit Ioan Mețianu a venit la Blaj de sigur cu conştiința superioară că erau chemați să reprezinte ori unde şi astfel şi aici în colaborarea fraților de acelaş sânge şi de aceeaş limbă aspirațiile integrale ale națiunii române"*.

Dar ceeace a fost unic la Blaj de astădată, a fost recunoaşterea din partea M. Sale a acestei superioare detaşări de egoism a Bise-

ricii ortodoxe. Cuvântul M. Sale a fost aproape întreg o regală confirmare a I. P. S. S. mitropolitului nostru pentru punctul de vedere pe care l-a exprimat şi pentru dragostea ce-L animă pentru unitatea indestructibilă a sufletului românesc. Vorbind întâi de meritul covârşitor al mitropolitului Şaguna, a cărui elev indirect prin dascălii Cionca şi Murgoci s'a mărturisit, şi trecând apoi la cuvintele I. P. S. Sale mitropolitului nostru, pe care le-a aprobat întocmai cu mare bucurie, M. Sa Regele şi-a dovedit o mare putere de pătrundere arătând că vede continuitatea de linie a Bisericii ortodoxe ardelene dela primul ei mitropolit până la cel de astăzi. Biserica noastră trebue să-şi sape cu mândrie în conştiinţă cuvintele M. Sale Regelui. Vorbind de dascălul Cionca M. Sa a spus:

„Adăpat la marile credinţe naţionale ale Mitropolitului Şaguna, el a infiltrat în sufletul Suveranului României de astăzi, idealul că Românii sunt un singur neam nedespărţit pe vecie".

Dar nu numai prin cuvinte şi-a arătat M. Sa mulţumirea şi aprobarea pentru opera şi pentru direcţia sufletească a Bisericii neamului, ci şi prin alte înalte gesturi regale. După şedinţa festivă a „Astrei", în reşedinţa mitropoliei din Blaj, M. Sa îmbrăţişându-L pe I. P. S. Sa mitropolitul nostru, a îmbrăţişat în persoana I. P. S. Sale întreaga Biserică ortodoxă din Ardeal, marea luptătoare şi mucenică a neamului. Acelaş înţeles îl vedem şi în înalta decoraţie „Meritul Cultural clasa I" pe care a acordat-o M. Sa, I. P. S. Sale la masa care a avut loc după aceea.

SIRE, Biserica ortodoxă din Ardeal Vă mulţumeşte din adâncul inimii pentru marea satisfacţie sufletească pe care I-aţi acordat-o în 20 Septemvrie, la Blaj.

Dr. D. STĂNILOAE

FRANCMASONERIA LA STÂLP

Nici prin gând nu ne trece să tăgăduim cumva că în societatea românească de astăzi nu s'ar pune, masiv şi răspicat, problema orientării noastre spre românismul pur, tradiţionalist, autentic, aşa cum l-a văzut geniul lui Eminescu, aşa cum l-a predicat sfânta mânie paulesciană împotriva tuturor mărfurilor de import care-i împestriţează şi-i pocesc fiinţa, aşa cum îl încheagă în văpaia dragostei de neam Nichifor Crainic bunăoară. Dimpotrivă! Suntem în pragul unei convertiri totale, unei întoarceri ca cea a fiului pierdut din evanghelie, spre valorile cari ne-au zidit dealungul veacurilor epica noastră rezistenţă etnică: Biserica şi Naţiunea. Cele aproape două decenii de împreună vieţuire a tuturor Românilor ajunşi în ţara făgăduinţii, ne-au arătat cu o dramatică violenţă că în trupul României rotunjite peste cele opt sute de mii de cruci de eroi încă nu s'a sălăşluit acel suflet unitar care să ne acordeze cadenţa bătăilor inimii cu graiul gliei strămoşeşti şi cu chemările cerului care ne-a ocrotit totdeauna. Un duh protivnic contopirii noastre sufleteşti muşcă fără odihnă din trupul neamului. Cunoaştem câteva din slujile sale

viclene. Ele lucrează pe categorii sociale. Jos, în pătura țărănească, operează ca'n codru sectele; între muncitori, dă asalt comunismul; sus, în pătura cultă, conrupe francmasoneria.

Acesteia din urmă nu i se poate tăgădui o râvnă specială întru frângerea solidarității noastre naționale. Francmasoneria lucrează la pulverizarea temeliei statelor naționale și creștine. Intru îndeplinirea scopului său, ea merge pe două căi paralele și sigure: distrugerea națiunii și distrugerea bisericii creștine.

Prin glasul unui singur om — Nicolae Paulescu — primejdia a ajuns la urechile țării. Discipolii săi, grupați în jurul „Buletinului Antiiudeomasonic" și „Calendarului" au strigat metodic și insistent că ne înecăm de nu alungăm din vreme hiara cea cu multe capete de pe plaiurile noastre. Știm cum a plătit acesta din urmă cutezanța de-a fi tulburat sinistrele liturghii luciferiene. Această tradiție antimasonică a fost reluată anul trecut, cu sfântă violență, de-o revistă cu un nume năprasnic ca adevărul, „Sfarmă-Piatră", care a isbutit să strângă alături de vajnicii luptători naționaliști Nichifor Crainic și Al. Gregorian, un braț de condee ascuțite ale unor tineri cu cugete curate ca roua dimineții. După ce-a isbit săptămână de săptămână „în toate burțile cu șorțuri", sora de cruce a „Gândirii" — cum i se mai spune — a poftit la o spovedanie înaintea țării întregi un mănunchiu dintre cele mai reprezentative personalități ale Bisericii și culturii românești, ca să se rostească asupra francmasoneriei. In acest scop, „Sfarmă-Piatră" a formulat următoarele întrebări:

1. Ați fost și sunteți francmason, sau ați fost și nu mai sunteți, sau nici n'ați fost și nici nu sunteți? 2. Care este opinia Domniei Voastre despre francmasonerie? 3. Credeți că este vre-o deosebire între Loja Națională și Marele Orient? 4. Cine dirijează activitatea masoneriei. 5. Credeți că pot fi membri ai francmasoneriei preoții, magistrații și ofițerii? 6. Este compatibilă calitatea de mason cu acea de luptător naționalist? 7. Sunteți pentru desființarea masoneriei?

Din buchetul puținilor curagioși — tot atâtea conștiințe curate — cari au zorit să dee cuvânt de povață țării întregi, noi reproducem, fără alt comentar, răspunsurile I. P. S. Mitropolit Nicolae al Ardealului și a P. S. Episcop Nicolae Colan al Clujului.

Iată pe cel dintâi:

1. N'am făcut parte niciodată și nu fac nici astăzi din asociația numită francmasonerie.

2. Consider francmasoneria un mare pericol pentru neam și pentru credința creștină. Concepția ei despre lume și despre om e diametral opusă ideii creștine și naționale, ducând la o perpetuă turburare a ordinei sociale și la un amoralism iresponsabil și anarhic. Persoana omenească nu e pentru francmasonerie o realitate independentă și perzistentă în veac, ci o mască trecătoare a unei forțe universale, aceeaș în toate, care ea lucrează, rămânându-ne nouă doar iluzia personalității, a responsabilității și

a varietății dela om la om și dela neam la neam; o iluzie care încetează prin moarte, când flacăra care a palpitat o clipă în noi recade în marele foc cosmic pentru a reveni apoi sub alte măști, numite persoane.

Francmasoneria, cu concepția ei panteist-naturalistă despre lume, e un adversar al ideii naționale, neînțelegând sensul și valoarea eternă a fiecărei națiuni, unică și ireductibilă în originalitatea ei. De aceea francmasoneria e internațională, iar atitudinea similară față de persoana omenească o duce spre comunismul anulator al principiului personal.

Francmasoneria nu cunoaște motive mai serioase pentru o viețuire morală, neadmițând nemurirea personală. De altfel, ea însăși se declară pur umană, repudiind orice credință în ajutorul dumnezeiesc și reducând astfel viața omenească la un naturalism limitat între legi imutabile.

Francmasoneria manifestă față de creștinism o ostilitate categorică. Sunt cunoscute măsurile dușmănoase pe cari le-a luat francmasoneria împotriva Bisericii și preoțimei în statele în cari a ajuns atotputernică, iar opiniile ei profund jignitoare la adresa Bisericii și a preoțimei au fost date la iveală în repețite rânduri de oameni cari s'au ocupat o viață întreagă cu demascarea ei.

3. Nu cred că există vre-o deosebire reală între Loja Națională și Marele Orient. Aceasta s'a dovedit cu documente în puțina, dar temeinica noastră literatură antimasonică recentă. Cum ar fi națională și creștină Loja Națională care își are și ea evreii ei, e drept mai puțini decât Marele Orient? Numai legătura strânsă între ambele explică zelul cu care presa evreiască sprijină pe reprezentanții Lojii Naționale, ca și acea numită „filosofie" străină și opusă creștinismului pe care fruntașii ei o afișează.

4. Numele căpeteniilor celor mai înalte ale francmasoneriei sunt ținute în secret. Dar e cunoscut că evreii sunt prezenți în toate lojile în mare număr și sunt factorii cei mai hotărâtori în francmasonerie. In trecutul apropiat conducătorii cei mai de vază ai francmasoneriei au fost evreii. De altfel, francmasoneria e în strânsă dependență de organizația B'nai Berith, o francmasonerie pur evreiască. Membrii evrei ai francmasoneriei fac parte și din lojile B'nai Berith, ale cărei idei le aduc în lojile francmasone. Toată nomenclatura din ritul francmason, fiind evreiască, dovedește iarăși marea influență a evreilor în francmasonerie.

5. Nici preoții, nici magistrații și nici ofițerii nu pot fi membri ai francmasoneriei. In ce privește pe preoți imposibilitatea de a aparținea francmasoneriei este evidentă, dat fiind caracterul antícreștin al ei. Magistraților și ofițerilor le impune să nu facă parte din loji, nu numai calitatea lor de români și de creștini, ci și faptul că ei trebuie să împlinească poruncile autorității legale, la ceeace s'au obligat prin jurământ, iar francmasoneria îi obligă tot prin jurământ, să împlinească ordinele unor autorități nelegale, oculte,

ordine cari cu siguranţă vin adeseori în conflict cu ordinele autorităţilor legale, dat fiind că terenul de frunte pe care lucrează francmasoneria este cel politic. Un stat ai cărui slujitori ascultă, în aceleaşi chestiuni de viaţă publică, şi de o altă autoritate, ocultă, e subminat zi de zi. Cum mai rămâne apoi cu conştiinţa acelor inşi, cari fac privitor la aceleaşi chestiuni două jurăminte; pe unul trebue să-l calce. In special ofiţerilor, apărători ai ţării, li se impune să nu stea în slujba vre-unei organizaţii care le poate porunci să lucreze împotriva intereselor ţării lor.

6. Din cele spuse la punctul doi este evident că între calitatea de mason şi cea de luptător naţionalist este o incompatibilitate categorică.

7. Da, sunt pentru desfiinţarea masoneriei. Sunt sigur că prin desfiinţarea ei multe rele de cari suferă viaţa noastră publică şi de stat, ar înceta să mai existe. Eu îi rog pe aceia dintre intelectualii şi dintre bărbaţii noştri politici cari s'au lăsat amăgiţi de masonerie şi au intrat în rândurile ei, să renunţe a-şi mai sorbi înţelepciunea din apele străine şi fade ale ei şi să se întoarcă la izvorul continuu împrospătat din adâncuri, care este spiritualitatea noastră românească şi ortodoxă.

Şi acum al doilea:

1. N'am fost niciodată şi nu sunt francmason.

2. Opinia mea despre francmasonerie este aceea pe care o am despre orice societate secretă sau despre orice om care lucrează în taină. Cine se ascunde de lume, de obiceiu pune la cale lucruri rele. Gândul bun şi fapta bună se cer înfăţişate la lumina zilei, se cer strigate „de pe coperişul caselor", ca să le vadă şi să le urmeze cât mai mulţi. Aşa spune Scriptura sfântă şi-aşa ne'nvaţă mintea sănătoasă. O alcătuire secretă are aproape totdeauna ceva tâlhăresc în fiinţa sa. De aceea am detestat francmasoneria încă din vremea în care nici nu ştiam limpede ce este ea. Cu atât mai mult o detest astăzi, când ştiu că e o organizaţie anticreştină şi antinaţională.

La întrebarea 3 şi 4 vor da răspunsuri mai competente ceice fiind captaţi prin mijloace viclene şi prin făgăduieli ispititoare în vr'o lojă, după un oarecare stagiu au izbutit să revină la vechea matcă a vieţii creştineşti şi româneşti şi să se reintegreze în trupul naţiei dintru care au fost rupţi de „cel viclean".

5. Preoţi francmasoni? Magistraţi francmasoni? Ofiţeri francmasoni? Iată o trinitate de monstruoase incompatibilităţi! Fiindcă pe nici un tărâm al vieţii nu se cere atâta eroism moral ca pe tărâmul acestor trei îndeletniciri misionare.

Ori, francmasoneria e o şcoală a laşităţii şi a lipsei de idealuri. Ea n'are patrie. Preoţii, magistraţii şi ofiţerii — mai mult decât oricari alţi slujbaşi ai Ţării — intrând în francmasonerie, se exilează din patria celei mai sfinte misiuni a lor.

6. Nu, fiindcă numai slujindu-ţi naţia slujeşti şi umanitatea, din care naţia face parte. „Umanitaristul" francmason seamănă cu grădinarul, care vrând să-şi ude grădina nu varsă apa la rădăcina pomilor şi florilor, ci o împroaşcă dincolo de grădină. Apa se arcuieşte numai deasupra acesteia, de aceea pomii şi florile se vor usca de secetă, cu toată apa risipită entuziast în ispititoare curcubee, şi-odată cu ele va pieri şi grădina...

7. Da, sunt pentru stârpirea integrală a francmasoneriei şi pentru reaşezarea în jeţul cinstei — a creştineştilor datini, întru cari a trăit neamul nostru răzbind prin vâltoarea veacurilor de răstrişte la praznicul unităţii naţionale. Gestul l-au făcut de curând tocmai ţările a căror viaţă de stat e în mai impresionantă ascensiune.

E curios că „internaţionalii" noştri umanitarişti nu par a învăţa nimic din aşa de elocventa viaţă a altor naţii...

Rezumând, dl Al. Gregorian se rosteşte astfel: „Concluziile tuturor cad tăioase ca ghilotinele în ceafa marelui arhitect al Universului: da, masoneria trebue desfiinţată: (Sfarmă-Piatră, din 24 Septemvrie 1936).

Dar cine s'ar încumeta, astăzi, la noi, să se facă nemuritor cu o asemenea faptă?

Bunul simţ al acestui neam de oameni cumsecade, dle Gregorian.

Pentru aceasta, un lucru trebueşte: să vedem apocaliptica fiară spânzurată la stâlpul ruşinii, în văzul tuturor.

D-ta o faci, cu râvna care ţi-o cunoaştem, cu o dârzenie pe care ţi-o lăudăm.

Dumnezeu să-ţi ajute. Şi mai ales să-ţi rânduiască cât mai mulţi imitatori. Doar-doar ne-o milui cerul să nu închidem ochii până n'om vedea arcuindu-se spre eternitate sufletul celeilalte Românii — România curată din gândurile noastre.

GRIGORIE T. MARCU

MIŞCAREA LITERARĂ

Mitropolitul Nicolae: MONAHISMUL ORTODOX; *Sensul şi misiunea lui în viitor;* (Popasuri duhovniceşti Nr. 8); Sibiu, 1936, 30 pag. Lei 10.

Strădaniile I. P. S. Mitropolit Nicolae pentru reînfiinţarea monahismului organizat la noi în Ardeal, nu mai sunt un secret pentru nimeni. Obştea dreptcredincioasă a Bisericii noastre le-a descifrat din sârguinţa cu care, de câţiva ani încoace, se curăţă mestacănii şi bălăriile crescute pe zidurile bisericii martire dela Sâmbăta de sus, făcând să se ridice pe vatra ctitoriei brâncoveneşti, blânde şi albe ca gândul bun ce le-a pus iarăşi în picioare, zidurile unei prime oaze mănăstireşti. Abia dupăce gândul înaltului nostru ierarh a fost pornit pe drumul faptei şi istoricul început al restaurării cuiburilor de luptă pentru fortificarea credinţei ortodoxe pe întinsul câmpiilor sufleteşti ale Ardealului umilinţelor de ieri a fost făcut, I. P. S. Sa s'a hotărât să-şi desvălue şi tâlcuiască acest gând măreţ. În cuvântarea de deschidere a Adunării eparhiale din 18 Maiu 1930, s'a ocupat exclusiv de el. Astăzi avem la îndemână această spovedanie a I. P. S. Sale. Teascurile „Arhidiecezanei" au împrăştiat-o de curând în lumea celor dornici de bunevestiri.

Nu stă în intenţia Ierarhului nostru să ridice numai ziduri mănăstireşti. O asemenea presupunere ţi-o risipeşte încă în primele rânduri. I. P. S. Sa urmăreşte să restaureze instituţia căreia-i serveşte de cadru extern, de adăpost şi simbol concret aceste ziduri: monahismul însuşi. La temelia acestei iniţiative stă o convingere puternică: „În ortodoxie monahismul trebue să fie un element permanent al organismului bisericii şi un factor de continuă înviorare a vieţii spirituale". Cu gândul la cele peste o sută de aşezăminte mânăstireşti rase de tunurile lui Buccow cu o înverşunare întru nimic mai temperată decât furia distructivă a „roşilor" Spaniei zilelor noastre, I. P. S. Sa desprinde din crâncena poveste a celor trecute vremi sensul cel corect al datoriei noastre actuale: „nu-i destul să lăudăm numai trecutul, ci datorie avem să înviem tradiţiile glorioase şi să le facem roditoare şi în prezent" şi „ceeace — din cauza împrejurărilor vitrege — n'au putut realiza înaintaşii noştri, datori suntem să nu întârziem a realiza noi, cei ajunşi în ţara făgăduinţii" (p. 11).

O minunată tâlcuire a sensului monahismului ortodox se revarsă îmbelşugat pe toate feţele acestui esseu. Trăim o vreme ce ne solicită insistent să reparăm pierderile unui lung trecut de asuprire, o vreme ce ne înhămează la marea operă de înoire a forţelor mo-

rale ale națiunii. Și această înoire nu va veni atâta vreme cât nu ne-am cuminecat cu puterea de sus, care întărește pe oricine se devotează lui Dumnezeu nu numai cu ceeace are, ci și cu ceeace este. Trebue să răscolim împărăția fără hotare a sufletului, să netezim cărările unei ere de entuziasm religios care să restabilească legătura noastră cu trecutul și cu cerul. Tărie de erou și suflet plin de simțiri cerești se cere dela fiecare ostenitor întru zidirea acestui ideal. Făptura lui de cremene se acoperă întru toate cu ascetul despre care ne grăiesc vechile predanii, cu monahul luminat din gândurile I. P. S. Sale.

Cititorul care așteaptă să găsească în aceste pagini antologice o apologie înflorită a monahismului ca singura instituțiune care ar fi în stare să pășască întru toate pe urmele lui Hristos, se înșală amarnic. O asemenea exagerare e tot atât de străină de concepțiile I. P. Sf. autor ca și de rânduelile ortodoxiei noastre. „Sfinții pe cari îi venerează biserica noastră au aparținut tuturor stărilor sociale" — se rostește I. P. S. Sa; „urmarea lui Hristos e posibilă în orice stare socială, fiindcă ea e în funcție de râvna sfântă ce o ai pentru împărăția lui Dumnezeu, iar această râvnă va ști să găsească în orice situațiune din viață și în orice problemă a misiunii ce îndeplinești pe pământ teren pentru punerea în lucrare a silințelor către perfecționarea morală" (p. 13). Sunt crâmpee din convingătoarea expunere a I. P. S. Sale, menite să împrăștie o neînțelegere copios colportată de mentalitatea curentă: nu numai călugărul trebue să se nevoiască întru rugăciune și lepădare de sine, ci fieștecare creștin. Monahismul e avangarda noroadelor cari caută pe Dumnezeu. El indică drumul perfecțiunii pe care o căutăm; și ceva mai mult: el merge mai întâi pe acest drum, pilduindu-și propovăduirea cu propria lui viață.

Pentru justificarea ascezei, I. P. Sf. autor scrie pagini definitive.

Iată, în linii mari, câteva idei din acest esseu bogat în îndemnuri și planuri înalte ca un năvod al biblicilor pescari din preajma Ghenizaretului aruncat în unda apelor la porunca lui Isus.

Strângeți în potirul sufletelor voastre nectarul acestor îndemnuri. Cât despre planurile cu înzestrarea așezământului mânăstiresc dela Sâmbăta, urați-l cu noi, înaltului Ierarh, o grabnică și deplină izbândă.

GRIGORIE T. MARCU

Ștefan Meteș: MÂNĂSTIRILE ROMÂNEȘTI DIN TRANSILVANIA ȘI UNGARIA. Tip. Arhidiecezană, 1936, pp. CXXVIII+363, Lei 250; legată Lei 300.

Neobositul descoperitor de vechi hrisoave și iscusit tâlcuitor al vremurilor cari au frământat viața Ardealului românesc, părintele Ștefan Meteș ne expune, în cartea de față, o lature prea puțin cunoscută din „cele trecute vremi", menită nu numai să ne lămurească rostul unor vechi așezăminte, ci să ne deschidă și zările spre cari trebue să se îndrepteze ele azi.

Viaţa mânăstirească a Bisericii ortodoxe, foarte bogată în fapte măreţe şi cu răsunet dincolo de munţi, a înflorit mai puţin dincoace de Carpaţi. Aceasta nu însemnează că mânăstirile de aici nu şi-au avut importanţa lor. Multe şi modeste, împrăştiate în toate colţurile Transilvaniei, mânăstirile s'au făcut sluji credincioase ale nevoilor sufleteşti din cari au răsărit. Prin stăruinţa simplilor călugări, prea puţin pricepuţi în învăţături înalte, însă îndârjiţi apărători ai legii strămoşeşti, s'a făurit şi întărit unitatea sufletească a neamului; ei au copiat şi au colportat cărţile bisericeşti şi poporale din ţinuturile libere aici la noi, contribuind la formarea limbii şi a unităţii noastre culturale. Şi dacă nu s'au ivit mari cărturari sau neostoiţi reformatori, ei au dat poporului de aci tăria şi bunătatea evangheliei, cari l-au făcut îngăduitor şi ajutător tuturor celor în nevoi, fără să-i distrugă fiinţa. Conducători ai marei răsvrătiri religioase din veacul al XVIII-lea, au arătat încă odată neputinţa despărţirii ortodoxiei de sufletul neamului nostru. Călugării Visarion Sarai, Nicodim şi Sofronie din Cioara au fost figurile de seamă ale veacului al XVIII-lea, în această luptă. Mânăstirile au dispărut aproape total în urma acestei mişcări, distruse fiind de către stăpânire.

Focarele acestea ale credinţii se semnalează încă de prin sec. IX, întemeiate şi ocrotite fiind de înşişi principii maghiari. Prin legăturile cu Principatele Române, numărul lor creşte considerabil, în special în Ţara Făgăraşului, în Maramureş, apoi în actualele judeţe Mureş, Someş, Năsăud şi Alba. Avântul care l-au luat se datoreşte ctitoriilor domnitorilor din Principatele Române, Voevozilor şi boerilor ardeleni, neguţătorilor, preoţilor şi călugărilor. Relaţiile călugărilor ardeleni cu Principatele Române sunt variate: copiii ardeleni învaţă carte în mânăstirile din Moldova, dintre aceştia ajungând chiar vlădici la noi în Ardeal; mânăstiri de aici sunt închinate celor de dincolo; călugări moldoveni propoveduiesc în Maramureş, cei din Ţara Românească în sudul Ardealului etc. Călugării, fie veniţi de dincolo, fie din ceice şi-au făcut numai ucenicia acolo, au contribuit în mod efectiv şi intens la şcoala poporului prin literatura, arta bisericească şi tipărirea cărţilor sfinte.

Fie ca această strădanie a părintelui Meteş să fie răsplătită cu înfăptuirea cât mai grabnică a gândului ce l-a animat în scrierea cărţii: reînvierea vieţii mânăstireşti pe plaiurile noastre.

Prof. Dr. L. BOLCOA

Dr. Nicodim Milaş: CANOANELE BISERICII ORTODOXE ÎNSOŢITE DE COMENTARII; vol. II, partea II (Canoanele Sfinţilor Părinţi şi canoanele întregitoare); traducere făcută de Dr. Nicolae Popovici, profesor la Academia teologică din Arad şi Uroş Kovincici, protoiereul ortodox sârbesc al Aradului; Tipografia Diecezană, Arad, 1936; pagini 300; Preţul Lei 125.

Avem bucuria de-a anunţa iubiţilor noştri cititori că monumentala colecţie de canoane a celebrului canonist sârb Episcopul

Dr. Nicodim Milaş, astăzi o avem în întregime tradusă în limba noastră. Cel care a ostenit cu tălmăcirea românească a acestei preţioase opere, e Păr. Profesor Dr. Nicolae Popovici dela Academia teologică din Arad, ajutat de Păr. protopop ortodox sârb Uroş Kovincici. Harnicii traducători s'au achitat de sarcina luată într'un mod demn de toată lauda şi într'un interval de timp relativ scurt: în 1930 şi 1931 au tipărit cele două părţi ale primului volum, urmate în 1934 de partea întâia a volumului II.

Zilele acestea ne-a sosit la redacţie partea ultimă a lucrării. Traducerea textului canoanelor este făcută şi în partea prezentă de Păr. Popovici după originalul grecesc din Sintagma Ateniană într'o limbă clară şi lipsită de obscurităţile din traducerile mai vechi. La fiecare canon sunt indicate şi canoanele paralele, cari tratează despre aceeaşi chestiune. Urmează apoi comentariile lui N. Milaş, cari lămuresc conţinutul canoanelor din diferite puncte de vedere. La sfârşitul cărţii, ca şi la sfârşitul volumului prim, avem un indice alfabetic detailat despre numirile şi materiile cuprinse în întreg volumul al doilea, care uşurează foarte mult folosirea cărţii. Cu acest indice, chiar şi cei mai puţin familiarizaţi cu canoanele pot găsi imediat toate canoanele care-i interesează.

Felicităm cordial pe strădalnicii tălmaci ai acestei lucrări şi îndemnăm pe toţi cei interesaţi de asemenea chestiuni să nu întârzie a şi-o procura. In acest scop, stă la dispoziţie atât Librăria Diecezană din Arad cât şi „Arhidiecezana" din Sibiu, contra preţul indicat, la care se va adăuga pentru comande dinafară 10 Lei — recomandat 20 Lei — cheltueli de expediţie. Dr. IOSIF HRADIL

Preot I. Gh. Ilisei: ODINIOARĂ ŞI ASTĂZI. Cernăuţi, 1936. Pag. 93. Lei 15.

În literatura religioasă bună, apărută în ultimul timp, fără îndoială, cartea părintelui Ilisei, — fruntaş al clerului bucovinean, — trebue aşezată la loc de frunte. O impun adevărul şi bogăţia cuprinsului, frumuseţea şi claritatea formei. În ea autorul, păstor sufletesc în accepţia ideală a cuvântului, cu o prodigioasă activitate desfăşurată decenii întregi în mijlocul poporului şi cunoscându-i astfel toate bucuriile şi durerile, prinde în grai românesc, limpede şi neaoş, câteva fapte şi adevăruri din largul câmp al pastoraţiei de azi. Sunt aci pagini de adâncă pătrundere psihologică a vieţii sufleteşti şi de răpitoare frumuseţe literară.. Bucăţi ca: O icoană şi un portret, Odinioară şi azi, Povestesc bătrânii, Calea spre Dumnezeu, Faptă bună ş. a., contribue din plin la adevărata zidire religioasă a cititorului. Sau: Biserica şi şcoala, Copiii, Noi preoţii?! Ar trebui citite, mai ales azi, de tot românul.

Iată un pasaj din „Noi preoţii": „Că, dacă am fost robiţi, noi capul n'am plecat. Cu fruntea sus şi crucea în mâini, noi am păzit pământul şi cu îndârjire de martiri în graiul nostru românesc ni-am spus oricând cuvântul. E adevărat, că totuşi s'a pierdut ceva... s'a

pierdut tezaurul în vremea răsboiului. Dar această visterie de aur și pietre scumpe n'a fost dată spre păstrare Bisericii, ci băncilor și altor instituții, cărora dacă neamul li-ar fi încredințat spre păstrare și comoara inimii, astăzi și sufletul ni-ar fi la Moscova. Dar ceea ce am avut mai scump, comoara sufletului, fără de care un popor n'are drept la viață, aceea nu s'a pierdut. Ea a fost păstrată cu sfințenie în sfintele noastre altare, forturi puternice ale unei cetăți, care veacuri dearândul a putut să reziste atâtor atacuri vrăjmașe."

De altfel cartea n'are nevoie de recomandare. Cuprinsul ei o recomandă perfect. Autorul poate fi deplin mulțumit. Ni-a pus în mâini o carte cu adevărat folositoare. O. BUCEVSCHI

Jean Baruzi: PROBLÈMES D'HISTOIRE DES RELIGIONS, Paris, Librairie Felix Alcan, 1935, 151 p., (Nouvelle Encyclopédie Philosophique, Nr. 5).

Sub conducerea lui Henri Delacroix, s'a închegat o bibliotecă „Nouvelle Encyclopédie Philosophique", în care apar o serie de lucrări cu caracter informativ, scrise de autori cunoscuți, cât mai obiectiv și fără aderare la un curent oarecare. Până în prezent au apărut 6 lucrări, dintre cari penultima e „Problèmes d'histoire des religions" a lui Jean Baruzi, profesor de istoria religiilor la Colegiul Franței, autorul celebrelor opere de filosofie mistică „Saint Jean de la Croix et le problème de l'experience mystique" și „Leibniz et l'organisation de la Terre", etc.

Lucrarea de care care ne ocupăm constă din trei părți. Partea întâi e lecțiunea de deschidere a cursului de istoria religiilor dela Collège de France (6 Februarie, 1934) în care vorbește despre situația actuală a istoriei religiilor. Mai mult de jumătate din lecția de deschidere cuprinde lucruri „intime", dar „intimități" cari ne privesc pe toți, întrucât ne vorbește despre foștii profesori de istoria religiilor dela Collège de France și amintește operele lor mai importante. Partea a doua tratează despre „Problema formei și a exegezei contemporane". Din acest punct de vedere, e interesant mai ales capitolul referitor la noua metodă exegetică pe care Germanii o numesc „Formgeschichtliche Methode". Numirea de Formgeschichte o întrebuințează mai întâi Wilhelm Bousset în cartea Kyrios Christos, 1913, (p. 41, nota 5). Metoda aceasta „Formgeschichte" e utilizată în Germania, mai ales de către protestanții moderați (înțeleg pe confesorii de Augsburg). Iată felul cum caracterizează această metodă Cullmann: „Dela reformă încoace, concepția noastră asupra originei Evangheliilor a fost greșită. Reforma a tras ultimele concluzii asupra canonicității Noului Testament, făcând din inspirația verbală dogma ei esențială. In timp ce catolicismul n'a uitat niciodată că tradiția precede Scriptura, teologii reformați n'au ținut seamă de faptul că între epoca în care a trăit Isus și aceea a compunerii Evangheliilor, e o perioadă de 30 de ani, în care n'a existat „Viața lui Isus" scrisă".

Prin noua metodă și teologii protestanți înclină să recunoască rolul tradiției. Il recunosc dintr'o necesitate: de a putea explica at-

mosfera epocilor evanghelice şi biblice. Baruzi vede în această nouă orientare a protestantismului o apropiere de catolicism.

Cartea lui Baruzi poate servi ca un îndreptar, ca un vademecum, cu toate că nu aduce lucruri cu desăvârşire noui. Se poate însă ceti ca literatură informativă asupra studiilor teologice făcute mai ales de francezi şi spre a cunoaşte felul cum se pun la ei unele probleme.
IOSIF E. NAGHIU

Diacon Dumitru Călugăr: SFINŢI ŞI PĂRINŢI AI BISERICII (Popasuri duhovniceşti Nr. 7). Sibiu, 1936; 82 pag. Lei 20·—.

La câteva zile dupăce ne-a dat volumul al doilea din monumentala lucrare „Hristos în şcoală", întru tot strădalnicul nostru prieten, Păr. diacon D. Călugăr, ne-a cercetat cu o nouă surpriză, cu un alt fagure de miere duhovnicească. Căci nu ştiu cum aş putea spune mai nimerit mănunchiului de flori pe cari hărnicia de albină a Părintelui Călugăr le-a strâns în buchetul acestor „Sfinţi şi Părinţi ai Bisericii", de pe întinsul trecutului creştinătăţii noastre. Il ştiam pe Păr. Călugăr nevoindu-se până acum să gătească Cerului drum către inimile fragedelor mădulare ale şcolilor noastre. Cu această aghiografie, merge ceva mai departe: o dedică obştei credincioase de toate vârstele şi de toate stările sociale. Cel puţin aşa văd eu rostul acestei scrieri care, prin limpezimea cu care a alcătuit-o, prin dragostea care-o străbate şi prin înţelepciunea cu care şi-a ales icoanele povestirilor sale, se lasă înţeleasă de cel mai umil creştin, promiţând în acelaş timp să satisfacă exigenţele şi să fure inimile celor mai pretenţioşi intelectuali. Răsfoiţi-i cu mine paginile luminoase: tuturor veacurilor creştine, de toate vârstele, le-a împrumutat ce-au avut mai caracteristic din cetele drepţilor cari bine au plăcut Domnului. Şi nu vă miraţi dacă găsiţi în cele nouă portrete de sfinţi şi părinţi pe vlădicii români Varlaam al Moldovei, Veniamin Costache şi Andreiu Şaguna. Căci Păr. Călugăr are perfectă dreptate: locul acestor ierarhi e în ceata sfinţilor, unde instinctul venerator al noroadelor româneşti i-a aşezat de mult. Mai lipseşte doar confirmarea oficială a sfinţeniei lor.

Curge povestirea Păr. Călugăr râu de aur, cu înţelepciune de unchiaş sfătos, cu dogoare de suflet evlavios.

Rânduiască-i Domnul autorului roade îmbelşugate iar cărţuliei, o primire bună.
GRIGORIE T. MARCU

ANUARUL XII AL ACADEMIEI TEOLOGICE „ANDREIANE" ORTODOXĂ ROMÂNĂ DIN SIBIU, pe anul academic 1935—1936, publicat de *Episcopul Nicolae Colan,* rector. Sibiu, 1936; VIII+84 pagini.

Al doisprezecelea anuar al Academiei teologice „Andreiane" din Sibiu a ieşit din teascurile tipografiei odată cu încheierea anului academic trecut. Fără a fi mai voluminos decât anii trecuţi, el poartă totuşi în paginile sale duh de sărbătoare şi solie de bucurie. Căci anul acesta s'au împlinit o sută douăzeci şi cinci de ani dela

întemeierea şcoalei pregătitoare de preoţi din Sibiu, care astăzi se numeşte Academia teologică „Andreiană".

Evenimentul se cerea sărbătorit. Lucru pe care P. S. Rector Nicolae Colan l-a şi făcut, cu eleganţa sobră pe care i-o cunoaştem.

Un frumos cuvânt jubilar al P. S. Rector Nicolae Colan deschide paginile anuarului. Inţelegem din el că înalta şcoală de teologie dela Sibiu îşi poate îngădui luxul decent al acestui praznic. Pentrucă în cele cinci pătrare de veac de când a fost înfiinţată, ea şi-a trasat un drum care, grafic exprimat, ar corespunde negreşit unei linii ascendente.

In anul 1783, opintirea episcopului Ghedeon Nichitici pentru întemeierea unei şcoale de bogoslovi nu isbuteşte. Episcopul Vasile Moga reuşi în 1811 să pună bazele unui curs clerical, în care marele dascăl Gheorghe Lazăr împreună cu Ion Moga şi Moise Fulea „se osteneau să lumineze pe ucenicii lor, nu întotdeauna destul de pasionaţi după carte şi să-i deprindă în iscusitele trebi ale preoţiei". A fost un început modest dar totuşi, un început. Pe piatra de temelie a căruia uriaşul succesor a lui Vasile Moga, providenţialul mitropolit Andrei Şaguna, clădi cu cunoscuta-i râvnă prestigiul Institutului „Andreian" de mai târziu. In 1846, cursul clerical fusese lărgit la un an; în 1852, la doi ani iar în 1861, la trei ani. După unirea cea mare, la pregătirea căreia foştii studenţi ai institutului şagunian din Sibiu au avut partea leului, prin osârdia I. P. S. Mitropolit Nicolae, seminarul „Andreian" e ridicat în anul 1924 la rangul de Academie teologică.

Academia teologică „Andreiană", în cei o sută douăzeci de ani de viaţă, a dăruit Bisericii şi Neamului nostru aproape patru mii de preoţi.

In partea ştiinţifică a anuarului, pe care P. S. Rector a cultivat-o cu vechea grijă, Păr. Prof. Ilie Beleuţă tipăreşte un viguros studiu al celor 39 articole de credinţă ale Bisericii anglicane, însoţite de comentar ortodox. Nu putem sublinia din destul valoarea considerabilă a studiului Păr. Prof. Beleuţă, care, ca şi cel al Păr. Prof. Dr. Nicolae Neaga despre „Antisemitismul biblic", sunt tocmai de domeniul actualităţii. Simţitele „Indemnuri duhovniceşti" ale Păr. Prof. Dr. Iosif Hradil încheie prima parte a anuarului.

Partea ultimă cuprinde obicinuitele date şcolare şi tradiţionala cuvântare a unui student al Academiei teologice — de data aceasta Dumitru Popescu din anul IV, despre Biserică şi renaşterea vieţii sociale — rostită la prăznuirea patronului şcoalei.

Câteva clişee alese cu gust înmulţesc înfăţişarea sărbătorească a anuarului.

Inaltei şcoale de teologie care-şi priveşte astăzi trecutul de pe culmea impunătoare a celor cinci pătrare de veac de existenţă, îi urăm să o vedem înălţată cât mai curând la rangul de facultate teologică, aşa cum cer nevoile ortodoxe româneşti de pe aceste plaiuri.

GRIGORIE T. MARCU

Părintele Nicolae: NE PIERE NEAMUL... Triste poveşti din Petreşti. Tip. Naţională. Cluj, 1936. Pg. 70.

Temelia vieţii sociale şi a perpetuării unui popor zace în familie. Istoria tuturor neamurilor păstrează acest adevăr în raftul celor mai preţioase axiome.

Desigur, în înţeles creştin şi din imperativul social, rostul familiei este de a da şi a creşte fii buni pentru biserica lui Dumnezeu şi pentru slujirea neamului. Când acest rost dispare din concepţia vieţii familiare, atunci se face imediat dovada, că la temelia societăţii există celule putrede şi că edificiul naţional se clatină.

Până la răsboiul întregitor de ţară, familia creştină şi românească a trăit mereu în curăţenie şi în moralitate, plinind cu sfinţenie porunca lui Dumnezeu. Românii au ştiut să trăiască „îngrădiţi în hotarele legii". Se vede că numai aşa a şi „bine plăcut lui Dumnezeu" acest neam, căci iată-ne trăind aevea un vis milenar.

După răsboi, familia a alunecat pe un povârniş impropriu şi periculos. Mai ales în Banat. Aici, părinţii au limitat la minimum numărul pruncilor. Imitând pe alţii, ei au întrodus şi nenorocita „căsătorie de probă". La baza acestor iniţiative stă prea înverşunata alergare după materie şi, fără îndoială, neţinerea în seamă a poruncii exprese a lui Dumnezeu.

Aşa fiind, familia românească din Banat — dar şi din alte părţi ale ţării — s'a situat într'un rol diametral opus intereselor vitale ale naţiunii şi înaltelor principii creştine.

Dar acest neajuns trebuie smuls din rădăcină. La acţiunea de corectare trebuie să colaboreze atât biserica, cât şi celelalte aşezăminte ale Statului.

In ce chip? Tocmai acestei întrebări i se dă răspuns în cartea *Părintelui Nicolae* (Dr. N. Brânzeu), de care e bine să facem pomenire *tocmai* acum şi într'o revistă cetită mai ales de preoţi.

Cartea are zece capitole. Conţinutul lor este ţesut din convorbirea părintelui Nicolae cu sătenii din Petreşti şi din toate reiese pericolul cel mare care ne paşte prin sistemul familiar prea mult lăţit în Banat. Scrisă frumos, cu mult suflet, într'o limbă potrivită pentru popor, cartea aduce mult folos.

E bine să notăm aici şi aceea că problema regenerării vieţii familiare trebue să se pună azi de cât mai mulţi şi cu toată hotărârea.

Astfel, după atitudinea echivocă adoptată de unii legiuitori în noua legislaţie a ţării — ştiţi, problema avortului! — într'adevăr „ne piere neamul".

CRONICĂ

SFINȚIREA NOUILOR EPISCOPI DE CLUJ ȘI ORADEA. La o lună de zile după norocoasa complectare a vacanțelor episcopești dela Cluj și Oradea, i-a fost dat Sibiului care a crescut pe nouii vlădici să pună pecetea darului apostoliei pe frunțile tinerilor arhangheli ai sfintei noastre Biserici strămoșești. Lucru care s'a săvârșit după predaniile cele din veac și cu o măreție asupra căreia istoria va trebui să se întoarcă ades, în zilele Cincizecimii anului 1936.

Au sârguit la mărețul praznic vlădici de dincolo și dincoace de Carpați și norod mult gătit de sărbătoare a zorit spre cetatea nădejdilor românești a Ardealului, să fie mărturie la bucurii ce nu ne e dat să le trăim oricând.

Sibiul i-a îmbrățișat pe toți cu o dragoste curată ca petalele florilor ce împodobeau carul superb în care albul vlădică al Moldovei a deschis, pe ulițele orașului, convoiul cinstiților oaspeți.

Când ne așternem să scriem pentru cele viitoare mărita poveste alor două zile de Rusalii din anul Domnului 1936, amarnic ne apasă gândul că graiul nostru va fi atât de neputincios să le repete splendoarea în toată slava lor. Au fost zile de mari emoții, brăzdate de îmbelșugată lumină, răscolite de-o indescriptibilă însuflețire. Ele vor trece din gură 'n gură și vor trăi cum trăiește legenda. Aceasta-i mângâierea noastră. Și totodată, unica noastră consolare.

În prima zi de Rusalii s'a săvârșit sfințirea întru arhiereu a I. P. C. Arhimandrit *Nicolae Colan*. La Sf. Liturghie, masa sf. altar a catedralei mitropolitane a întrunit laolaltă o bogată cunună de preoți și demnitari ai centrelor noastre eparhiale, în frunte cu soborul vlădicilor prezenți: I. P. S. Mitropolit Nicodem al Moldovei, I. P. S. Mitropolit Nicolae al Ardealului, PP. SS. Lor Episcopii Vartolomeu al Râmnicului, Ghenadie al Buzăului, Andrei al Aradului, Ioan al Armatei și P. S. Arhiereu Vasile de Rășinari. La sfârșitul sf. Liturghii, I. P. S. Mitropolit *Nicolae*, adresându-se mulțimii de norod care umplea catedrala, a rostit o impresionantă cuvântare. Inaltul Ierarh, tâlmăcind înțelesul cel mare al praznicului Cincizecimii pentru zilele ce le trăim ca și însemnătatea împlinirii alor treizeci de ani dela sfințirea catedralei noastre mitropolitane, s'a îndreptat cu strălucite cuvinte de bun venit către Inalții Ierarhi oaspeți. Adresându-se apoi P. S. Episcop Nicolae Colan, I. P. S. Sa i-a predat următorul mesaj:

„Iar Tu iubite frate mai tânăr, P. S. Episcop Nicolae al Clujului, care Te-ai învrednicit a primi astăzi darul arhieriei, păstrează-l în cămara sufletului Prea Sfinției Tale și fă-l să rodească pentru binele bisericii și al poporului nostru. Toată taina slujbei noastre plină de grea răspundere zace în devotamentul și 'n sfințenia gândurilor cu

cari ne punem puterile întru îndeplinirea ei. Când vei întâlni obstacole şi greutăţi în calea misiunii ce ai primit-o, să ceri în cucernice şi fierbinţi rugăciuni ajutorul Celui de sus, căci El întăreşte şi însufleţeşte pe cei care-i slujesc cu credinţă şi cu inimă curată. Să fii tălmăcitor vrednic al voiei Lui înaintea poporului care-ţi va răspunde cu iubire la iubirea ce-i vei arăta".

Purtătorul de cuvânt al vlădicilor oaspeţi a fost P. S. *Vartolomeu* al Râmnicului. Căruia îi urmează P. S. Sa *Nicolae Colan*, noul episcop al Clujului. Din prima cuvântare pe care a rostit-o ca arhiereu P. S. Sa, un martor al acestei ceremonii mişcătoare a reţinut, printre alte, următoarele:

„Rusaliile sunt praznicul propoveduirii, al apostolatului. Chiar la acest mare praznic am avut bucuria de a primi darul arhieriei. Voiu împrumuta din tâlcul lui toată înţelepciunea, spre a fi cât mai de folos Bisericii şi neamului.

Punându-mi la inimă toată învăţătura şi îndemnurile ce mi-aţi dat, cu acest sărbătoresc prilej, aduc mai întâi mulţumiri Părintelui ceresc, că m'a chemat la această înaltă slujbă.

Mulţumesc I. P. S. mitropolit Nicodem care n'a pregetat să se ostenească până aici şi care venind a adus la sfinţirea mea toată bogăţia tradiţiei religioase şi culturale a glorioasei Moldove.

Mulţumesc I. P. S. meu părinte mitropolit Nicolae, care mi-a fost totdeauna un bun părinte sufletesc, un povăţuitor şi îndrumător fără odihnă. Mă voiu ruga mereu lui Dumnezeu să-l ţină întru zile îndelungate.

Mulţumesc tuturor împreună slujitorilor ierarhi, cari au venit să cinstească cel mai mare praznic al vieţii mele".

O masă comună, întinsă în încăperile ospitaliere ale Academiei teologice „Andreiane", urmată spre seară de slujba privegherii pentru hirotonirea ce avea să se săvârşească ziua următoare, a încheiat programul bogat al primei zile de Rusalii.

A doua zi, cu aceeaşi sărbătorească asistenţă, căreia i se adăugase I. P. C. Arhimandrit Iuliu Scriban, a fost sfinţit întru arhiereu I. P. C. Arhimandrit Dr. Nicolae Popoviciu, noul episcop al Orăzii. De astădată, din soborul înalţilor ierarhi a ridicat glas blând şi hrănitor bunul mitropolit al Moldovei, I. P. S. Nicodem.

P. S. Episcop *Nicolae* al Orăzii a rostit apoi îndătinata cuvântare, din care spicuim următoarele:

„Arhieria este cel mai mare şi mai înfricoşat dar pe care-l poate primi un om pe pământ. De acest dar sunt legate răspunderi mari atât înaintea lui Dumnezeu, cât şi înaintea oamenilor. Şi mă cutremur când mă gândesc deoparte la aceste răspunderi şi la vârsta mea tânără şi lipsită încă de toată experienţa necesară, iar de altă parte la împrejurările excepţional de grele între cari îmi va fi dat să păstoresc la graniţa de vest a ţării.

Voiu avea să păstoresc în locuri unde sunt atâţia preoţi şi apostoli mincinoşi. Voiu avea să vestesc cuvântul lui Dumnezeu —

pentru a vorbi cu graiul Scripturii — în *Galileia neamurilor și a tuturor credințelor din țara românească.* Merg acolo unde la o palmă de loc sunt granițele unor vecini cari lucrează din întunerec împotriva Bisericii și a neamului nostru — vecini cari ne-au asuprit un mileniu și a căror apăsătoare robie, deși tânăr, am apucat totuși să o cunosc și eu.

O nădejde îmi arde în suflet. Plec la granița de vest a țării pentruca să zidesc solid și indestructibil frontul sufletesc al neamului, alături de acela al armelor, pentruca ambele, când ceasul cel mare al istoriei va bate din nou, să poată face zid nebiruit și așa să se repete cuvântul: *„Pe aici nu se trece"*.

Cu acestea, ceremoniile sfințirii nouilor episcopi ai Clujului și Orăzii s'au sfârșit. Fără a se isprăvi însă întregul program al măritelor zile de Rusalii, cari ne-au mai dăruit și alte bucurii. Cum vom vedea mai la vale.

INVESTITURA NOUILOR EPISCOPI DE ARGEȘ, CLUJ ȘI ORADEA. Petrecuți de o mulțime însuflețită, în seara de 1 Iunie a. c., PP. SS. Lor Episcopii Nicolae Colan și Dr. Nicolae Popoviciu au plecat la București în vederea investiturii regale, care s'a săvârșit cu ceremonialul îndătinat la palatul regal, în ziua următoare și în prezența II. PP. SS. Lor Patriarhul Miron, Mitropoliții Nicodim al Moldovei și Nicolae al Ardealului și a d-lui ministru Dr. C. Angelescu.

La ora 12 și jumătate, M. Sa Regele Carol II și suita și-au făcut apariția în sala tronului. Dl ministru Dr. C. Angelescu a citit decretele de înălțare la scaunul episcopesc a celor trei ierarhi de Argeș, Cluj și Oradea iar I. P. S. Patriarh Miron a încredințat cărțile episcopești Suveranului, care la rândui Său le-a înmânat nouilor episcopi. Cei trei ierarhi, adresându-se M. Sale Regelui, au rostit îndătinatele cuvântări. Patriarhală și blândă ca și încercatele-i bătrânețe, cuvântarea cu aromă de psaltire veche a P. S. Grigorie al Argeșului făcea o minunată tovărășie cu făgăduințele pe cari noii vlădici ai Clujului și Orăzii, într'o formă de înaltă distincție cel dintâi, cu scăpărări de rară energie celălalt, le-au făcut Chesarului României. Pentru duhul sănătos ce grăiește din ele, mă văd nevoit să violentez spațiul ingrat ce-mi stă la dispoziție, constrângându-l să suporte barem câteva așchii din ele.

P. S. *Grigorie* al Argeșului:

„SIRE, M'ați întărit în păstoria unei eparhii, mică în întindere și număr de credincioși, mare însă ca însemnătate istorică și îndeosebi scumpă Majestății Voastre.

Curtea de Argeș întruchipează istoria bisericii și a neamului românesc. Aicea se înfiripează prima conducere voivodală și mitropolitană a Munteniei.

Evlaviosul ctitor *Neagoe Basarab*, cu înțelepții viteji și mari regi *Carol I* și *Ferdinand I*, ca și poeta regină *Elisabeta* înaintașii

şi părinţii Majestăţii Voastre, înmormântaţi la Curtea de Argeş, străjuiesc mănăstirea, arătând începuturile şi drumurile neamului românesc, pornite de aici şi bătătorite cu cereştile virtuţi, cu cari, ei înşişi împodobindu-se, ne-au lăsat moştenirea de care ne-am învrednicit.

Mi-a fost hărăzită şi mie datoria de a fi paznicul acestei sfinte comori.

Făgăduesc că voi străjui-o cu credinţă şi voi pomeni în toată vremea şi în tot ceasul pe cei cari au adunat-o cu eroismul creştinesc de altă dată.

Voi fi buciumaşul şi al trecutului glorios, dar şi al viitorului victorios".

P. S. *Nicolae* al Clujului:

„Imi dau seama, SIRE, că plec să cârmuiesc creştineasca şi româneasca ctitorie reînviată a Voevodului Ştefan cel Mare şi Sfânt. Şi această conştiinţă, într'un glas cu îndemnul Scripturilor Sfinte, îmi porunceşte să ţin izbăvitoarele predanii ale ortodoxiei naţionale. Numele slăvitului Voevod, de care e legat scaunul vlădicesc al Vadului, Feleacului şi Clujului, îmi aşează rostul meu misionar în alvia tradiţiei sfintei noastre Biserici, care mă va păzi de primejdia rătăcirilor, adeseori atât de ispititoare, ale veacului acestuia.

Dar tot atât de limpede îmi dau seama că sunt chemat să propovăduesc din cetatea Universităţii care poartă numele marelui Rege Ferdinand I, ai cărui dascăli şi ucenici — ca şi ostenitorii luminaţi ai celorlalte aşezăminte culturale din aceiaşi cetate — aşteaptă, după cuvântul Domnului, să nu pun petec vechiu la haină nouă (Matei 9, 16), ci să-mi îmbrac apostolatul în haina veacului nostru şi după măsura vrăşmaşului de azi să-mi primenesc armele de duhovnicească luptă pentru izbânda crezului ortodox şi naţional în Ţara întregită.

Vă rog să-mi îngăduiţi, SIRE, mărturisirea că nu mi-e prea greu să ascult de pomenitele două îndemnuri: al tradiţiei şi al actualităţii. Fiindcă în conştiinţa mea aceste două îndemnuri nu se vrăşmăşesc şi nu se ciocnesc întreolaltă, ci dimpotrivă, ele se îmbină şi se întregesc organic. Căci tradiţia nu e o sumă de cunoştinţe, de credinţe şi de datini moştenite, pe cari suntem chemaţi să le predăm generaţiilor viitoare ca pe nişte rămăşiţe ale unei alte vieţi. Tradiţia e râul de energie spirituală care curge prin întreaga viaţă istorică a neamului pe care o sporeşte, o hrăneşte şi o face rodnică de fapte mari. Astfel, noi cei de astăzi ne hrănim din merindea sufletească a înaintaşilor noştri şi, în acelaş timp, din aluatul cel vechiu pregătim pâinea proaspătă din care se vor ospăta urmaşii noştri. Trăim în atmosfera caldă a trecutului, dar cu ochii vioi fixaţi în viitor; nu încremeniţi în adorarea statică a trecutului nostru de aur, ci iscodind cu încordare cărările spre tot mai luminosul viitor al neamului nostru. Căci — după cuvântul Evangheliei — nimeni punând mâna pe plug nu se uită înapoi (Luca 9, 62). In acest înţeles Majestatea Voastră, cu

intuiția profetică a marilor adevăruri, a subliniat de repețite ori covârșitoarea importanță și necesitatea unei Biserici vii, care prin propovăduirea ei entuziastă să mulțumească trebuințele poporului credincios, pe care ea e chemată să-l însuflețească pentru marile idealuri ale vieții naționale și să-l îndrepteze pe drumul marilor biruințe".

P. S. *Nicolae* al Orăzii:

„Cu sufletul profund mișcat și stăpânit de sentimentul unei adevărate venerațiuni religioase primesc această cârjă binecuvântată și sfințită prin sângele nevinovat al venerabilului meu antecesor și făgăduesc sărbătorește, că o voiu purta spre vremelnica și vecinica mântuire a păstoriților mei, spre mărirea neamului meu și spre aleasa cinstire și mulțumire a Majestății Voastre, care astăzi mi-o încredințați.

SIRE, In drumul lung al unei istorii aproape bimilenare neamul românesc a fost crescut și ocrotit, mângăiat și întărit, îndreptat și povățuit neîncetat de către Biserica noastră dreptmăritoare, care a știut să se identifice totdeauna cu toate aspirațiunile lui firești și drepte și să le ducă la strălucită izbândă. Ea a fost *îngerul păzitor* al neamului românesc. Ea voiește să rămână și de acum înainte același înger păzitor al lui, pentrucă numai astfel va putea străbate, cu același pas hotărît și ducător spre ținta din urmă, drumul necunoscut și plin de taine al viitorului, pe care i l-a croit providența divină.

Rămânând pe linia tradițiilor ei sănătoase și de atâtea ori verificate în ceasurile mari ale istoriei, Biserica — stăpânită de duhul iubirii, care niciodată nu cade — va căuta și astăzi în mijlocul împrejurărilor noui de viață liberă ale neamului, să facă cât mai active, cât mai roditoare aceste tradiții și să asigure prin ele și pentru mai departe desvoltarea organică și trainică a neamului.

Zilele fericite de libertate pe cari le trăim astăzi sunt zile de descătușare și de unire a tuturor energiilor neamului, zăvorîte veacuri dearândul de vitregia trecutului nostru. Ele trebue să devină însă, din ce în ce mai mult, zilele realizărilor mari, zilele acțiunilor puternice și originale, zilele muncii constructive în toate domeniile.

La această lucrare de activare și grandioasă afirmare a energiilor neamului Biserica ține să-și aducă — ea în primul rând — toată contribuția ei prețioasă și imposibilă de înlocuit. Și înțelege să aducă această contribuție, punând în funcțiune, prin apostolatul slujitorilor ei devotați, întreg dinamismul propriu Evangheliei Mântuitorului Hristos, dinamism capabil să schimbe fizionomia morală a lumii întregi. Dinamismul evanghelic, singurul lucru ce ne trebuește astăzi, însemnează creștinism viu și activ, creștinism practic care se întrupează în mari realizări ce se pun în slujba culturii în genere și a carității publice în special, creștinism care singur poate da adevărata pace și mulțumire socială. Dinamismul evanghelic duce la întronarea lui Hristos în viața publică și privată a fiilor neamului și implicit la crearea condițiilor optime pentru rodirea continuă a

sufletului neamului. Dinamismul evanghelic aduce cu sine tinereţea fără bătrâneţe, trăinicia netrecătoare a neamului nostru.

In lumina acestui postulat al vremii de astăzi înţeleg să-mi împlinesc cu sfinţenie şi devotament nestrămutat faţă de Majestatea Voastră, Suveranul nostru iubit, faţă de Biserica şi neamul meu, misiunea la graniţa de vest a scumpei noastre ţări".

M. Sa Regele Carol II, a întâmpinat solemnele făgăduinţi ale noilor episcopi, de a fi paznici treji şi osârdioşi la căpătâiul comorilor de viaţă ale Bisericii şi neamului nostru românesc, cu o firească bucurie. M. Sa, folosind prilejul acestor investituri, s'a rostit încă odată, clar şi inimos, despre misiunea Bisericii în viaţa neamului nostru:

„Astăzi, urmând vechile datini domneşti şi conform cu legile României moderne, vă înmânez cârja episcopală şi vă întăresc în scaunele arhiereşti, în care aţi fost aleşi de voinţa lui Dumnezeu, exprimată prin glasul celor bine credincioşi.

Sunteţi trimişi în eparhiile voastre ca să îndepliniţi o frumoasă şi rodnică misiune: „întărirea sufletească a poporului românesc", şi prin această întărire a sufletului să consolidaţi puterea de religiositate şi să sporiţi calităţile naturale ale neamului.

In tot trecutul nostru, şi cu atât mai vârtos azi, şi de azi înainte, Biserica noastră se confundă chiar cu fiinţa neamului; ea a fost puterea supremă împrejurul căreia au roit toate năzuinţele, toate răbdările şi împlinirile poporului românesc.

Am fost un neam trudit în trecutul căruia, semnul împrejurul căruia s'au unit toate puterile lui, a fost crucea de pe turlele bisericilor strămoşeşti.

Acum când România este chemată la altă viaţă, când hotarelor ei li s'au tras pentru vecie brazda firească, biserica trebue să fie aceea care în primul rând să priceapă năzuinţele ei de azi, să le întărească şi să le sporească cu un complet şi desăvârşit patriotism.

Biserica, după cum am mai spus-o, nu e cuprinsă înlăuntrul a patru ziduri, împodobite cu scumpe icoane, ci este o putere vie, care să iasă la aer liber, să cunoască prin forţa ei tot ce-i stă în cale şi să se împodobească cu strălucirea sufletească a credincioşilor ei.

Puterea sfintei noastre Biserici se razimă ca orice organism pe puterea membrilor săi, deci unul din rolurile de căpetenie al Prea Sfinţiilor Voastre este de a întări preoţimea voastră, de a o supraveghia, de a o îndruma, aşa ca să devie adevărata îndrumătoare a sufletului neamului românesc.

Viaţa contemplativă şi discuţiile teologice sunt folositoare mănăstirii, în aşezăminte de cultură bisericească; dar pentru acel slujitor al altarului, care-i menit să fie îndrumătorul de fiece clipă a vieţii credincioşilor, se cere o cunoaştere mai apropiată a vieţii de toate zilele, ca să poată să-şi împlinească, cu real folos, misiunea lui.

Biserica noastră nu trebue să fie un organism administrativ, sau numai îndeplinitoarea unor formule rituale, ea trebue să fie un or-

ganism de luptă şi de misionarism, care să cucerească, să întărească şi să păstreze sufletele, după marea lege a Domnului nostru Isus Hristos.

Mergând în eparhiile Prea Sfinţiilor Voastre, veghiaţi deci la această întărire a sufletelor, la întărirea sufletelor de Români ale neamului nostru".

După ceremonie, Prea Sfinţiţii Episcopi pomeniţi, însoţiţi de „naşii" Lor duhovniceşti II. PP. SS. Lor Patriarhul Miron şi Mitropoliţii Nicodem şi Nicolae, au fost conduşi în trăsurile regale înapoi la sf. Patriarhie.

AŞEZAREA ÎN SCAUN A NOUILOR EPISCOPI DE CLUJ ŞI ORADEA. După actul sfinţirii arhiereşti şi al investiturii regale, PP. SS. Lor Episcopi Nicolae Colan şi Dr. Nicolae Popoviciu au mai zăbovit câtva timp în oraşul nostru. Nu mult! Mai puţin de-o lună. Căci atât Clujenii cât şi Orădanii gătiţi de sărbătoare zoreau să vadă cât mai în grabă pe iubiţii lor Păstori aşezaţi în scaunele ce li le rânduise bunul Dumnezeu şi încrederea poporului dreptcredincios.

Calendarul arăta 26 de zile ale lunei lui Iunie când P. S. Episcop Dr. Nicolae Popoviciu, însoţit de-o mână de prieteni dela Sibiu, şi-a luat drumul spre Sionul dela graniţa de vest a scumpei noastre ţări. Încă la Cluj i-au ieşit în cale solii Orăzii. Şi apoi, dupăce a trecut hotarul eparhiei Sale, manifestaţiile de dragoste ale credincioşilor ieşiţi întru întâmpinarea Păstorului lor, s'au ţinut lanţ. În gara Orăzii, tot ce are mai distins înstrăinata capitală a părţilor bihorene a ieşit în întâmpinarea P. S. Sale, pregătindu-i o răsunătoare primire.

Sâmbătă 27 Iunie a. c. a sosit din străinătate I. P. S. Mitropolit *Nicolae*, salutat cordial de P. S. Episcop Nicolae şi de reprezentanţii autorităţilor orădane.

Duminecă 28 Iunie a. c., după liturghia arhierească oficiată de I. P. S. Mitropolit Nicolae şi P. S. Episcop Nicolae, a urmat actul instalării. Dl Stancu Brădişteanu, secretarul general al ministerului cultelor, a dat citire decretului regal îndătinat iar Păr. consilier mitropolitan T. Petrişor, gramatei arhiereşti.

I. P. S. Mitropolit *Nicolae*, mânecând dela 1 Timotei 4, 12, a rostit apoi această mişcătoare cuvântare de despărţire de iubitul şi preavrednicul Său fiu duhovnicesc:

„In ziua de 18 Decemvrie, ce-a trecut, P. S. Episcop Roman al Orăzii mi-a trimis prin arhiereul-vicar de atunci, astăzi P. Sf. Episcop Andrei al Aradului, o scrisoare în care-mi cerea să-i dau mână de ajutor în aflarea unui vrednic urmaş.

„Acest ajutor îmi poate da între împrejurările de astăzi — zicea Prea Sfinţitul în scrisoarea sa — numai părintele Nicolae Popoviciu. Te rog a aduce jertfa de a te învoi să vină la Orade şi a-l convinge că aici este locul lângă mine cât trăesc şi după moarte, dupăce nu voi mai fi. Datorez această îngrijire de eparhia mea de

venerabil trecut și de înalte nădejdi pentru viitor. Dă-i binecuvântarea și-l trimite de sărbători la noi, ca să vadă cu ochii că aici este locul lui a fi".

La această scrisoare care se încheia cu urări de sfintele sărbători ale Crăciunului, eu i-am răspuns printr'o telegramă, urându-i din parte-mi sănătate și bucurii duhovnicești de sfintele sărbători.

Cu data de 27 Decemvrie, deci a treia zi de Crăciun, am primit dela Prea Sfinția Sa a doua scrisoare din șirele căreia transpiră presimțirea sfârșitului apropiat și grija de succesiunea la scaunul episcopesc.

„Mulțumesc — îmi scria Prea Sfințitul — pentru urările de bucurii. Dar, Înalt Prea Sfinția Ta, pentru mine nu mai există decât o singură bucurie: să-mi văd asigurată succesiunea onorabilă la scaunul episcopal din Oradea, omul capabil să zidească Sionul românesc la granița de vest pe temelia pusă de mine. Pe acest om vi l'am cerut în scrisoarea trimisă prin Andrei la București... anume pe profesorul de teologie Nicolae Popoviciu din Sibiu, singurul care corăspunde așteptărilor mele și ca curățenie a vieții și ca pregătire teologică... Eu socotesc că ar fi păcat să fiu lăsat a mă prăbuși la sfârșitul vieții, când toată viața mi-am petrecut-o în jertfă de sine pentru neam și lege. De aceea te rog să nu lași să apună anul acesta peste durerea mea, ci să-mi vestești intrarea în anul nou cu cuvântul *da* și *să trimiți pe Nicolae la mine*".

Cu această ultimă dorință de binecuvântată amintire vrednicul Episcop Roman, la puține zile după aceea — s'a săvârșit din această viață.

El își doarme somnul de veci în această biserică și cu duhul lui este de față între noi. Lui mă adresez, din mijlocul praznicului nostru de astăzi, ca să-i împărtășesc vestea bună: Dorința Prea Sfinției Tale, prea fericite Episcop Roman — s'a împlinit! Am adus astăzi pe Nicolae la Oradea, unde ai spus că-i este „locul lui a fi", ca să-ți fie urmaș vrednic și să primească cu pietate moștenirea scumpă ce i-ai lăsat-o.

Ori cât de grea îmi este despărțirea de fiul meu duhovnicesc pe care l-am crescut să-mi fie de ajutor în centrul mitropoliei noastre — totuși „jertfa" mea, pe care mi-o cere P. Sf. Roman, mi-a fost ușoară, când am văzut cum întreg clerul și poporul eparhiei Orăzii, într'un glas, s'a identificat cu dorința cea mai de pe urmă a venerabilului Episcop care l-a păstorit. Hotărârea mea a fost ușoară și pentrucă știam că în persoana Prea Sfințitului Nicolae eparhia Orăzii va primi un păstor destoinic și înarmat cu calități la înălțimea misiunii mari la care era chemat.

Prea Sfințite Episcop Nicolae, vei avea să duci mai departe opera începută cu o rară experiență și vrednicie de primul ei episcop după reînființarea eparhiei Orăzii. Viața întreagă a Prea Sfințitului Roman a fost un program, având ca puncte centrale în jurul cărora s'a desfășurat activitatea Sa: întărirea ortodoxiei și înălțarea nea-

mului românesc. Acest program Prea Sfinția Ta îl primești astăzi ca pe un steag purtat cu glorie în luptele bisericii și ale neamului, ca să-l duci, cu ajutorul Domnului și al turmei ce-ți este încredințată, din biruință în biruință. Vei lărgi și adânci acest program, cu înțelepciune, în conformitate cu nevoile actuale ale bisericii și neamului, și cu stăruință și devotament îl vei coborî, zi cu zi, în realitățile vieții. Te așteaptă cu iubire un popor blând și bun, care în focul unor aprige lupte seculare și-a dovedit neînduplecata sa alipire către biserica strămoșască. Cu râvnă sfântă să-i împărtășești luminile ortodoxiei și binefacerile culturii naționale, ca prin conștiința sa și, când ar trebui, prin brațele sale, să fie străjerul neadormit aici la granița apuseană a țării.

Nu mă îndoiesc că toate acestea și mai mult decât acestea le vei face, știind să dai credinții Prea Sfinției Tale probleme mari de rezolvit. Tinereța îți va fi un avantagiu care-ți va da putința să urmărești cu răbdare și cu sistem soluțiunile cari reclamă oameni pregătiți anume și împrejurări favorabile de înfăptuire. De aceea îți repet cuvintele sf. apostol Pavel, adresate învățăcelului său Timotei: „Nimeni să nu defaime tinerețele tale, ci te fă pildă credincioșilor cu cuvântul, cu purtarea, cu dragostea, cu credința, cu curăția".

Domnul și Mântuitorul nostru Isus Hristos, mai Marele Păstorilor, căruia îi închinăm viața noastră, să te întărească pe drumul slujbei celei sfinte, pe care pornești cu ziua de astăzi, pentru a fi părinte bun al clerului și poporului din această de Dumnezeu păzită eparhie a Orăzii.

Când prorocul Ilie, împovărat de bătrânețe, și-a luat rămas bun dela Eliseiu, îi zise acestuia: „Cere ce vrei să-ți fac mai înainte de ce mă voi lua dela tine?" Și a zis Eliseiu: „*Să fie Duhul care este întru tine îndoit întru mine*".

Această cerere o fac eu pentru Prea Sfinția Ta în clipa aceasta: Să fie duhul dragostei și al înțelepciunii, care a călăuzit pe înaintașul Prea Sfinției Tale Episcopul Roman, îndoit întru Prea Sfinția Ta și să te povățuiască spre o păstorire îndelungată și rodnică spre binele sfintei noastre biserici și al patriei române".

P. S. Episcop *Nicolae* al Orăzii răspunde:

„In fața sfântului altar spun că gândul meu este gând de jertfă. Imi vin în minte cuvintele unui preot militar rostite cu ocazia sfințirii unei troițe la școala militară din Sibiu, care mi-a spus: Prea Sfințite, pleci la Oradea, de aici din Sibiu, dela umbra alor trei cruci: Șelimbăr, Rășinari și cea pe care am sfințit-o azi. Pleci la Oradea cu viziunea crucii în suflet. Intrebarea pe care mi-o pun acum e: cum voi purta crucea luptând pentru consolidarea statului și a bisericii naționale? Una din cruci mă învață cum să prețuiesc crucea neamului. In crucea dela Rășinari, unde odihnește mitropolitul Șaguna, văd ce trebue să fac pentru biserica ce mi s'a încredințat. Voiesc să slujesc două altare: altarul lui Hristos și altarul neamului".

Festivitatea s'a încheiat cu o recepție la reședința episcopală.

Seara, înalţii Ierarhi au plecat spre Cluj, la înscăunarea P. S. Episcop Nicolae Colan.

P. S. Episcop Nicolae Colan şi suita a părăsit Sibiul Duminecă 28 Iunie a. c. Dela Copşa-mică până la Cluj, a fost întâmpinat şi salutat cu însufleţire, în toate gările, de autorităţi şi norod. La Cluj, entuziasmul mulţimii a întrecut orice margini: P. S. Sa a fost primit împărăteşte.

Luni 29 Iunie a. c., la praznicul Sfinţilor Apostoli Petru şi Pavel, s'a săvârşit sf. liturghie de I. P. S. Mitropolit Nicolae, asistat de nouii episcopi ai Orăzii şi Clujului. Era de faţă şi Dl Al. Lapedatu, ministrul cultelor. După citirea înaltului decret regal şi a gramatei arhiereşti, I. P. S. Mitropolit Nicolae, cu sufletul înălţat al Părintelui ce-şi lasă şi aici un fiu preaiubit, mânecând dela Fapt. Ap. 18, 9—10, rosteşte următoarea cuvântare:

„Ieri am aşezat în scaunul eparhiei Orăzii pe Prea Sfinţitul Episcop Nicolae, — astăzi are aceeaşi bucurie eparhia de Dumnezeu păzită a Vadului, Feleacului şi Clujului care-şi primeşte pe noul ei păstor în persoana Prea Sfinţitului Nicolae.

Dumnezeu a voit ca Prea Sfinţiile Lor să primească darul arhieriei la sărbătoarea Pogorârii Duhului Sfânt şi să intre în misiunea la care sunt chemaţi la sărbătoarea sfinţilor apostoli Petru şi Pavel, pentruca amândouă aceste praznice, cu specialele lor semnificaţii duhovniceşti, să-i întoarcă cu gândul la originile apostolatului creştin şi să-i oblige a considera acest apostolat, în a cărui succesiune neîntreruptă s'au învrednicit a se înşira, ca un factor fundamental pe care se sprijineşte, prin care se desvoaltă şi prosperează în toată vremea Biserica lui Hristos. Mai ales astăzi însă, când atâtea curente protivnice credinţii se învălmăşesc în viaţa lumii şi în viaţa poporului nostru, apostolatul Bisericii trebue să vestească cu nou curaj idealurile spirituale ale Evangheliei şi să păstreze viaţa poporului român în albia marilor şi încercatelor tradiţiuni cari l-au călăuzit la mântuire, printre grele primejdii şi năpăstuiri în tot trecutul său.

Iţi repet Prea Sfinţite şi prea iubite episcop Nicolae, cuvintele pe cari le-a adresat Domnul apostolului Pavel pe când se găsea în Corint: *„Nu te teme, ci vorbeşte şi nu tăcea... căci am mult popor în oraşul acesta"*. Intr'adevăr, ai mult popor dornic să primească lumina lui Hristos, în oraşul acesta şi în eparhia ce-Ţi este încredinţată spre păstorire. Cu dragoste mare el Te aşteaptă să reverşi peste suflete binecuvântarea învăţăturii evanghelice, să-l chemi la rugăciune lângă altarul strămoşesc unde găseşte astâmpărare sufletească.

Prima fază din istoria reînfiinţatei episcopii a Vadului, Feleacului şi Clujului, a fost o fază de organizare şi de înzestrare cu aşezămintele necesare pentru desvoltarea ei mai departe. Neuitată are să rămână amintirea primului episcop, *Nicolae Ivan*, că a ştiut să înzestreze eparhia cu instituţiunile cele mai trebuincioase.

Faza a doua, care trebue să înceapă cu venirea Prea Sfinţiei Tale la conducerea ei, va fi o fază de lărgire a programului de activitate, o fază de aprofundare a problemelor vieţii spirituale, o epocă de misionarism vioiu pentru a da vieţii credincioşilor un cuprins mai duhovnicesc. Aceasta e cu atât mai necesar cu cât în zilele noastre se simte nevoia unei urgente refaceri a întregei vieţi publice. Iar această refacere n'o poate realiza decât Biserica noastră care este o emanaţiune a revelaţiunii divine, care nu lucrează cu mijloace omeneşti, ci este o fântână a darului de sus, a apei celei vii ce aşteaptă să se reverse în toate sufletele.

In scopul acestei refaceri sunt adânc convins că Prea Sfinţia Ta cu tinereasca putere ce o ai, cu cultura superioară ce Ţi-ai câştigat-o şi cu dragostea curată de care eşti pătruns faţă de Biserică, vei porni la lucru spornic netemându-te de nici o oboseală. Vei chema preoţimea, pe cei mai în vârstă ca mai buni de sfat, pe cei mai tineri ca mai plini de energie, la munca de luminare a poporului nostru. Te vei îngriji de şcoala teologică a eparhiei ca astfel preoţimea noastră să fie şi în viitor la culmea chemării sale, ridicându-se la înălţimea pretenţiunilor şi problemelor vremii de azi. Vei face ca tinerii ucenici ai Domnului să alterneze audierea cursurilor cu rugăciunile în faţa altarului acestei măreţe catedrale, din care trebue să izvorască pentru viaţa întregului oraş şi a întregei eparhii cât mai mult dar şi binecuvântare cerească.

Vei chema tineretul universitar şi pe intelectualii din capitala Ardealului ca să le arăţi că credinţa şi ştiinţa trebue să fie strâns însoţite, căci numai aşa vom putea aşeza viitorul pe temelii puternice. Cultura cea adevărată, capabilă să înalţe viaţa la un stil sănătos şi superior atât în ce priveşte pe indivizi, cât şi în ce priveşte popoarele, cuprinde în sine nedespărţite şi armonizate atât credinţa cât şi ştiinţa. Cu deosebire viaţa sufletească, atât de nobilă şi de împodobită cu alese virtuţi a poporului nostru, nu s'ar putea menţine şi desvolta dacă ar dispărea din cultura noastră românească factorul credinţii.

Te vei interesa de muncitorii din ateliere, de toate clasele sociale, căci toţi sunt mădulare scumpe ale neamului şi ale Bisericii noastre.

Neuitând problemele sociale, vei sprijini ideea naţională pe toate terenele. Trăim într'o epocă de renaştere religioasă şi de întărire a ideii naţionale pe baze religioase ortodoxe. Acest fenomen confirmă odată mai mult legătura strânsă dintre ortodoxie şi neamul nostru. Şi astăzi ca şi în trecut, noi preoţii suntem purtătorii de steag ai neamului românesc. Noi ajutăm neamului să-şi desvoalte puterile sale, făcându-l tare prin virtuţile şi prin credinţa evanghelică.

Spun de aici, ca să se audă în toată ţara, că Biserica noastră este sprijinitoarea *naţionalismului românesc,* a cărui vatră caldă a fost ea în totdeauna. Avem convingerea profundă că precum în numele ideii naţionale a fost întregit statul român, tot prin puterea naţionalismului înfrăţit cu ortodoxia se va consolida el. *Dar naţio-*

nalismul pentru Biserică nu este partid, ci este suflet. Naţionalismul este sufletul românesc pătruns de conştiinţa drepturilor şi a misiunii sale pe acest pământ, de conştiinţa că nu trebue să se lase sufocat de alte neamuri, ci însuşi Dumnezeu îi porunceşte, odată ce l-a aşezat pe acest pământ, să trăiască.

Cu un cuvânt, să fii Prea Sfinţite, părinte al tuturor fiilor duhovniceşti ai Prea Sfinţiei Tale, luminându-i, mângăindu-i, ajutându-i pe toţi.

Iţi aduc sincere mulţumiri pentru ajutorul ce mi l-ai dat la Sibiu. Deşi despărţirea nu-mi este uşoară, mă bucur că dela vatra şaguniană am putut da capitalei Ardealului un bărbat în adevăr vrednic. Ştiu că vei împlini toate cele ce sunt spre mărirea lui Dumnezeu. El are să-Ţi stea într'ajutor, are să Te lumineze în toate lucrările şi are să Te judece odată.

Eu rog pe Tatăl ceresc să povăţuiască paşii Prea Sfinţiei Tale spre o rodnică şi lungă păstorire. Doresc să te bucuri de sprijinul şi colaborarea şi de cea mai deplină încredere a tuturor, cler şi popor, intelectuali şi oameni de bine.

Intră în slujba Prea Sfinţiei Tale, cea nouă, ocupă tronul ce Te aşteaptă şi pune-ţi toată nădejdea în ajutorul lui Dumnezeu, pentrucă El ne spune şi nouă, ca apostolului Pavel, a cărui zi o păznuim astăzi: „Eu sunt cu tine şi nimeni nu va cădea asupra ta ca să te vateme". Amin.

Dl ministru *Al. Lapedatu*, aduce noului episcop urările guvernului Ţării.

Răspunde P. S. Episcop *Nicolae Colan :*

„Mâna lui Dumnezeu a voit ca hirotonirea mea întru arhiereu să se întâmple la Rusalii, în ziua constituirii primei comunităţi creştine în Ierusalim. Am simţit atunci că şi eu sunt alesul comunităţii, alesul poporului şi mi-am dat seama de marea sarcină ce se aşează pe umerii mei. Atunci mi s'a luminat gândul, aducându-mi aminte de cuvintele sfântului apostol Pavel: „Vai mie, de nu voi propovădui!" In adevăr, acel praznic reaminteşte slujitorilor altarului datoria predicării cuvântului lui Dumnezeu fără şovăială şi cu apostolească râvnă. Cu focul sufletului său, slujitorul sfântului altar va trebui să aprindă sufletele credincioşilor. La această muncă sfântă îl cheamă biserica şi neamul. M'am gândit la câmpul sufletesc al neamului nostru, la acest câmp doritor de sămânţa învăţăturilor dumnezeieşti, la acest câmp care însetoşează după apa cea vie a credinţei în Dumnezeu. Văd cu ochii că adeseori îndemnurile rele, îndemnurile păcătoase îşi au efectele lor; cu atât mai vârtos vor putea să aibă efecte binefăcătoare îndemnurile cele bune. Omul legat de Dumnezeu, care lucrează în numele lui Dumnezeu, poate să facă cel mai mare bine semenilor săi. Sufletele se aprind la focul credinţei curate. Neamul nostru cere cu inzistenţă această credinţă. Fiecare fiu al neamului îşi dă seama de incontestabilul adevăr că

numai celce crede în Dumnezeu poate fi cu adevărat fericit. Credința e suportul de granit al vieții sociale".

La recepția ce-a urmat în încăperile reședinței episcopale, P. S. Sa a primit urările oficialităților. Prezența P. S. Episcop unit Iuliu Hossu, la recepție, a prilejuit o impresionantă scenă: cei doi Păstori ai Clujului românesc s'au îmbrățișat în aplauzele sgomotoase ale distinsei asistențe. Gestul Ierarhului unit îl vom ținea minte.

*

Așa au trecut, cu duhul lor înălțător, peste sufletul obștei românești de dincoace de munți, zilele de slavă ale primăverii anului acestuia.

Chipul plin de tact și înțelepciune în care au fost complectate vacanțele episcopești dela Cluj și Oradea, a fost un *triumf* incontestabil al Bisericii noastre strămoșești. Un *triumf* a fost și pilduitoarea viață a nouilor Ierarhi: tineri încă, Ei urcă treptele jețului episcopesc. Un *triumf* a fost și drumul Lor spre eparhiile ce-l așteptau cu o însuflețire rară. Ce mai lipsește? Urarea noastră. Și ea sună așa: Un *triumf* să le fie păstorirea; un *triumf* al Evangheliei lui Hristos, în această Țară ortodoxă românească. E singura mângâiere pe care o așteaptă strădalnicul Ierarh ce l-a crescut întru Domnul. Și cu El, toată Biserica noastră.

Suntem siguri că PP. SS. Lor o vor dărui îmbelșugat, atât unuia cât și celeilalte

JUBILEUL CATEDRALEI MITROPOLITANE. Cronica serbărilor dela Rusaliile anului acestuia, trebue să taie la răboj încă un eveniment: catedrala noastră mitropolitană împlinea trei decenii de când a fost târnosită și închinată sfintei ei misiuni. Cuvântul festiv pentru acest jubileu, l-a rostit I. P. S. Mitropolit Nicolae în câteva fragmente ale frumoasei cuvântări din prima zi de Rusalii.

CONGRESUL „OȘTII DOMNULUI". Paralel cu marile serbări ale sfințirii Prea Sfințiților Episcopi Nicolae Colan și Dr. Nicolae Popoviciu, s'a întrunit la Sibiu al 5-lea congres al „Oștii Domnului".

Martori la solemnitățile din prima zi de Rusalii, Ostașii Domnului au avut bucuria de a lua parte, a doua zi, la sfințirea întru arhiereu a P. S. Dr. Nicolae Popoviciu, care mult a ostenit pentru săturarea lor cu pâinea cea cerească și a sorbi îndemnurile calde ce li le-a adresat P. S. Sa în cuvântarea rostită în catedrală, după hirotonire. La ora 12 din zi, a avut loc o mare adunare în sala „Thalia", cu care prilej a vorbit ostașilor însuși I. P. S. Mitropolit Nicolae.

Cu tot programul încărcat al acestor zile mărețe, Ostașii Domnului au epuizat în întregime programul lor special, ca și'n alți ani, spovedindu-se, cuminecându-se, sfătuindu-se'n adunările lor și ascultând povețele mai marilor și ai vechilor luptători ai Oastei.

întremaţi sufleteşte, după adunarea de despărţire din după amiaza zilei a doua, s'au întors fiecare pe la casele lor.

*

ÎNCHEIEREA ANULUI ŞCOLAR LA ACADEMIA TEOLOGICĂ „ANDREIANĂ". N'a fost o sărbătoare ca oricare alta, căci de data aceasta, înalta noastră şcoală de teologie prăznuia nu numai închiderea cursurilor şi deschiderea porţilor vacanţei de vară ci şi o duioasă despărţire de doi din dascălii ei dragi: Prea Sfinţiţii profesori Nicolae Colan şi Dr. Nicolae Popoviciu se întruneau laolaltă cu studenţii Lor, sub acoperişul solemnei aule, pentru cea din urmă oară.

P. S. Rector Nicolae Colan a rostit o cuvântare despre însemnătatea acestei şcoale în viaţa de odinioară şi de-acum a neamului nostru. In numele Său şi al P. S. Episcop Dr. Nicolae Popoviciu şi-a luat apoi rămas bun dela tribuna de pe care a rostit cuvântul Domnului patrusprezece ani de zile. Păr. Rector Dr. D. Stăniloae, în numele şcoalei, şi P. C. Părinte consilier arhiepiscopesc Dr. George Proca, în numele I. P. S. Mitropolit Nicolae şi al P. V. Consiliu arhiepiscopesc, au mulţumit cordial P. S. Lor pentru zelul cu care au cinstit Academia noastră de Teologie. In numele studenţilor, şi-a luat rămas bun dela P. S. Lor dl Gheorghe Bica, student în anul IV.

Tot atunci şi tot acolo s'a prăznuit jubileul împlinirii alor cinci pătrare de veac de când fiinţează Academia teologică „Andreiană". Despre acest eveniment ne rostim mai pe larg la discuţia anuarului. Şi încă ceva. Despărţământul Sibiu al F. O. R.-ului, pentru bunul mers al căruia P. S. Episcop Nicolae Colan a ostenit mult şi cu folos, a ţinut de a sa datorie să-şi lege adunarea din acest an de praznicele pomenite şi să sărbătorească precum se cuvine atât frumoasa vârstă atinsă de şcoala noastră de teologie cât şi plecarea din Sibiu a celor doi dascăli ai ei. Lucru care l-a şi făcut prin rostul dlui Dr. N. Comşa şi a dlui prof. Dr. Lucian Bologa.

APOSTOLIA PATRIARHULUI NOSTRU. In dorinţa de a se informa la faţa locului asupra stării ortodoxiei în ţările apusene şi pentru a întoarce vizita ierarhilor anglicani cari ne-au cercetat ţara anul trecut, I. P. S. Patriarh Miron, însoţit de-o suită restrânsă, a plecat din Bucureşti spre Paris şi Londra în ziua de 18 Iunie a. c. Vizita Inaltului Ierarh în Occident, cade tocmai într'o vreme când ortodoxia răsăriteană are mai multă „căutare" în apus ca niciodată. Punctul culminant al acestei vizite, a fost desigur întâlnirea cu căpeteniile bisericeşti anglicane, la Londra, cari sărbătorindu-l cu entuziasmul de care am luat cunoştinţă din ziarele vremii, au cinstit în I. P. S. Sa însaşi Biserica noastră ortodoxă românească. Patriarhul României a fost salutat pretutindenea ca solul primei ţări ortodoxe răsăritene de astăzi. Regele Angliei a primit pe căpetenia ortodoxiei româneşti într'o audienţă specială.

Sf. Sinod al Bisericii noastre, în sesiunea din Octomvrie c., luând cunoştinţă de rezultatele apostoliei I. P. S. Sale, a exprimat călduroase mulţumiri Patriarhului nostru.

† PROTOPOPUL NICOLAE BORZEA. Protopopul Făgăraşului, Păr. Nicolae Borzea, a adormit în Domnul în ziua de 11 Iunie a. c.

Defunctul era unul din preoţii noştri cei mai de ispravă. Născut în fruntaşa comună Viştea de jos, de pe Ţara Făgăraşului, şi-a făcut studiile secundare la liceul ortodox „Andreiu Şaguna" din Braşov, unde a trecut şi examenul de maturitate în anul 1877. De acolo a trecut la seminarul „Andreian" din Sibiu ca să se pregătească pentru sfânta şi aspra slujbă a preoţiei.

Ca preot şi protopop al Făgăraşului, a desfăşurat o frumoasă şi îndelungată activitate pe tărâm naţional bisericesc.

Moartea sa a stârnit multe păreri de rău. Dl Prof. Nicolae Iorga a scris cu acest prilej — în Neamul Românesc din 2 Iulie a. c. — un simţit cuvânt de recunoştinţă pentru preotul de lege veche şi bunul român care a fost protopopul Nicolae Borzea.

Rămăşiţele pământeşti ale octogenarului protopop au fost aşezate cu toată cinstea cuvenită în cimitirul ortodox din Viştea de jos.

Dumnezeu să-l odihnească în corturile drepţilor şi să-i rânduiască un urmaş cât mai vrednic.

† PROFESORUL Dr. DOMIŢIAN SPÂNU. In timpul din urmă ne veneau veşti rele dela Cernăuţi, despre sănătatea apreciatului profesor de teologie Dr. Domiţian Spânu. Totuşi nu ne venea să credem că sfârşitul era atât de aproape. Era încă tânăr. Abia trecuse pragul anilor patruzeci.

In 16 Septemvrie a. c., boala aprigă de care suferea, i-a curmat firul vieţii.

Bucovinean de origină — se născuse la 31 August, 1892 în comuna Gălăneşti din împrejurimile Rădăuţilor, — după strălucite studii teologice făcute la Cernăuţi, Paris şi Viena, în anul 1926 a fost numit profesor agregat la catedra de Teologie Morală a Facultăţii de teologie din Cernăuţi. Trei ani mai târziu, a fost titularizat, ales decan al şcoalei numite şi pro-rector al universităţi cernăuţene, demnităţi pe cari le-a îmbrăcat până în anul 1933.

Pe lângă catedră, decanat şi funcţia de pro-rector, a mai fost încredinţat curând cu suplinirea catedrei de Istorie bisericească universală.

Profund interesat de atât de frământatele probleme ale Bisericii bucovinene, profesorul universitar Dr. Domiţian Spânu a fost însă înainte de toate un cărturar promiţător şi mai ales un dascăl iscusit.

Profesorul Spânu n'a scris mult. Era prea angajat cu cele două catedre şi cu pomenitele ocupaţiuni auxiliare, care-i ocupau

de multeori cele mai bune ore ale zilei. Mai punem apoi şi faptul că abia de zece ani de zile fusese chemat la catedră. Insă atâta cât a scris, a scris bine. Profesor de Morală, defunctul, până trăia, trăda o deosebită preferinţă pentru probleme de Sociologie creştină. La acest capitol numim frumoasa şi binedocumentata sa lucrare *Suferinţele sociale şi Hristos* (Cernăuţi, 1925). O seamă de studii mai mărunte, în genul acesta, a tipărit în „Candela" şi alte reviste cernăuţene.

Cursurile profesorului Dr. Domiţian Spânu erau o adevărată plăcere. Cei cari şi-au dat osteneala să le audieze câtuşi de cât regulat, sunt sigur că nu vor putea uita nicicând atmosfera lor reconfortantă şi vioae care învăluia pe profesor şi student deopotrivă.

Astăzi profesorul Dr. Domiţian Spânu nu mai este. Vineri 18 Septemvrie a. c., trupul neînsufleţit al regretatului dascăl l-a închis pământul.

La groapa ce s'a deschis să primească prea de vreme pe cel plâns astăzi de toată Bucovina românească, prietenii şi foştii elevi ardeleni ai profesorului Spânu depun prinosul lor de lacrimi, rugând pe bunul Dumnezeu să-i aşeze sufletul în curţile Sale.

UN NOU AN ŞCOLAR LA ACADEMIA TEOLOGICĂ „ANDREIANĂ" s'a deschis Duminecă 27 Septemvrie a. c., în prezenţa I. P. S. Mitropolit Nicolae şi a demnitarilor mitropolitani. Dupăce s'au stins ultimele acorduri ale rugăciunii „Tatăl nostru", noul Rector, Păr. Dr. D. Stăniloae, a luat cuvântul. P. C. Sa a pomenit după cuviinţă pe cei doi profesori plecaţi dela noi la scaunele episcopale ale Clujului şi Orăzii, subliniind cu bucurie că mulţămită grijei părinteşti a I. P. S. Mitropolit Nicolae, corpul profesoral al înaltei noastre şcoale a fost repede complectat cu puteri noui. In continuare, Păr. Rector, cu cuvinte simple şi miezoase, a zugrăvit chipul preotului pe care-l reclamă vremea noastră şi sensul învăţământului teologic pe care trebueşte să şi-l însuşească studenţii academiei noastre. „Activităţile extrapastorale ale preotului nu mai sunt astăzi un scop în sine, ci sunt subordonate unuia şi aceluiaşi scop care este tot mai marea apropiere a oamenilor de Dumnezeu"... „Teologia noastră — a spus Păr. Rector adresându-se studenţilor — nu va fi un morman de pietriş savant care astupă realitatea esenţială, izvorul cel drag şi de viaţă susţinător, pe Dumnezeu, ci va fi o pâlnie care îşi îndeplineşte cât mai perfect funcţia ei naturală: de-a vă pune în comunicare cu Dumnezeu". Incă şi alte multe îndemnuri bune a strecurat P. C. Sa în simţita-i cuvântare.

Plăcut impresionat de cele auzite, I. P. S. Mitropolit Nicolae, dupăce trimite toate mulţumirile Sale celor doi P. S. foşti profesori, subliniază cu bucurie spiritul în care vrea P. C. Rector să-şi crească ucenicii ce-i sunt daţi spre bună îndrumare şi împărtăşeşte tuturor arhiereasca binecuvântare pentru anul de muncă spornică ce-l începem.

GRIGORIE T. MARCU

NOTE ŞI INFORMAŢII

PĂRINTELE Dr. Ioan Ghertel, vicarul parohial al catedralei catolice „Sf. Iosif" din Bucureşti, secretarul particular al arhiepiscopului Al. Cizar şi profesor la seminarul romano-catolic din capitală, a trecut la ortodoxie. Slujba religioasă de trecere la Biserica noastră, a fost săvârşită Duminecă 14 Iunie a. c., la Biserica Amzei, de către P. C. Păr. Ioan Mihălcescu, decanul Facultăţii de Teologie din Bucureşti.

CU PRILEJUL aşezării în scaun a P. S. Episcop Dr. Nicolae Popoviciu, toată Oradea românească a îmbrăcat haina de sărbătoare a culorilor naţionale. Afară de palatul episcopesc unit, unde sălăşlueşte P. S. episcop Valeriu Traian Frenţiu. Conştiinţa naţională ultragiată a orădanilor s'a rostit prin glasul unui inimos avocat român de-acolo. Nu calificăm faptul în nici un fel. Căci el califică din destul sentimentele româneşti ale prelatului unit dela Oradea. Şi asta — ajunge!

AL DOILEA VOLUM al manualului catehetului ortodox *„Hristos în şcoală"*, lucrat de harnicul Părinte Diacon *Dumitru Călugăr*, a apărut şi se poate comanda la Librăria arhidiecezană din Sibiu (costă Lei 220). El cuprinde materia de învăţământ religios pentru clasele supraprimare. O discuţie a lui, examinând materia şi cinstind precum se cuvine devotatele strădanii ale autorului, pregăteşte pentru numărul viitor al revistei noaste Păr. Prof. Dr. N. Terchilă dela Academia teologică „Andreiană".

VIAŢA ILUSTRATĂ, mutată la Cluj deodată cu fondatorul şi directorul ei, continuă să apară în aceleaşi excelente condiţii de fond şi formă. De curând, ne-au sosit la redacţie primele numere apărute în capitala Ardealului. Semnalăm în paginile ei, alături de vechii şi credincioşii colaboratori dela Sibiu, câteva condee proaspete: Grigore Popa, Prof. I. Mateiu etc., cărora li se vor adăoga, în curând, altele.

A citi această revistă — scria cineva despre Viaţa Ilustrată — e o bucurie românească; a o abona, este o datorie ortodoxă.

PĂRINTELE profesor *Timotei Popovici* dela Şcoala normală „Andrei Şaguna" din Sibiu, cu ziua de 1 Septemvrie a. c., a plecat dela catedra-i dragă spre odihna bătrâneţelor sale albe şi cinstite. Ci nu cu gândul de-a cânta exemplara viaţă a unui dascăl ce ne e drag strecurăm aici această veste. Suntem convinşi doar că mult mai măestrit de cât vorbele noastre îi cântă cei 41 de ani în slujba gândului ortodox românesc de pe aceste plaiuri, melodiile sale, a căror

spumă curată şi înfremătoare au umplut biserici şi-au învăluit suflete multe, preamărind pe Dumnezeu şi virtuţile acestui neam sortit să spintece cu destinul său pânza veacurilor. Noi dorim doar să-i facem o urare: Am vrea să vedem strecurându-se printre noi chipul său nins de truda unei vieţi mistuite de dintele crud al artei ce-a slujit-o cu credinţă, silueta lui mlădioasă ca un cântec românesc şi sufletul său tare ca asprele vremi ce le trăim — încă mulţi şi fericiţi ani.

-o-

SOBORUL Ierarhilor Bisericii noastre s'a sporit de curând prin numirea a doi noui arhierei vicari: unul pe lângă Patriarhie, iar celălalt la mitropolia Moldovei. La primul post, I. P. S. Patriarh Miron a chemat pe talentatul teolog Părintele Dr. Ioan Mihălcescu, profesor şi decan al Facultăţii de Teologie din Bucureşti. La cel de-al doilea, a fost numit I. P. C. Arhimandrit Valeriu Moglan. Sfântul Sinod, în sesiunea din Octomvrie c., a confirmat în unanimitate aceste fericite numiri.

-o-

NOUL Ministru al Cultelor, Dl Victor Iamandi, a numit pe Părintele Petre Partenie, directorul seminarului „Central" din Capitală şi preşedintele Asociaţiei generale a clerului ortodox, în postul de secretar general al ministerului cultelor.

-o-

ESTE încă vie în amintirea noastră fapta întru tot lăudatului ctitor Dr. Eugen Nicoară, care a dăruit spitalul său din Reghin episcopiei Clujului. Generosul donator putea deci să guste în linişte laudele ce i s'au adus din toate părţile Ardealului pentru acest gest pilduitor. Ci iată că Doctorul Eugen Nicoară n'a înţeles să facă una ca asta. D-sa continuă în taină să-şi înmulţească talantul ce i l-a dat Dumnezeu, săvârşind neîncetat opere de binefacere publică. Avem înaintea noastră raportul despărţământului Reghin al F. O. R.-ului, pe anul 1935—1936. Constatăm din el că la Reghin s'a lucrat şi mai ales s'a jertfit cu toată tragerea de inimă. Fără a putea arăta nici un venit la bugetul despărţământului pe care-l călăuzeşte, Doctorul Eugen Nicoară a cheltuit totuşi pentru ajutorări şi renovări de biserici, pentru ridicări de troiţe şi monumente de eroi 129.100 Lei. De unde? Din buzunarul D-sale, care oridecâteori e vorba să facă o faptă bună, se deschide bucuros.

Dumnezeu să-i răsplătească însutit şi înmiit acestui mare mecenate al Bisericii şi neamului nostru, toate darurile făcute.

-o-

Sf. SINOD al Bisericii noastre, în sesiunea din Oct. c. a adus următoarele hotărâri:

Biblia va fi retipărită. Ia act de măsurile guvernului în chestiunea stilismului şi dispune ca monahii cari se îndreaptă să fie reprimiţi în mănăstire. La ocuparea parohiilor, se va da întâietate preoţilor extrabugetari. La Maglavit se va constitui un comitet, cu participarea localnicilor, aprobat de P. S. Episcop Vartolomeu şi ratificat de I. P. S. Patriarh. In 9 Oct., membrii Sf. Sinod au luat parte la parastasul

pentru pomenirea regelui Alexandru I al Serbiei.

TOATĂ simţirea românească s'a ridicat cu nefăţarnică însufleţire să sărbătorească pe Dl Stelian Popescu, directorul ziarului „Universul", cu prilejul împlinirii alor două decenii de când acest român neaoş a apucat condeiul să-şi slujască Neamul. A fost o manifestaţie spontană de curată simpatie pentru unul din cei mai buni fii ai României, care a strâns în jurul Patriarhului şi Mitropoliţilor noştri, secondaţi de Dl Nichifor Crainic, tot ce are mai distins societatea românească de astăzi. Ilustrul sărbătorit merită din plin aplauzele cu care l-au cinstit cei întruniţi la Arenele Romane din Bucureşti în Dumineca lui 11 Octomvrie c. Căci dacă Dl Stelian Popescu ne-ar fi dăruit numai acea însufleţită „Ligă antirevizionistă" şi ar fi fost deajuns ca să-şi facă numele nemuritor. Nu ne stă în gând să catalogăm toate scăpărările de fulger ale prodigioasei apostolii pentru care-l sărbătoreşte ţara întreagă. Le-au arătat din destul vorbitorii dela Arenele Romane. Biserica îi este în mod deosebit obligată acestui fecior de popă ortodox, care a dăruit problemelor ei, în paginile ziarului „Universul", totdeauna cea mai largă ospitalitate. Dumnezeu să-l răsplătească îmbelşugat pentru tot binele ce l-a săvârşit.

ÎN SCAUNUL de mitropolit unit al Blajului a fost întărit şi aşezat P. S. Alexandru Nicolescu, al cărui loc, la Lugoj, l-a luat canonicul Dr. Ioan Bălan.